

STRATEGIA 2050
WROCLAWSKI OBSZAR FUNKCJONALNY

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego

Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

„WrOF 2050”

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

Opracowanie pt.

**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
„WrOF 2050”**

zostało przygotowane na zlecenie: **Gminy Wrocław - Biuro Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego** przez konsorcjum firm:

Lider:

Instytut Badawczy IPC sp. z o.o.

ul. Ostrowskiego 9
53-238 Wrocław
www.instytut-ipc.pl

Partnerzy:

ResPublic sp. z o.o.

ul. Trębacka 4
00-074 Warszawa
www.respublic.pl

Lider Projekt sp. z o.o.

al. Marcinkowskiego 1/3
61-745 Poznań
liderprojekt.pl

Skład autorski opracowania:

- Kierownik projektu	Marek Karłowski
- Zastępca kierownika projektu	Jacek Dębczyński
- Koordynator	Artur Kotliński
	Jerzy Lechnio
	Krzysztof Rosenkiewicz
	Jacek Soltys
	i inni

Okladka: panorama Wrocławia - zdjęcie Janusz Krzeszowski

Skład i opracowanie graficzne: Natalia Jamróz

Spis treści

Spis treści

Spis treści	4
Wykaz skrótów.....	7
1. Wstęp	10
1.1. Wprowadzenie	10
1.2. Wrocławski Obszar Funkcjonalny	10
1.3. Podstawa prawna.....	11
1.4. Metodyka opracowania.....	12
2. Wnioski z diagnozy.....	16
2.1. Sfera społeczna	17
2.2. Sfera gospodarcza.....	21
2.3. Sfera przestrzenna.....	23
3. Wyzwania rozwojowe WrOF	31
3.1. Wyzwania rozwojowe w sferze społecznej	31
3.2. Wyzwania rozwojowe w sferze gospodarczej.....	32
3.3. Wyzwania rozwojowe w sferze środowiskowej	33
3.4. Wyzwania rozwojowe w sferze przestrzennej.....	35
4. Wizja oraz cele rozwoju WrOF	38
4.1. Wizja i misja WrOF 2050	38
4.2. Cele strategiczne i operacyjne	40
5. Cele oraz kierunki rozwoju WrOF	43
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF.....	55
6.1. Założenia struktury funkcjonalno-przestrzennej Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego	55
6.2. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych	57
6.3. Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju WrOF	63
6.4. System powiązań przyrodniczych	64
6.5. Główne korytarze i elementy sieci transportowych	69
6.6. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	78
7. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej WrOF	86
7.1. Ogólne wyzwania polityki przestrzennej WrOF	86
7.2. Ustalenia i rekomendacje dla polityki przestrzennej WrOF	89
8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa	101
9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla WrOF.....	105
10. System zarządzania strategią	109
10.1. Zasady wdrażania i monitoringu.....	110
10.2. Ramy finansowe i źródła finansowania	114

10.3. Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych	115
10.4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	116
10.5 Spójność Strategii WrOF 2050 i Strategii ZIT WrOF na lata 2021-2027	121
11. Spójność Strategii WrOF 2050 ze strategią rozwoju województwa	138
12. Spójność Strategii WrOF 2050 z planem zagospodarowania przestrzennego województwa 143	
13. Spójność Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	146
14. Gospodarka wodno-ściekowa, zagrożenie powodzią oraz suszą	149
14.1 Spójność Strategii WrOF 2050 z ustawą prawo wodne.....	149
14.2 Spójność Strategii WrOF 2050 z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.....	154
14.3 Spójność Strategii WrOF 2050 z Planem przeciwdziałania skutkom suszy	157
15. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	160
16. Scenariusze rozwoju WrOF - streszczenie	162
17. Spis map i tabel.....	169

Wykaz skrótów

Wykaz skrótów

Skrót	Pełna nazwa
AI	Z angielskiego: <i>Artificial Intelligence</i> – sztuczna inteligencja
B&R	Z angielskiego: <i>Bike and ride</i> (rower i jazda) – parkingi dla rowerów na styku z przystankami transportu zbiorowego
FEDS	Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027
FEnIKS	Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027
GPR	Gminny Program Rewitalizacji
GOW	Gospodarka oparta na wiedzy
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KDP	Kolej Dużych Prędkości
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
ICT	Z angielskiego: <i>Information and Communication Technologies</i> – Technologie informacyjno-komunikacyjne
LPR	Lokalny Program Rewitalizacji
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
LCU	Lokalne centrum usługowe
MŚP	Małe, średnie przedsiębiorstwa
NGO	Z angielskiego: <i>Non-governmental organization</i> – organizacja pozarządowa
OOŚ	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112)
P&R	Z angielskiego: <i>Park and ride</i> (parkuj i jedź) – parkingi na styku z przystankami transportu zbiorowego
OSI	Obszar strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii

Strategia WrOF 2050	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”
TOD	Z angielskiego: <i>Transit Oriented Development</i> – zabudowa zorientowana na wysokosprawny transport zbiorowy
TSL	Transport, spedycja, logistyka
TEN-T	<i>Trans-European Transport Network</i> - Transeuropejska Sieć Transportowa
UE	Unia Europejska
UNESCO	Z angielskiego <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Edukacji, Nauki i Kultury
WHO	Z angielskiego: <i>World Health Organization</i> – Światowa Organizacja Zdrowia
WrOF	Wrocławski Obszar Funkcjonalny
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wstęp

1. Wstęp

1.1. Wprowadzenie

W obliczu narastających wyzwań demograficznych, środowiskowych i gospodarczych, a także dynamicznych zmian w strukturze funkcji metropolitalnych, niezbędne staje się przyjęcie spójnego, ponadlokalnego planu rozwoju.

Samorządy z Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego od lat wdrażają ideę współpracy ponadlokalnej. Idea przełożyła się na realizację wspólnych działań, które przynoszą korzyści w ponadlokalnym wymiarze. Głównym celem współpracy 19 samorządów jest efektywne wykorzystanie zasobów i wzmocnienie potencjału rozwojowego oraz realizacja przedsięwzięć, które przekraczają granice administracyjne poszczególnych jednostek.

Opracowana przez 19 samorządów terytorialnych Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” jest dokumentem, który kontynuuje zdefiniowaną wcześniej współpracę, wskazując jednocześnie nowe wspólne cele i kierunki działań w perspektywie 2050 r. Dokument ten ma na celu ujednolicenie i nadanie nowego kierunku wspólnym działaniom i zapewnienie spójnego rozwoju dla całego obszaru funkcjonalnego w oparciu o potrzeby maksymalizacji efektów realizowanych przez samorządy zadań, realizując jednocześnie ustawowe podstawy współpracy międzygminnej.

1.2. Wrocławski Obszar Funkcjonalny

Wrocławski Obszar Funkcjonalny (WrOF) położony jest w południowo-zachodniej Polsce, w województwie dolnośląskim. Zalicza się do niego następujące jednostki samorządu terytorialnego: Gmina Wrocław, Gmina Czernica, Gmina Długotłęka, Gmina Dobroszyce, Gmina Jelcz-Laskowice, Gmina Kąty Wrocławskie, Gmina Kobierzyce, Gmina Miękinia, Gmina Oborniki Śląskie, Miasto Oleśnica, Gmina Oleśnica, Miasto Oława, Gmina Oława, Gmina Siechnice, Gmina Sobótka, Gmina Trzebnica, Gmina Wisznia Mała, Gmina Zawonia, Gmina Żórawina.

WrOF swoim zasięgiem obejmuje gminy położone łącznie w 6 powiatach województwa dolnośląskiego: oleśnickim, oławskim, średzkim, trzebnickim, wrocławskim oraz w powiecie miasto Wrocław. Obserwuje się tu jedne z najdynamiczniejszych procesów rozwoju gospodarczego i urbanizacyjnego w skali regionu i kraju. WrOF charakteryzuje przy tym różnorodność potencjałów. Oprócz korzystnego położenia w układzie powiązań międzynarodowych i regionalnych, stanowi ważny węzeł komunikacyjny, gdzie krzyżują się szlaki komunikacyjne biegnące ze wschodu na zachód Europy oraz z południa na

północ kontynentu. Utrzymanie wysokiego poziomu konkurencyjności gospodarki, podnoszenie jakości życia i zapewnienie stabilności systemu przyrodniczego stanowią wspólne wyzwania rozwoju tego obszaru i samorządów go tworzących.

Strategia WrOF 2050 tworzona jest dla obszaru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Niemniej powiązania funkcjonalne wykraczają poza ten obszar. Zakres obszarów funkcjonalnych w województwie dolnośląskim został wskazany w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. WrOF został określony jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego. Wg Planu zasięg WrOF obejmuje 44 gminy. Jest to obszar szerszy niż obszar ZIT WrOF ujęty w Porozumieniu oraz potwierdzony w dniu 22 maja 2023 r., Uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 6945/VI/23 w sprawie przyjęcia wyznaczonych obszarów celem realizacji podejścia terytorialnego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027.

Wg Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego WrOF stanowi zróżnicowaną przestrzeń, zarówno pod względem siły powiązań poszczególnych gmin z miastem rdzeniowym, jak i odmiennego tempa ich rozwoju, czy intensywności i rodzaju zagospodarowania.

Głównie ze względu na siłę powiązań z Wrocławiem oraz po części związaną z tym, intensywność rozwoju, teren WrOF został podzielony na trzy strefy:

- Strefę centralną złożoną z Wrocławia i gmin bezpośrednio z nim sąsiadujących,
- Strefę wewnętrzną składającą się z gmin otaczających strefę centralną,
- Strefę zewnętrzną złożoną z gmin uzupełniających obszar do granic podregionu wrocławskiego.

W przeciwieństwie do podejścia funkcjonalnego czy aglomeracyjnego - Wrocław, jako rdzeń obszaru metropolitalnego, spełnia zasadnicze kryteria definicji metropolii, takie jak: kryterium ludnościowe, potencjał ekonomiczny oraz silnie rozwinięty sektor usług wyższego rzędu, duży potencjał innowacyjny (jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe), funkcje centralne wysokiego rzędu hierarchicznego. Odgrywa rolę węzła w systemie powiązań komunikacyjnych, organizacyjnych i informacyjnych. Posiada powiązania międzynarodowe pozwalające stymulować rozwój sieciowego modelu gospodarki i zarządzania. Elementy te są niezwykle istotne dla rozwoju Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego, który wraz z kilkoma innymi obszarami metropolitalnymi ma istotny wpływ na rozwój gospodarczy Polski.

Tym samym kluczowe dla Strategii WrOF 2050, pomimo tego, że jest to dokument tworzony dla 19 gmin Porozumienia ZIT, jest uwzględnienie szerszego kontekstu powiązań społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.

1.3. Podstawa prawna

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” jest strategią rozwoju ponadlokalnego, która opracowana została w oparciu o art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2025 poz. 198), art. 10 g ust. 1, ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2024 poz. 1465), art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na

środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112) a także w oparciu o Uchwałę Nr VI/82/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” oraz określenia trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii, w tym trybu konsultacji.

Strategia WrOF 2050 została opracowywana dla gmin związanych Porozumieniem z dnia 17 grudnia 2021 r. w sprawie zasad współpracy Stron Porozumienia przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji i koordynowaniu wspólnych przedsięwzięć, bieżącej obsłudze i rozliczeniach ZIT. Ramy prawne dla opracowania strategii ponadlokalnej wyznacza w tym przypadku ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079). Zgodnie z art. 34 warunkiem realizacji ZIT jest między innymi opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego, o którym mowa w ust. 2, miasta będącego siedzibą władz samorządowych województwa lub wojewody.

Strategia WrOF 2050 jest jednak przede wszystkim kolejnym krokiem mającym na celu pogłębienie współpracy i zaprojektowanie przyszłego rozwoju ponadlokalnego przez członków porozumienia ZIT WrOF, przy uwzględnieniu wspólnych problemów i potencjałów.

1.4. Metodyka opracowania

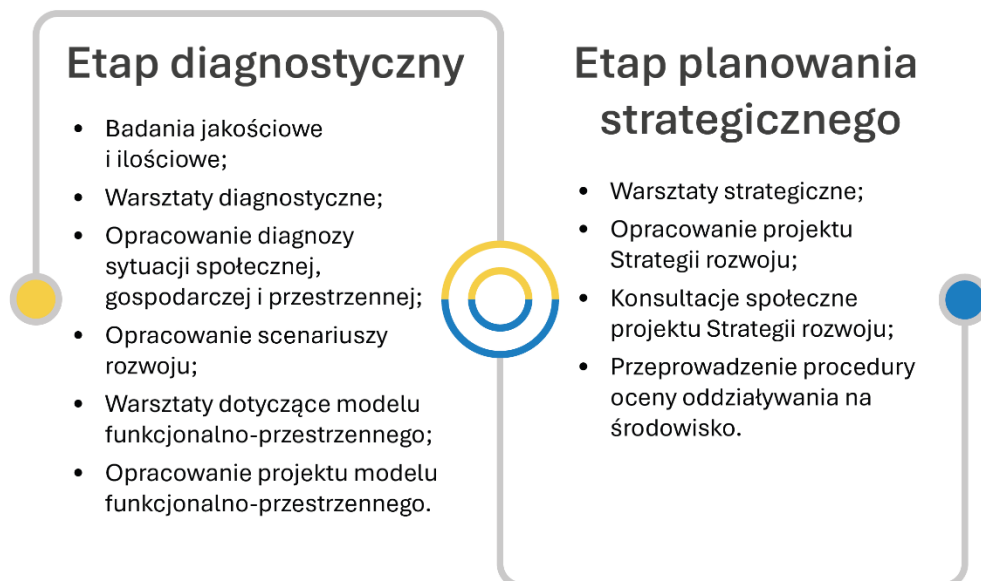
W przygotowanie Strategii WrOF 2050 zaangażowane były wszystkie JST oraz partnerzy społeczno-gospodarczy. Proces formułowania Strategii, w tym określenie głównych wyzwań rozwojowych na etapie diagnozy, celów, kierunków działań, wskaźników monitorujących realizację strategii, oparty został na zasadach partnerstwa lokalnego – podczas konsultacji społecznych w formule warsztatów – przy zaangażowaniu przedstawicieli życia społecznego, gospodarczego oraz politycznego.

Strategię opracowano z uwzględnieniem zasad zgodności programowej z podstawowymi dokumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi.

Opracowanie Strategii WrOF 2050 jest zgodne m.in. z:

- dokumentami strategicznymi, planistycznymi wyższego szczebla (tzn. wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi),
- Strategią Województwa Dolnośląskiego 2030,
- Krajową Polityką Miejską,
- Strategiami gmin z obszaru ZIT WrOF,
- Strategią ZIT WrOF na lata 2021-2027;
- Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia,
- założeniami Europejskiej Zielonego Ładu i Nowego Europejskiego Bauhausu,
- innymi przepisami prawa/ wytycznymi regulującymi opracowanie dokumentów strategicznych.

Schemat prac nad Strategią rozwoju WrOF

Strategia Rozwoju WrOF 2050 jest dokumentem, który tworzony był przez samorządy gminne i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcyjnych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem Strategii WrOF 2050 oparte zostały na współpracy z różnymi grupami interesariuszy, w tym szczególnie z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. W proces tworzenia Strategii WrOF 2050 zaangażowano ekspertów posiadających szeroką wiedzę na temat uwarunkowań rozwoju.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces tworzenia dokumentów strategicznych jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz WrOF jest ważnym warunkiem sukcesu realizacji Strategii. Wyrazem włączenia interesariuszy w opracowanie Strategii WrOF były badania i warsztaty, które zorganizowane zostały zarówno na etapie prac nad diagnozą, w trakcie pracy nad założeniami modelu-funkcjonalno-przestrzennego, jak też w trakcie definiowania celów i kierunków rozwoju WrOF.

Tabela 1. Wykorzystane narzędzia uspołecznienia opracowania Strategii WrOF 2050

Narzędzie	Opis
Badanie z mieszkańcami WrOF	Badanie ankietowe zostało zrealizowane w styczniu 2025 roku przy użyciu dwóch technik badawczych: CAWI oraz PAPI. W badaniu wzięło udział 1465 osób, z czego nieznaczną większość stanowiły kobiety (52,4%). Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat jakości życia i potencjału WrOF.

Narzędzie	Opis
Indywidualnych wywiadów pogłębiających (ang. <i>In-depth Interview</i> ; IDI)	Zrealizowano 20 wywiadów z przedstawicielami samorządów gminnych WrOF. Badanie służyło ocenie uwarunkowań rozwoju WrOF z perspektywy różnych gmin.
Zogniskowane wywiady grupowe (ang. <i>Focus Group Interview</i> ; FGI)	Przeprowadzono 6 wywiadów grupowych, w których uczestniczyło od 6 do 12 osób (łącznie 47 respondentów). Do dyskusji zaproszono mieszkańców Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w podziale na grupy wiekowe (młodzi dorośli, mieszkańcy w wieku średnim oraz seniorzy). Badanie służyło ocenie uwarunkowań rozwoju WrOF z perspektywy różnych grup społecznych.
Konsultacje założeń diagnozy WrOF w formie warsztatów	W ramach realizacji opracowywanej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Wrocławskiego WrOF przeprowadzone zostały konsultacje założeń diagnozy w ramach warsztatów z udziałem interesariuszy. Warsztaty zrealizowane zostały pod kątem weryfikacji kluczowych wniosków płynących z diagnozy oraz z myślą o ustaleniu wyzwań rozwojowych, stojących przed partnerami samorządowymi z WrOF. Łącznie w dniach 19, 21, 25.03. odbyło się 5 warsztatów.
Konsultacje założeń modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF	W ramach przygotowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF w dniach 23.04 i 25.04.2025 r. przeprowadzone zostały konsultacje założeń modelu w ramach warsztatów z udziałem interesariuszy. Warsztaty zrealizowane zostały pod kątem weryfikacji kluczowych zapisów części diagnostycznej modelu (stanu zastanego) oraz w celu uzyskania propozycji zapisów i oznaczeń dotyczących części prospektywnej (kierunkowej), ustaleń i rekomendacji w wymiarze przestrzennym oraz propozycji wyznaczenia obszarów strategicznej interwencji o znaczeniu ponadlokalnym – OSI ponadlokalnych).
Konsultacje projektu Strategii WrOF 2050 w ramach warsztatów z udziałem interesariuszy	Celem warsztatów było wypracowanie i uzgodnienie przez uczestników propozycji celów rozwoju WrOF i kierunków działań dla osiągnięcia tych celów. Łącznie odbyły się cztery tematyczne, stacjonarne warsztaty dedykowane sferom społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, w trakcie których formułowano propozycje zapisów celów i kierunków działań Strategii WrOF. Warsztaty te odbyły się w dniach 14 i 16.05.2025 r. we Wrocławiu.

Narzędzie	Opis
	Domknięciem całego procesu formułowania postulatów rozwojowych był warsztat dla Członków KS ZIT WrOF. W trakcie warsztatów zaprezentowano dotychczasowe ustalenia i propozycje treści Strategii WrOF, które opracowano na podstawie wniosków z diagnozy, jak też przy udziale przedstawicieli społecznych i gospodarczych. Cały cykl warsztatów wniósł znaczny wkład w definiowanie wspólnych celów rozwoju i kierunków działań projektu Strategii WrOF 2050.

Wnioski z diagnozy

2. Wnioski z diagnozy

2.1. Sfera społeczna

Demografia

- WrOF jest jednym z najatrakcyjniejszych do życia obszarów kraju, co przejawia się wzrostem liczby mieszkańców. Na przestrzeni lat 2013 - 2023 populacja wzrosła o 12,4%. Jest to trend odwrotny wobec regionalnego i krajowego, który charakteryzuje spadek liczby ludności. Prognozuje się, iż w perspektywie 2050 r. liczba ludności WrOF wzrośnie o kolejne 200- 300 tys. osób. Mieszkać tu będzie około 1,25 mln osób.
- Liczba mieszkańców WrOF, w tym Wrocławia w oparciu o dane GUS jest niedoszacowana. Dane MPWiK Wrocław odnośnie zużycia wody wskazują, że we Wrocławiu jest ok. 850 tys. mieszkańców. Opracowanie demograficzne Uniwersytetu Wrocławskiego wskazuje na ok. 900 tys mieszkańców.
- Wrocław cechuje się dużym potencjałem przyciągania młodych mieszkańców. Sprzyja temu potencjał akademicki oraz różnorodność i atrakcyjność rynku pracy oraz oferowana wysoka jakość życia.
- Proporcjonalnie największy wzrost liczby ludności we WrOF odnotowano w gminach graniczących z Wrocławiem, szczególnie w Czernicy, Siechnicach, Długotęce i Miękinii. Przyczynia się do tego przede wszystkim migracja. Gminy, w których obserwowana jest duża dynamika suburbanizacji, charakteryzują się najkorzystniejszą strukturą wiekową w skali WrOF i województwa dolnośląskiego.
- Na obszarze WrOF mamy do czynienia ze starzeniem się społeczeństwa, co jest charakterystyczne również dla kraju i regionu. Negatywny efekt tego zjawiska we WrOF w przyszłości będzie częściowo rekompensowany przez napływ nowych mieszkańców. Na tle regionu i kraju WrOF cechuje się względnie korzystną strukturą demograficzną. Niemniej w ujęciu ilościowym zjawisko starzenia się społeczeństwa stanowi wyzwanie dla rozwoju. Rosnąca liczba osób w wieku senioralnym prowadzi do wzrostu potrzeb z zakresu opieki zdrowotnej i społecznej.
- Napływ migrantów spoza kraju, w szczególności narodowości ukraińskiej we WrOF przybiera znaczącą skalę. We Wrocławiu i w powiecie oławskim notowano jedno z najwyższych w skali kraju odsetków zatrudnienia obcokrajowców. Ma to pozytywny wpływ na rynek pracy. Stanowi przy tym wyzwanie ze względu na integrację społeczno-kulturową.
- Pomimo względnie korzystnej struktury wiekowej we WrOF obserwuje się tu niskie wskaźniki urodzeń. Problem niskiej dzietności stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla rozwoju kraju.

Edukacja i wychowanie

- WrOF charakteryzuje bardzo dobry dostęp i oferta kształcenia na każdym poziomie. Wyniki egzaminów klas 8 i wyniki egzaminów maturalnych wskazują na relatywnie wysoki poziom nauczania na tle regionu i kraju.
- We WrOF obserwowano wyraźną poprawę dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej.
- Potrzeby modernizacyjne i rozwojowe związane z infrastrukturą edukacyjną zgłaszane są przez większość gmin WrOF. Związane jest to z koniecznością poprawy standardów technicznych i funkcjonalnych. Ponadto napływ nowych mieszkańców do Wrocławia oraz gmin graniczących z Wrocławiem powoduje wzrost obciążeń istniejących obiektów i potrzebę budowy nowych.
- Potencjał kształcenia ponadpodstawowego we WrOF zlokalizowany jest przede wszystkim we Wrocławiu oraz w miastach powiatowych: Oleśnicy, Oławie i Trzebnicy. Oferta kształcenia ponadpodstawowego rozwija się z myślą o lepszym powiązaniu z potrzebami rynku pracy. Duża dynamika zmian w sferze gospodarczej stanowi istotne wyzwanie dla rozwoju edukacji. Wymaga to jeszcze efektywniejszego zarządzania edukacją na poziomie WrOF.

Kultura i sztuka

- Wrocław w skali WrOF oraz Dolnego Śląska jest miejscem koncentracji funkcji związanych z kulturą i sztuką. Zlokalizowane są tu silne instytucje kultury i sztuki, dysponujące bardzo bogatą ofertą. Część z nich ma charakter nie tylko ponadlokalny, ale także ponadregionalny i ponadnarodowy.
- Oferta kulturalna WrOF jest różnorodna. Każda z gmin posiada aktywnie działające instytucje kultury. Również poza Wrocławiem organizowane imprezy kulturalne, przyciągające nie tylko społeczność lokalną, ale także mieszkańców regionu i kraju.
- WrOF charakteryzuje coraz lepszy dostęp do kultury, niemniej rosnąca liczba mieszkańców powoduje wzrost popytu na ofertę kultury blisko miejsca zamieszkania. Kluczowy jest rozwój infrastruktury kulturalnej – np. centrów kultury, bibliotek i mediatek.

Sport i rekreacja

- WrOF posiada bogate i różnorodne tradycje sportowe. Kluby sportowe pełnią ważną funkcję społeczną, integrującą mieszkańców, kształtującą postawy sportowe i promującą zdrowy tryb życia.
- We WrOF realizowano liczne inwestycje poprawiające dostępność i jakość oferty sportu i rekreacji. Są one dostrzegane i pozytywnie oceniane przez mieszkańców.

- Gminy WrOF mają rozbudowaną ofertę dotyczącą zajęć sportowych z różnorodnych dyscyplin, jednakże z uwagi na stały wzrost liczby mieszkańców i rosnące potrzeby, kluczowe jest jej dalsze rozwijanie i rozbudowa infrastruktury sportowej.
- Sport i rekreacja oraz aktywność fizyczna postrzegane są jako coraz istotniejszy element jakości życia.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

- Wrocław i powiat wrocławski to centra świadczenia usług publicznych i prywatnych w zakresie opieki szpitalnej i całodobowej. Stale wzrasta liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi medyczne. Im dalej od Wrocławia, tym dostępność specjalistycznych usług medycznych spada
- Do głównych problemów w zakresie opieki zdrowotnej należy zaliczyć przepiętnienie placówek medycznych i długi czas oczekiwania na wizyty (szczególnie do lekarzy specjalistów), ograniczony dostęp do rehabilitacji, brak wystarczającego wsparcia psychologicznego (bezpłatnego), brak lekarzy specjalistów w mniejszych gminach, ograniczoną dostępność szpitali, w tym oddziałów ratunkowych poza Wrocławiem oraz niedostateczny dostęp do diagnostyki.
- Wrocław charakteryzował się największą dostępnością placówek stacjonarnej pomocy społecznej. W pozostałych gminach obserwowano ograniczony dostęp do domów pomocy społecznej, placówek zapewniających całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku czy noclegowni dla osób w kryzysie bezdomności.
- Pomimo znaczącej poprawy, wciąż widoczny jest deficyt rozwiązań w zakresie pomocy społecznej dedykowanej osobom w podeszłym wieku, w szczególności z niepełnosprawnością. Jednocześnie rośnie liczba form środowiskowego wsparcia dla seniorów (kluby samopomocy, usługi opiekuńcze, usługi asystencji osobistej, teleopieka, usługi sąsiedzkie, opieka wytchnieniowa, mieszkania wspomagane). Rozwój usług środowiskowych wpisuje się w proces deinstytucjonalizacji usług społecznych.
- W latach 2018-2023 obserwowano spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Niemniej coraz większy wpływ na sytuację społeczną ma starzenie się społeczeństwa. Głównymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej są długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność i ubóstwo.

Mieszkalnictwo

- We WrOF obserwowano dużą dynamikę rozwoju funkcji mieszkaniowej, w szczególności w ramach rynku komercyjnego w gminach sąsiadujących z Wrocławiem oraz we Wrocławiu. W okresie od 2018 do 2023 r. liczba mieszkań wzrosła o 17,4%. Budowa nowych zasobów mieszkaniowych przyczyniła się do wzrostu wskaźnika dostępności mieszkań.
- WrOF posiada znaczący potencjał przyciągania nowych mieszkańców. W obrębie WrOF następuje przy tym migracja mieszkańców na tereny podmiejskie Wrocławia, Oleśnicy czy

Oławy. Generuje to wysoki popyt na mieszkania, którego przejawem są rosnące ceny nieruchomości. W okresie od 2013 r. do 2023 r. wzrost cen mieszkań we WrOF oscylował w granicach 100%.

- Prognozuje się utrzymanie wysokiego popytu na mieszkania, w tym w formie najmu oraz utrzymanie wysokich cen mieszkań. Wysokie ceny mieszkań ograniczać będą możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób o niższych dochodach.
- Zasoby mieszkań komunalnych we WrOF koncentrowały się głównie we Wrocławiu a następnie w Oławie i Oleśnicy. Diagnozuje się deficyt mieszkań komunalnych w stosunku do potrzeb społecznych.

Bezpieczeństwo publiczne

- W kreowaniu rozwoju społecznego WrOF coraz większe znaczenie mają kwestie bezpieczeństwa. Agresja Rosji na Ukrainę była znaczącym impulsem dla zmiany myślenia o kwestiach bezpieczeństwa publicznego. Wcześniejsza pandemia COVID-19 znacząco przewartościowała zaś myślenie o kwestiach bezpieczeństwa zdrowotnego. Nie bez znaczenia dla bezpieczeństwa są także sytuacje kryzysowe wywołane czynnikami naturalnymi (np. zagrożenie powodziowe). Wysoki poziom bezpieczeństwa należy do kluczowych atutów jakości życia w Polsce i WrOF. Konieczne jest jego podtrzymanie.
- Za bezpieczeństwo publiczne na terenie WrOF odpowiada wiele jednostek, m.in. policja, straż pożarna, jednostki ochotniczej straży pożarnej, straż miejska lub gminna, centra zarządzania kryzysowego, stacje sanitarno-epidemiologiczne, wodne ochotnicze pogotowie ratunkowe. Ważną rolę odgrywają również organizacje pozarządowe. Wymaga to integrowania działań różnych podmiotów i poziomów oraz współpracy między nimi.
- Do kluczowych zagrożeń naturalnych we WrOF należą: powodzie i susze. WrOF narażony jest na wystąpienie powodzi z uwagi na obecność rzek, m.in. takich jak: Odra, Oława, Bystrzyca, Strzegomka, Barycz, Czarna Woda, Ślęza oraz Widawa oraz ich dopływów. Dodatkowe narażenie na powódź generuje ryzyko zniszczenia budowli piętrzących zlokalizowanych na terenie gmin WrOF (Oława miasto, Oława gmina, Kąty Wrocławskie, Miękinia, Wrocław). Większość terenów WrOF należy do obszarów ekstremalnie i silnie zagrożonych suszą.
- Wśród zagrożeń antropogenicznych wymienić należy zanieczyszczenie powietrza, wody, gleb, hałas, możliwość wystąpienia awarii przemysłowej. Szczególnym problemem dla WrOF jest zanieczyszczenie powietrza.
- Obecność zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej stanowi realne zagrożenie dla mieszkańców WrOF. Potencjalne skutki awarii mogą obejmować uwolnienie niebezpiecznych substancji chemicznych, pożary, eksplozje oraz skażenie środowiska, co może prowadzić do zagrożenia zdrowia i życia ludzi, a także strat materialnych.
- We WrOF obserwuje się nierównomierną dostępność do budowli ochronnych. Wszystkie schrony w obrębie WrOF znajdują się wyłącznie na terenie Wrocławia
- WrOF posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę logistyczną oraz dogodne warunki dla produkcji rolnej. Rozwój Wrocławia i sąsiednich gmin prowadzi do zmniejszania powierzchni gruntów rolnych, co może wpłynąć na lokalną produkcję żywności. Należy

dążyć do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego obszaru. Ponadto WrOF posiada niewykorzystany potencjał w zakresie produkcji ekologicznej oraz produktów tradycyjnych i regionalnych. Liczba producentów ekologicznych jest niska.

- W poszczególnych gminach WrOF dostrzega się potrzebę poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego i w przestrzeniach publicznych. Ponadto występują potrzeby modernizacji oświetlenia oraz rozwoju systemu monitoringu, w szczególności w bliskości ciągów komunikacyjnych.
- Istotnym zagadnieniem bezpieczeństwa publicznego jest potrzeba zapewnienia cyberbezpieczeństwa, które ma na celu ochronę systemów, sieci, danych i użytkowników przed cyberatakami i innymi zagrożeniami cyfrowymi. Samorządy oraz administracja poziomu powiatowego, regionalnego i krajowego rozwijają usługi oparte na rozwiązaniach i technologiach informacyjno-komunikacyjnych, które wymagają ochrony.

2.2. Sfera gospodarcza

Przedsiębiorczość i rynek pracy

- WrOF charakteryzuje się wysokim potencjałem konkurencyjności gospodarki, w której kluczowym zasobem są kadry. Konkurencyjność kształtują ponadto innowacje, sieci współpracy, relacje biznesowe oraz powiązania komunikacyjne.
- Postępująca digitalizacja gospodarki i społeczeństwa stwarza ogromne możliwości dla firm działających w sektorze ICT (technologii informacyjnych i komunikacyjnych), a Wrocław, jako ośrodek akademicki i technologiczny, przyciąga zarówno wykwalifikowanych pracowników, jak i inwestorów z branży IT.
- WrOF jako obszar rozwijający się, oferuje przedsiębiorcom rozwiniętą infrastrukturę techniczną, wysoko wykwalifikowaną kadrę, wsparcie instytucji publicznych i prywatnych.
- We WrOF obserwuje się pozytywne zmiany w aktywności gospodarczej. Rośnie zarówno liczba podmiotów gospodarczych, indywidualna przedsiębiorczość oraz liczba osób aktywnych zawodowo na rynku pracy. Wskaźniki bezrobocia są rekordowo niskie.
- Do kluczowych barier rozwijającej się gospodarki należy zaliczyć niedobór pracowników dla wybranych sektorów, w szczególności produkcji, budownictwa, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych. W perspektywie długoterminowej do barier należy zaliczyć także ograniczoną dostępność do zasobów wody oraz rosnące ceny i dostępność energii.
- Potencjał rozwoju funkcji gospodarczej we WrOF, ze względu na dostępne tereny inwestycyjne, nie został jeszcze wyczerpany, choć w wybranych rejonach poziom nasycenia funkcjami gospodarczymi jest już znaczący. Według generatora Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu (stan na 16.01.2025 r.) w gminach WrOF dostępne są tereny inwestycyjne o łącznej powierzchni 72,8 ha (najwięcej w gminie Kobierzyce).
- Wraz z migrującymi mieszkańcami na tereny podmiejskie migrowały lub rozwijały się działalności gospodarcze, w szczególności związane z usługami.
- Funkcja gospodarcza jest głównym generatorem codziennych przemieszczeń ludności w obrębie WrOF. Ogółem do gmin i miast tworzących WrOF do pracy przyjeżdża więcej osób, aniżeli wyjeżdża. Miejscami docelowymi przyjezdnych są najczęściej: Wrocław,

gmina Kobierzyce, gmina Kąty Wrocławskie, gmina Jelcz-Laskowice oraz miasto Oława. Natomiast najwięcej osób wyjeżdża z Wrocławia, gmin: Długołęka, Siechnice, Kąty Wrocławskie i Czernica.

Turystyka

- Głównym ośrodkiem turystycznym WrOF jest Wrocław. Dysponuje on największą bazą noclegową, w tym obiektami o wysokim standardzie oraz znajduje się tu najwięcej atrakcji i zabytków obszaru WrOF. Ponad połowa obiektów noclegowych (92 z 136) zlokalizowanych na obszarze WrOF mieści się we Wrocławiu. Spośród pozostałych gmin najwięcej obiektów, w roku 2023, działało w gminie Kobierzyce i mieście Oława.
- Wrocław notował znaczący wzrost rozpoznawalności zarówno w kraju jak i za granicą, co widoczne jest we wskaźnikach udzielonych noclegów.
- Obserwuje się również rozwój funkcji noclegowej w gminach sąsiadujących z Wrocławiem, co należy tłumaczyć zarówno oddziaływaniem Wrocławia, jak też tranzytowym charakterem obszaru WrOF.
- Atrakcyjność turystyczną WrOF tworzą rozpoznawalne w skali kraju atrakcje turystyczne m.in: ZOO Wrocław, Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis, Panorama Racławicka, czy muzea, Narodowe jak i Architektury. Atrakcyjność turystyczną WrOF kształtują, również znaczące zasoby dziedzictwa kulturowego, szczególnie Wrocławia.
- Za atrakcyjnością turystyczną obszaru WrOF przemawiają, również walory przyrodnicze oraz. występowanie obszarów chronionych m.in.: rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000, czy zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.
- Gminy i miasta WrOF, mocno akcentują potrzebę rozwoju turystyki. Część z gmin identyfikuje swoje słabe strony w tym obszarze, takie jak: brak obiektów turystyczno-sportowych, niewystarczająco rozwinięta baza noclegowa czy niedostateczne wykorzystanie walorów naturalnych i turystycznych.
- Rozwój funkcji turystycznej wymaga moderowania i współpracy w ujęciu całego WrOF, przy wykorzystaniu atutów rozpoznawalności Wrocławia oraz w oparciu o koncepcję lokalnego obiegu gospodarczego (sieciowanie produktów i atrakcji). Przykładem wspólnego potencjału turystycznego WrOF jest rzeka Odra.
- Istotny potencjał rozwoju funkcji turystycznej związany jest z turystyką biznesową, m. in. ze względu na rozwinięte funkcje gospodarcze i naukowe, potencjał kulturowy oraz ze względu na bardzo dobrą dostępność komunikacyjną z wielu regionów Europy.

Rolnictwo

- Największą część powierzchni WrOF zajmują obszary rolnicze, stanowiące 42,3%. WrOF posiada jedno z najlepszych w kraju warunków dla funkcjonowania rolnictwa. Wpływ na to ma przede wszystkim występowanie wysokiej jakości gleb, które wymagają szczególnej ochrony. Potencjał ten dotyczy praktycznie całej przestrzeni WrOF.
- Z uwagi na relacje opłacalności specjalizacją rolnictwa WrOF jest produkcja roślinna, w tym produkcja towarowa zbóż, kukurydzy, rzepaku.

- We WrOF widoczny był trend zmniejszania się liczby małych gospodarstw.
- Przeważająca część przestrzeni WrOF zaliczana jest do obszaru ekstremalnie lub silnie zagrożonego suszą. Praktycznie cały obszar WrOF zaliczany jest do przestrzeni ekstremalnie zagrożonej suszą rolniczą.
- Poważnym zagrożeniem dla siedlisk rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej zlokalizowanych we WrOF jest prowadzenie zintensyfikowanej produkcji rolnej (w tym stosowanie dużych ilości nawozów sztucznych i pestycydów) oraz przekształcanie ich w tereny zurbanizowane.
- Potencjał rozwoju dla branży rolniczej, w szczególności dla mniejszych gospodarstw, związany jest z dużym rynkiem zbytu i rosnącą popularnością form sprzedaży bezpośredniej, jak też z rozwojem świadomości konsumenckiej dotyczącej wartości produktów lokalnych i ekologicznych.

2.3. Sfera przestrzenna

Zasoby przyrodnicze, krajobrazowe, naturalne oraz stan środowiska

- WrOF cechuje się zróżnicowanymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi. Położony jest on w mezoregionach: Równina Wrocławska, Równina Oleśnicka, Wzgórza Trzebnickie, Kotlina Żmigrodzka, Masyw Ślęży i Pradolina Wrocławska. Urozmaicenie rzeźby terenu obserwuje się w południowo-zachodniej części WrOF, na terenie gminy Sobótka, gdzie wznosi się Masyw Ślęży. Charakterystyczne jest również występowanie na obszarze WrOF wzgórz morenowych o znacznym nachyleniu oraz głębokich wąwozów o bardzo stromych stokach (w rejonie Trzebnicy, Zawoni i Obornik Śląskich).
- Pomimo rosnącej presji na środowisko we WrOF, nadal nawet w granicach mocno zurbanizowanych przestrzeni miejskich i podmiejskich, występują cenne przyrodniczo obszary, wymagające zachowania i ochrony.
- We WrOF zlokalizowane są różne formy ochrony przyrody. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody¹ na obszarze WrOF znajdują się 22 użytki ekologiczne, 17 obszarów Natura 2000, 9 rezerwatów przyrody, 3 parki krajobrazowe, 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy, 1 obszar chronionego krajobrazu. Obszary chronione zajmują względnie niewielką powierzchnię WrOF. Największe pod względem powierzchni obszary chronione związane są z Masywem Ślęży, doliną Odry, doliną Bystrzycy, doliną Widawy oraz obszarem Wzgórz Trzebnickich.
- Ważnymi miejscami dla bioróżnorodności jest dolina Odry, jak również tereny leśne, doliny mniejszych rzek, takich jak Oława, Ślęza, Widawa, jak też tereny zieleni w miastach, w tym parki, zieleńce, a także niektóre cmentarze.
- WrOF posiada niski poziom lesistości, niższy niż w przypadku województwa dolnośląskiego. Pod względem terenów zieleni widoczne jest zróżnicowanie terytorialne polegające na nierównomiernym rozmieszczeniu terenów leśnych i nasadzeń roślinności.

¹<https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/> dostęp: 31.01.2025 r.

- We WrOF obserwuje się szczególną presję urbanizacyjną związaną z rozwojem osiedli i stref mieszkaniowych oraz terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą. Kolejne negatywne oddziaływania na spójność przyrodniczą w obrębie WrOF związane są z rosnącą presją komunikacyjną.
- Negatywny wpływ na przyrodę i bioróżnorodność we WrOF ma gospodarka rolna. Bardzo dobre warunki glebowe sprzyjają rozwojowi intensywnego rolnictwa.
- Największa szacunkowa powierzchnia obszarów, na których odnotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w gminach WrOF związana była z hałasem drogowym. W wielu gminach brakuje aktualnych pomiarów hałasu/ prowadzenia badań akustycznych.
- Do najważniejszych zagrożeń wynikających z przyspieszających zmian klimatu we WrOF należą: powódzie, susze, długo utrzymujące się wysokie temperatury, wichury, brak pokrywy śnieżnej zimą oraz utrata bioróżnorodności. Zmiany klimatu wymagają nie tylko działań adaptacyjnych, ale także strategicznej transformacji modelu zarządzania przestrzenią, infrastrukturą i zasobami naturalnymi.
- Zmiany klimatu wpływają na rozprzestrzenianie się obcych gatunków, co istotnie zmienia układ powiązań przyrodniczych. Szczególnym zagrożeniem są gatunki inwazyjne (często sprowadzone intencjonalnie lub zawleczone przez człowieka), które przekształcają lokalne ekosystemy, zmieniając strukturę siedlisk, zaburzając relacje pokarmowe i wypierając gatunki rodzime – co prowadzi do degradacji naturalnych powiązań ekologicznych i spadku bioróżnorodności. Gatunki te stanowią zagrożenie także dla gospodarki. Szczególnie zagrożone poprzez gatunki inwazyjne we WrOF jest środowisko wodne.
- Zły stan wód powierzchniowych, na który wpływ mają zanieczyszczenia komunalne, przemysłowe oraz rolnicze jest problemem przekrojowym w skali całego WrOF. Praktycznie wszystkie wody płynące (tzw. jednolite części wód powierzchniowych) charakteryzują się złym stanem wód. Na zły stan wód wpływ mają także zmiany klimatu, których rezultatem są między innymi susze hydrologiczne.

Infrastruktura techniczna i energetyczna

- Potrzeby rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wynikają zarówno z jej częściowego braku we WrOF (m. in. na terenie gmin Zawonia, Oborniki Śląskie, Trzebnica, Miękinia), jak też związane są z potrzebą jej modernizacji, w szczególności na obszarach miejskich. Deficyty w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wpływają na zły stan wód.
- Stan techniczny i zdolności przerobowe oczyszczalni ścieków wymagają dalszych inwestycji i modernizacji, polepszania obecnej infrastruktury.
- W związku z urbanizacją, w tym dużą dynamiką rozwoju funkcji mieszkaniowych i gospodarczych we WrOF, obserwuje się wzrost zapotrzebowania na zasoby, w szczególności zasoby wody. Widoczny jest wzrost obciążenia istniejących systemów technicznych, m.in. produkcji i zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków. Diagnozowane są liczne potrzeby gmin w zakresie retencji wodnej. Wymaga to podejmowania zróżnicowanych działań na poziomie miejskim, wiejskim oraz regionalnym, uwzględniając zarówno inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, jak i retencję naturalną oraz sztuczną.

- Na przestrzeni lat zwiększyła się ilość wytwarzanych przez gminy odpadów komunalnych, co jest wynikiem rosnącej liczby mieszkańców oraz intensywnego rozwoju mieszkalnictwa i funkcji gospodarczej. Obserwuje się przy tym wzrost masy odpadów selektywnie zbieranych. Diagnozuje się potrzebę unowocześnienia systemu gospodarki odpadami, głównie poprzez modernizację i rozbudowę już istniejącej infrastruktury. Związane jest to z rosnącymi potrzebami efektywnego zarządzania odpadami, zwiększenia poziomu recyklingu oraz efektywności segregacji odpadów. Ponadto wskazuje się potrzebę wprowadzenia działań w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego oraz zwiększania świadomości społecznej odnośnie gospodarowania i przetwarzania odpadami.
- Najwyższy wskaźnik gazyfikacji obserwuje się w miastach Oleśnica oraz Oława (odpowiednio 83,7 i 81,5%). W większości gmin WrOF odsetek gazyfikacji w okresie ostatnich pięciu lat wzrósł, a znaczny wzrost nastąpił w gminie Kobierzyce.
- Systemy ciepłownicze na obszarze WrOF funkcjonują w miastach Wrocław, Oleśnica, Oława, Siechnice oraz gminie Jelcz-Laskowice. Pozostałe jednostki WrOF nie posiadają scentralizowanego systemu ciepłowniczego. Budynki obsługiwane są poprzez lokalne systemy ciepłownicze, w szczególności źródła indywidualne.
- Na przestrzeni lat w województwie dolnośląskim obserwowano rosnący udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem - wciąż jednak jest to udział dwukrotnie mniejszy niż w kraju (13,6% w województwie dolnośląskim w roku 2023). Gminy i miasta WrOF mają potencjał dla rozwoju energetyki odnawialnej. W przypadku energii z wiatru są to gminy: Trzebnica, Oleśnica, Oława, Dobroszyce, Kąty Wrocławskie, Żórawina. Wysoki potencjał wykorzystania energii słonecznej mają gminy: Czernica, Dobroszyce, Jelcz-Laskowice, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Oborniki Śląskie, Siechnice, Sobótka, Trzebnica, Żórawina, miasto Wrocław. We WrOF istnieją dobre warunki dla rozwoju energetyki wodnej. Działo tu w sumie 14 elektrowni wodnych (Wrocław, Oława oraz gminy: Kąty Wrocławskie, Oława, Czernica). Korzystne warunki hydrograficzne pod względem lokalizacji małych elektrowni wodnych są również w gminach Dobroszyce i Siechnice. Na obszarze WrOF działało w sumie kilka instalacji na biogaz/biomasę (m. in. Wrocław oraz gminy: Siechnice, Oława, Żórawina, Kobierzyce). Duży potencjał wykorzystania biomasy mają również gminy: Dobroszyce, Jelcz-Laskowice, Oborniki Śląskie, Trzebnica, Sobótka, Żórawina. Prowadzona jest również inwestycja w mieście Oleśnica (instalacja kotła na biomasę, który pokryje 40% rocznego zapotrzebowania na produkcję ciepła w mieście). Część gmin WrOF ma możliwości pozyskiwania energii związanej z geotermią niskotemperaturową (płytką), w gospodarstwach domowych poprzez pompy ciepła: Czernica, Dobroszyce, Jelcz-Laskowice, Kobierzyce, Trzebnica, Sobótka.

Polityka przestrzenna

- Do silnych stron Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w zakresie polityki przestrzennej należy zaliczyć objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego około 70% terenu. Wrocław z pokryciem 62,4% wyróżniał się na tle innych wielkich miast w Polsce.
- Tereny wskazywane w gminnych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę

mieszkańców poza miastami Wrocław, Oleśnica i Oława są znacznie przeszacowane – nawet trzy- czy czterokrotnie. Z powodu tego przeskalowania na obszarach podmiejskich pojawiają się chaotyczne, trudne do obsługi infrastrukturalnej układy przestrzenne.

- W dokumentach planistycznych gmin WrOF wskazano zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w perspektywie roku 2043 na wielkość 285 736 osób, w tym niespełna 119 tys. we Wrocławiu. Wydaje się ono zbieżne z prognozami demograficznymi i uwzględnia niedoszacowanie obecnej liczby mieszkańców WrOF.
- W dokumentach planistycznych gmin WrOF wskazano zapotrzebowanie na nowe miejsca pracy wynoszące 29 430 do 2043 roku. Najwięcej – ponad 9 tys. potrzebne będzie w gminie Długołęka, a ponad 8 tys. w gminie Siechnice.
- Diagnozuje się potrzebę wzmocnienia współpracy w zakresie planowania przestrzennego. Prognozy demograficzne² wyliczają, iż do 2050 r. we WrOF przybędzie około 200 tys. mieszkańców. Oznacza to konieczność zaprojektowania w przestrzeni WrOF odpowiedniej funkcji mieszkaniowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Podobne wyzwanie dotyczy możliwości rozwoju funkcji gospodarczej, jak też konieczności zapewnienia spójności i trwałości systemu przyrodniczego.

Uwarunkowania funkcjonalno-usługowe i logistyczne

- Rolę najważniejszego ośrodka handlowo-usługowego w całej metropolii wrocławskiej pełni zdecydowanie centrum Wrocławia. Istotne funkcje usługowo-handlowe rozwijają się również na obrzeżach Wrocławia, np. na styku z gminą Kobierzyce, Długołęka czy też Wisznia Mała. Sytuacja taka potęguje problem zakorkowania miasta. Szczególną rolę subcentrum usługowego o znaczeniu ponadlokalnym, zwłaszcza dla południowej części WrOF, pełni Aleja Bielany w Bielanych Wrocławskich (gmina Kobierzyce).
- Największe ośrodki akademickie i medyczne mieszczą się we Wrocławiu – w obrębie tkanki miejskiej i są najlepiej dostępne dzięki komunikacji miejskiej. Obiekty oraz tereny sportowe i rekreacyjne o znaczeniu ponadlokalnym, skupiające największy ruch, mieszczą się przede wszystkim we Wrocławiu, niemniej znajdują się również w ośrodkach miejskich i lokalnych WrOF. Cechuje je równomierne rozmieszczenie.
- We WrOF znajduje się wiele dawnych i nowych stref przemysłowych, przy czym większy rozwój tej funkcji ma miejsce poza granicami Wrocławia. W niektórych gminach wyznaczono rozległe strefy przemysłowe. Największy zasięg tego rodzaju terenów występuje w gminach Kobierzyce, Kąty Wrocławskie, Długołęka, Miękinia.
- Działalność logistyczna i magazynowa rozwija się przeważnie w powiązaniu z nowymi strefami przemysłowymi, w pobliżu autostrady A4, głównych dróg, węzłów drogowych i Portu Lotniczego Wrocław-Strachowice.
- Większość firm produkcyjnych, zwłaszcza nowych, oraz branża logistyki i magazynowania nie korzysta z usług transportu kolejowego, mając do nich potencjalnie dobry dostęp. Jest

² Prognozę demograficzną opracowano w oparciu o dane nt. stanu ludności WrOF dla 2013 i 2023 r. Prognozę oparto na algorytmie zmian stanu ludności, które uwzględniają zarówno migracje, jak też ruch naturalny.

to zjawisko charakterystyczne dla kraju, gdzie w obsłudze logistycznej dominuje transport samochodowy.

Rewitalizacja i przestrzenie publiczne

- Przedsięwzięcia o charakterze przestrzenno-funkcyjnym i technicznym dominowały w zadaniach zaplanowanych w programach rewitalizacji. Przyczyniło się to do zauważalnych zmian w wymiarze przestrzenno-funkcyjnym, zarówno we Wrocławiu (Nadodrze, Przedmieście Oławskie) jak i w mniejszych ośrodkach. Co świadczy o konieczności kontynuacji tego rodzaju działań.
- Najbardziej znane historyczne układy przestrzenne znajdują się we Wrocławiu (w tym Stare Miasto objęte „Masterplanem dla przestrzeni miejskich w Centrum”) oraz Oleśnicy. W mniejszych miejscowościach również odnaleźć można zarówno historyczne, jak i nowo zaaranżowane, interesujące przestrzenie publiczne (Siechnice, Oborniki Śląskie).
- Ukształtowane systemy przestrzeni publicznych znajdują się głównie w miastach o wielowiekowej tradycji, stanowiąc miejsca ogniskujące życie lokalnych społeczności. Na terenach wiejskich są to najczęściej place i przestrzenie w centrach ośrodków gminnych, które dopiero podlegają kształtowaniu jako przestrzenie publiczne.
- Gminy WrOF zgłaszają liczne potrzeby dotyczące odnowy przestrzeni publicznych, coraz częściej dotyczące nie tylko infrastruktury drogowej, lecz sportowo-rekreacyjnej, kompleksów świetlic z otoczeniem i zieleni publicznej. Postulaty te po części dotyczą również przemian realizowanych na obszarach rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne winny służyć wzmocnieniu wspólnot lokalnych poprzez budowę przestrzeni sprzyjających współpracy, integracji i międzypokoleniowemu dialogowi.

Dziedzictwo kulturowe

- Na obszarze WrOF występują bogate i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego, które stanowią jego wyróżnik oraz potencjał dla funkcji turystycznej. Wrocław stanowi centralny ośrodek turystyczny WrOF. Tu zlokalizowana jest też największa liczba zabytków będących atrakcjami turystycznymi, w tym o znaczeniu ponadregionalnym oraz międzynarodowym (np. Hala Stulecia uznana za obiekt światowego dziedzictwa UNESCO).
- Na obszarze WrOF diagnozuje się niezadowalający stan wielu zabytków zarówno ruchomych, jak i nieruchomych. Poprawa stanu zabytków wymaga poniesienia przez jednostki samorządowe oraz prywatnych właścicieli, znaczących nakładów inwestycyjnych. Często z uwagi na wielkość potrzeb, konieczne jest w tym celu pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.
- W celu bieżącej oceny liczby poszczególnych kategorii zabytków zaleca się opracowywanie i aktualizację gminnych ewidencji zabytków, jak i programów ochrony zabytków.

Transport i komunikacja

- WrOF cechuje gęsta sieć drogowa z wysoką dostępnością komunikacyjną. Przez obszar przebiegają drogi o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym. Układ szkieletowy dróg, uznać należy za dobrze rozwinięty, planowane są również dalsze prace nad infrastrukturą drogową, np. zmiana przebiegu A4, czy budowa obwodnic m.in. Oławy oraz Trasy Swojczyckiej.
- Do kluczowych przyszłych inwestycji drogowych należy zaliczyć rozbudowę autostrady A4, budowę drogi ekspresowej S5 na odcinku Sobótka (S8) – Świdnica – Bolków (S3) oraz drogi ekspresowej S8 na odcinku Boboszków (gr. państwa) – Kłodzko – Wrocław (Magnice). Inwestycje te poprawią dostępność komunikacyjną turystycznych rejonów w obrębie Sudetów. Poprawi się przy tym skomunikowanie z Czechami. Należy przewidzieć, iż wpłynąć to może na zwiększenie oddziaływania funkcjonalnego Wrocławia w odniesieniu do przestrzeni położonych na południe od stolicy Dolnego Śląska (np. południowych części gminy Kobierzyce, gminy Sobótka).
- Port Lotniczy we Wrocławiu – jest dobrze skomunikowany z siecią drogową i transportem publicznym. Jego dynamiczny rozwój w ostatnich dekadach wpłynął na bieżącą ofertę, na którą składają się loty do ponad 20 krajów w Europie. Prognozuje się dalszą integrację lotniska z układem transportowym i komunikacyjnym WrOF.
- Działania realizowane przez samorządy WrOF dotyczące infrastruktury drogowej powinny skupić się na poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego i modernizacji istniejącego układu. Kluczowe problemy dotyczące sieci drogowej, to przede wszystkim niezadowalający stan infrastruktury, która wymaga modernizacji.
- Przeprowadzone w 2024 roku „Wrocławskie Badania Ruchu” pokazały stały wzrost natężenia ruchu w centrach miast, w szczególności w godzinach szczytu. Dodatkowo, badania pokazują preferencje mieszkańców w stosunku do wyboru środka transportu jakim jest samochód w swoich codziennych podróżach.
- We WrOF widoczny jest wzrost znaczenia komponentu kolejowego w komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej. Infrastruktura kolejowa na obszarze WrOF dynamicznie się rozwija, jednakże nadal wymaga dalszych inwestycji oraz integracji z innymi formami transportu. Szczególnie dobrą dostępnością kolejową cechuje się Wrocław. Stacja kolejowa Wrocław Główny obsługuje w ciągu roku największą liczbę pasażerów w skali kraju. Duże znaczenie dla zwiększenia dostępności komunikacji kolejowej oraz rozwoju infrastruktury w gminach WrOF będzie miała budowa CPK.
- Ze względu na monocentryczny charakter sieci kolejowej i znaczną jej gęstość, na terenie WrOF istnieje potencjał do rozwoju kolei aglomeracyjnej. Występują jednak problemy z przepustowością infrastruktury, zwłaszcza w obszarze Wrocławskiego Węzła Kolejowego.
- Dostępność do kolei kształtować będzie atrakcyjność osiedleńczą miejscowości położonych przy stacjach/przystankach. Wzrost znaczenia kolei w obsłudze ruchu lokalnego stanowić będzie istotny wkład w rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego.
- Komunikacja tramwajowa we Wrocławiu w perspektywie najbliższych lat będzie systematycznie rozbudowywana. Poprawi to skomunikowanie południowych, wschodnich

i zachodnich rejonów miasta z jego centrum. Może to stanowić szansę na odciążenie układu komunikacyjnego Wrocławia, także w kontekście dojazdów mieszkańców WrOF.

- Główne problemy transportu zbiorowego we WrOF dotyczą niewystarczającej liczby kursów w wybranych rejonach, niskiej częstotliwości połączeń oraz braku dostosowania oferty do nowej zabudowy.
- Transport autobusowy stanowi podstawowy element transportu zbiorowego we WrOF. Istniejące połączenia autobusowe w gminach WrOF to sieć linii publicznych (organizowanych przez samorządy) oraz prywatnych (komercyjnych). Działania samorządów WrOF powinny skupić się na rozbudowie sieci komunikacji miejskiej i regionalnej.
- We WrOF następuje sukcesywny rozwój sieci dróg rowerowych, ze znacznym jej zróżnicowaniem w poszczególnych gminach. Sieć dróg rowerowych rozwija się najszybciej w obrębie Wrocławia, w większości wzdłuż głównych ciągów drogowych.
- Niezwykle ważne jest zapewnienie bezpiecznych dojazdów rowerowych do placówek oświatowych, bo dzięki temu możliwe jest kształtowanie właściwych zachowań mobilnościowych, proekologicznych oraz prozdrowotnych już od wczesnych lat szkolnych, a także zmniejszenie ruchu samochodowego w okolicach szkół, co wpłynie na poprawę jakości powietrza.
- Potrzebna jest większa integracja pomiędzy transportem rowerowym a transportem kolejowym. Konieczne jest tworzenie funkcjonalnych i bezpiecznych parkingów rowerowych typu B&R w pobliżu przystanków i stacji kolejowych, w celu zwiększenia wykorzystania zrównoważonych form przemieszczania się. Integracja kolejowo-rowerowa powinna oznaczać także stworzenie wygodnej i bezpiecznej sieci rowerowej umożliwiającej dotarcie z terenów zabudowanych do miejsc przystankowych.
- Wrocław i okoliczne gminy posiadają duży potencjał dalszego rozwoju nowych tras rowerowych. Rozwój powiązań rowerowych może stanowić istotny impuls do rozwoju funkcji turystycznej, np. wzdłuż Odry. Kluczowe jest projektowanie spójnego systemu tras i dróg rowerowych, w tym z uwzględnieniem ponadlokalnych koncepcji.
- Potencjał rozwojowy WrOF, stanowi Odrzańska Droga Wodna, będąca śródlądowym szlakiem żeglugowym, w szczególności w odniesieniu do funkcji turystycznej.

Telekomunikacja

- Dostępność internetu jest uzależniona od lokalizacji oraz dostępności infrastruktury technicznej. Przeciętna przepustowość w obszarze WrOF wyniosła 1050,2 MB/s. Spośród gmin, najwyższa przepustowość odnotowywana była we Wrocławiu oraz Wiszni Małej.
- Najniższy dostęp do usługi internetu obserwowany jest w północno-wschodniej części WrOF i gminach wiejskich. W najkorzystniejszej sytuacji znajdowały się największe ośrodki miejskiej tj. Wrocław, Oleśnica czy Oława.
- Zasięg sieci komórkowych cechuje rozległa siatka. Mogą pojawiać się częściowe wykluczenia w aspekcie możliwości korzystania z łączności. Najwyższe zasięgi sieci tj. 5G są we Wrocławiu.

Wyzwania rozwojowe WrOF

3. Wyzwania rozwojowe WrOF

Kluczowym etapem podsumowania diagnostycznego było sformułowanie wyzwań rozwojowych WrOF w perspektywie strategicznej. Poniżej przedstawiono najważniejsze czynniki determinujące rozwój oraz wyzwania rozwojowe WrOF w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej.

3.1. Wyzwania rozwojowe w sferze społecznej

WrOF charakteryzował się dużą dynamiką procesów demograficznych, w tym związanych ze wzrostem liczby ludności, starzeniem się społeczeństwa, migracjami, zarówno wewnątrz WrOF, jak też napływem nowych mieszkańców z zewnątrz. Prognozuje się, iż w perspektywie 2050 r. podtrzymana zostanie dynamika wzrostu liczby mieszkańców, przy jednoczesnym starzeniu się społeczeństwa, przy zwiększonej dynamice napływu migrantów spoza kraju.

Do kluczowych czynników kształtujących przyszłą sytuację społeczną WrOF należą:

- duża zdolność do przyciągania nowych mieszkańców, w szczególności osób młodych, prognozowany dalszy wzrost liczby mieszkańców, przynajmniej do perspektywy 2050 r.,
- bardzo duża skala urbanizacji w gminach WrOF, w szczególności w najbliższym sąsiedztwie Wrocławia, wpływająca na konieczność zapewnienia odpowiedniego dostępu do usług publicznych (m.in. opieki dzieci do lat 3, oświaty i wychowania) oraz infrastruktury technicznej i zasobów (m. in. gospodarka wodno-ściekowa),
- rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym, utrzymywanie się wysokiego odsetka osób starszych w ludności ogółem przez długi okres czasu, tj. w perspektywie docelowej Strategii WrOF 2050 r., rosnące potrzeby systemu pomocy społecznej oraz opieki zdrowotnej ze względu na rosnącą liczbę osób starszych,
- napływ migrantów do Polski, generowany przez korzystną sytuację gospodarczą w kraju, rosnące potrzeby rynku pracy, przy uwzględnieniu priorytetów polityki migracyjnej kraju,
- coraz lepszy dostęp do szeregu usług publicznych kultury, sportu, rekreacji, w tym przy rosnącym popycie na te usługi ze względu na wzrost liczby ludności w poszczególnych gminach WrOF,
- bardzo dobry dostęp i oferta kształcenia na każdym poziomie. Potencjał oferty kształcenia wyższego zlokalizowany we Wrocławiu stanowi istotny impuls do przyciągania nowych mieszkańców,
- prognozowany duży popyt na mieszkania we WrOF w związku ze wzrostem liczby mieszkańców, napływem migrantów, przy ograniczonej zdolności samorządów do kształtowania oferty mieszkań dostępnych cenowo, m. in. dla młodych, osób z niższymi dochodami,
- konieczność zwiększenia bezpieczeństwa publicznego, m.in. drogowego, w przestrzeniach publicznych, czy związanego z niestabilną sytuacją polityczną poza granicami Polski w związku z agresją zbrojną Rosji na Ukrainie,

- pogłębianie się dysproporcji w rozwoju przestrzeni kraju pod względem demograficznym (wzrost liczby ludności w dużych aglomeracjach, depopulacja dużej części kraju, przy bardzo niskich wskaźnikach urodzeń).

Wyzwania WrOF w sferze społecznej to:

- dostosowanie polityki społecznej, w tym pomocy społecznej i ochrony zdrowia, do zmian demograficznych wynikających ze starzenia się społeczeństwa,
- integracja społeczna migrantów,
- tworzenie impulsów do zwiększania dzietności,
- zwiększenie innowacyjności systemu pomocy społecznej oraz jego komplementarności i integracyjności z innymi systemami, w tym z systemem ochrony zdrowia oraz innymi systemami zabezpieczenia społecznego,
- wzmocnienie ponadlokalnej współpracy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych i realizacji polityk społecznych,
- poprawa dostępności i jakości do usług społecznych w ujęciu WrOF, w tym kultury, sportu, wychowania, edukacji, opieki zdrowotnej,
- poprawa dostępności oferty mieszkaniowej dedykowanej osobom z niższymi dochodami,
- zwiększenie zdolności do reagowania na sytuacje kryzysowe.

3.2. Wyzwania rozwojowe w sferze gospodarczej

WrOF stanowi jeden z dynamicznie rozwijających się pod względem gospodarczym rejonów Polski. Decydują o tym m. in. atuty lokalizacyjne, przyrodnicze oraz potencjał demograficzny, w tym kapitał ludzki. Coraz mocniejszą pozycję ma sektor ICT, który wzmacniany jest przez potencjał naukowo-badawczy i wysoki poziom przedsiębiorczości. Prognozy rozwoju gospodarczego WrOF są korzystne, duży potencjał rozwoju związany jest z takimi branżami jak, ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne), TSL (transport, spedycja, logistyka), turystyka. Przyszły rozwój gospodarczy kraju i WrOF w dużym stopniu wynikać będzie z możliwości modernizacji sektora energetycznego, który pozwoli podtrzymać konkurencyjność gospodarki. Nie bez znaczenia jest także jakość i dostępność kadr na rynku pracy. Rozwój WrOF wymaga moderowania w odniesieniu do posiadanych atutów i specjalizacji poszczególnych gmin.

Do kluczowych czynników kształtujących przyszłą sytuację gospodarczą WrOF należą:

- wysoki potencjał konkurencyjności WrOF jako obszaru aktywności gospodarczej, w którym kluczowym zasobem przyszłości będą kadry, innowacyjność, sieci współpracy, relacje biznesowe oraz powiązania komunikacyjne,
- korzystne położenie WrOF w ujęciu powiązań międzynarodowych i regionalnych, na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych Europy, z bardzo dobrym skomunikowaniem poprzez transport drogowy, kolejowy i lotniczy (przy rosnącym znaczeniu dwóch ostatnich), wpływające na konkurencyjność przedsiębiorstw, możliwość rozwoju wybranych branż (np. transportu, spedycji i logistyki),
- wysoka rozpoznawalność WrOF jako krajowej destynacji turystycznej, przy rosnącej rozpoznawalności wśród turystów zagranicznych, kształtowana przez potencjał turystyczny

Wrocławia, dobrą dostępność komunikacyjną oraz rosnącą atrakcyjność turystyczną gmin WrOF, która kierowana jest przede wszystkim do mieszkańców WrOF (popyt wewnętrzny).

- dobrze rozwinięty sektor rolniczy, bazujący na najlepszych w skali kraju glebach, korzystnych warunkach klimatycznych i ukształtowaniu terenu, specjalizujący się w produkcji roślinnej,
- konieczność uwzględnienia w moderowaniu rozwoju gospodarczego WrOF trendów rozwojowych związanych z powszechną cyfryzacją, rozwojem sztucznej inteligencji, budową gospodarki o obiegu zamkniętym, dążeniem do neutralności klimatycznej,
- modernizacja sektora energetycznego kraju, stanowiąca szansę na osiągnięcie niezależności energetycznej i poprawę konkurencyjności gospodarki, niemniej w dość odległej perspektywie czasu.

Wyzwania w sferze gospodarczej:

- zapewnienie kadr dla rozwijającej się gospodarki, przy ścisłej współpracy i udziale sektora nauki i szkolnictwa,
- zapewnienie wysokiej jakości życia, która wspierać będzie zdolność przyciągania i zatrzymania kadr dla rozwijającej się gospodarki,
- zabezpieczenie dla przyszłego rozwoju WrOF kluczowych zasobów, w tym zasobów wody oraz energii,
- zrównoważony i moderowany w ujęciu WrOF rozwój funkcji gospodarczej, w tym turystyki, wspierany przez rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
- wzmocnienie potencjału konkurencyjności gospodarki w oparciu o innowacje, nowoczesne technologie i silne marki.

3.3. Wyzwania rozwojowe w sferze środowiskowej

Rozwój WrOF charakteryzował się dużą dynamiką zmian w ujęciu przestrzennym. Wzrost liczby mieszkańców dotyczył praktycznie wszystkich gmin WrOF (poza miastem Oleśnica). Szczególnie duży przyrost mieszkańców nastąpił w gminach sąsiadujących bezpośrednio z Wrocławiem. Oznacza to, że coraz większe powierzchnie przeznaczone były pod zabudowę. Rozwój infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, nie nadążał za rozwojem urbanizacyjnym. Część obszaru WrOF nie została jeszcze skanalizowana. Znaczne potrzeby inwestycyjne diagnozuje się w odniesieniu do zatrzymania odpływu wody i jej retencjonowania. Kolejne negatywne oddziaływania na spójność przyrodniczą w obrębie WrOF związane były z rosnącą presją komunikacyjną. Negatywny wpływ na przyrodę i bioróżnorodność we WrOF ma również gospodarka rolna, ze względu na intensywność produkcji rolnej, w tym zastosowanie środków ochrony roślin. Do istotnych problemów środowiskowych WrOF należy zaliczyć zły stan powietrza, wód, hałas. Kluczowe znaczenie dla spójności przyrodniczej i bioróżnorodności we WrOF mają korytarze ekologiczne wzdłuż rzek i dolin, w szczególności Odry. Ważnymi miejscami dla bioróżnorodności są również tereny leśne, doliny mniejszych rzek, takich jak Bystrzyca, Oława, Ślęza, Widawa, jak też tereny zieleni w miastach, w tym parki, zieleńce, a także niektóre cmentarze. Zachowanie potencjału przyrodniczego dla przyszłych pokoleń stanowi istotne zobowiązanie obecnego pokolenia, mając na względzie istniejące obecnie możliwości dynamicznego rozwoju gospodarki i funkcji mieszkaniowej we WrOF (zachowanie równowagi pomiędzy wymiarem społecznym, gospodarczym i przyrodniczymi).

Do kluczowych czynników kształtujących przyszłą sytuację związaną ze środowiskiem i przyrodą WrOF należą:

- zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, pogłębiane przez działalność człowieka - niewłaściwe gospodarowanie przestrzenią, uszczelnianie podłoża itp., w szczególności odnoszące się do bezpieczeństwa powodziowego i zagrożenia suszą, wymuszające podejmowanie przekrojowych działań i rozwiązań, w tym o charakterze infrastrukturalnym, planistycznym i organizacyjnym,
- zagrożenia utraty bioróżnorodności oraz degradacji obszarów cennych przyrodniczo i fragmentacji korytarzy ekologicznych, wynikające zarówno z czynników zewnętrznych (np. klimatu), jak też wewnętrznych (m. in. urbanizacja, rozwój systemów transportowych). Potrzeba zachowania środowiska i przyrody dla zapewnienia jakości życia we WrOF,
- możliwość utraty potencjału produktywności zasobów glebowych, w tym pogorszenia bezpieczeństwa żywnościowego na terenie WrOF, ze względu na czynniki zewnętrzne (m. in. susza i erozja), jak też wewnętrzne (rozwój urbanizacyjny, niewłaściwa gospodarka rolna),
- zły stan wód powierzchniowych we WrOF kształtowany przez zanieczyszczenia komunalne, przemysłowe oraz rolnicze,
- problemy z jakością powietrza atmosferycznego, kształtowane przez zanieczyszczenia z sektora komunalno-bytowego oraz transportu i przemysłu,
- deficyty w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz zdiagnozowane potrzeby modernizacyjne, w szczególności na obszarach miejskich oraz rozwojowe w związku napływem nowych mieszkańców,
- wzrost obciążenia istniejących systemów technicznych, m.in. produkcji i zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków ze względu na wzrost liczby mieszkańców WrOF i duże zmiany urbanizacyjne w obrębie WrOF,
- konieczność unowocześnienia systemu gospodarki odpadami głównie poprzez modernizację i rozbudowę już istniejącej infrastruktury, związaną z rosnącymi potrzebami efektywnego zarządzania odpadami, zwiększenia poziomu recyklingu oraz efektywności segregacji odpadów.

Wyzwania w sferze środowiskowej:

- podnoszenie świadomości ekologicznej, wspierającej zrównoważony rozwój WrOF,
- świadome i partnerskie w ujęciu WrOF planowanie przestrzenne, zorientowane na zachowanie i odbudowę bioróżnorodności, w tym: siedlisk, korytarzy ekologicznych, oraz wspieranie funkcji ekosystemowych,
- poprawa stanu środowiska, w tym wód, gleb, powietrza, klimatu akustycznego i zmniejszenie zanieczyszczenia światłem,
- przystosowanie się do zmian klimatu, w tym suszy oraz zagrożenia powodziowego poprzez integrację działań planistycznych, inwestycyjnych oraz społecznych,
- rozwój terenów zieleni w gminach,
- zwiększenie zdolności obszaru WrOF do zatrzymania i retencjonowania wody,
- utrzymanie i wzmacnianie potencjału ekologicznego obszaru WrOF, w tym ochrona oraz rozbudowa korytarzy ekologicznych, a także zachowanie i odbudowa/wspieranie

bioróżnorodności przyrodniczej i siedlisk przyrodniczych. Niedopuszczanie do wprowadzenia zabudowy na korytarzach zieleni pomiędzy sąsiadującymi gminami.

3.4. Wyzwania rozwojowe w sferze przestrzennej

WrOF jest obszarem, w którym obserwowano dużą dynamikę rozwoju, w tym funkcji mieszkaniowej i gospodarczej jak też komunikacyjnej. Układ komunikacyjny został już w dużym stopniu ukształtowany. Oczekuje się inwestycji związanych z nowym przebiegiem autostrady A4 i rozbudową dróg szybkiego ruchu na południe od Wrocławia (drogi S5 i S8). W odniesieniu do funkcji mieszkaniowej i gospodarczej prognozuje się dalszy dynamiczny rozwój WrOF. Prognozy wskazują na to, że w 2050 r. liczba mieszkańców WrOF wzrośnie do około 1,25 mln osób. Oczekuje się dalszego rozwoju funkcji gospodarczych, w tym związanych z takimi branżami jak TSL (transport, spedycja, logistyka). Zrównoważony rozwój WrOF wymaga efektywniejszego i skoordynowanego planowania przestrzennego, który uwzględni atuty i potencjały poszczególnych gmin WrOF i pozwoli wyeliminować konflikty przestrzenne.

Do kluczowych czynników kształtujących przyszłą sytuację przestrzenną we WrOF należą:

- prognozowany rozwój systemów transportowych w kraju i we WrOF, który poprawi konkurencyjność gospodarki, zwiększy dostępność usług publicznych i wzmocni funkcjonalne powiązania Wrocławia,
- dobrze zorganizowany transport autobusowy, będący podstawowym elementem komunikacji zbiorowej,
- rosnące znaczenie kolei w komunikacji zewnętrznej i wewnątrz WrOF, kształtujące atrakcyjność osiedleńczą wokół stacji i przystanków,
- rozwój sieci tramwajowej Wrocławia, który wzmocni integrację systemu transportu miejskiego i pozwoli na ograniczenie ruchu indywidualnego,
- rozbudowa tras rowerowych we Wrocławiu i na obszarze WrOF,
- wysoki udział terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co umożliwi spójną i przewidywalną organizację przestrzeni,
- niespójności w kształtowaniu funkcji mieszkaniowych na granicach gmin, które utrudniają zrównoważony rozwój i wymagać będą skoordynowanych działań planistycznych,
- intensywna urbanizacja gmin podmiejskich, generująca presję na infrastrukturę i ryzyko niewystarczającego skoordynowania,
- rosnące zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową i miejsca pracy, stawiające wymóg elastycznego i kompleksowego planowania przestrzennego,
- nieadekwatne w stosunku do prognoz demograficznych zaplanowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową w zapisach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- niewystarczająca reprezentacja przestrzeni publicznych na obszarze WrOF,
- bogactwo dziedzictwa kulturowego WrOF, kontrastujące z niewystarczającym poziomem ochrony zabytków.

Wyzwania w sferze przestrzennej:

- wspólne planowanie rozwoju WrOF uwzględniające lokalne potencjały i uwarunkowania, w tym możliwości rozwoju funkcji mieszkaniowej, gospodarczej oraz zasady ochrony przyrody i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego, zapobiegające konfliktom przestrzennym,
- zachowanie potencjału przestrzennego WrOF dla przyszłych pokoleń, umożliwiającego jego zrównoważony rozwój w przyszłości,
- poprawa funkcjonalności systemu transportowego w ujęciu WrOF i zwiększenie roli komunikacji zbiorowej w obsłudze transportowej WrOF,
- utworzenie i odnowa przestrzeni publicznych i przywracanie im funkcjonalności oraz nadawanie nowych funkcji społecznych, gospodarczych, przyrodniczych, integrujących społeczność lokalne.

Wizja oraz cele rozwoju WrOF

4. Wizja oraz cele rozwoju WrOF

4.1. Wizja i misja WrOF 2050

Dynamika zmian w otoczeniu, w którym żyjemy nabiera coraz szybszego tempa. Zmiany te obejmują wszystkie sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenną, techniczną i technologiczną oraz polityczną i prawną. Wiele z tych zmian wspiera rozwój i ułatwia życie ludziom, ale nie brakuje też wydarzeń i rozwiązań, które im nie służą.

Ciągłym przeobrażeniom ulega także nasze środowisko lokalne – Wrocławski Obszar Funkcjonalny. Cały czas pojawiają się lepsze i wydajniejsze technologie oraz lawinowo zwiększa się ilość informacji wymagających poznania i przetwarzania. Dotychczasowe struktury oraz relacje społeczne i gospodarcze wymagają przebudowy i dostosowania do tych zmian. Nowe wyzwania stawia się przed uczniami, pracownikami, przywódcami politycznymi, gospodarczymi i społecznymi.

Jednocześnie naturalną potrzebą większości ludzi jest spokój, przyjaźń, ludzka solidarność i współpraca oraz bezpieczeństwo fizyczne i ekonomiczne, harmonia między życiem zawodowym i osobistym. Trudniej znaleźć miejsce, w którym dynamika zmian daje się pogodzić z potrzebą ciszy i refleksji oraz kontaktu z naturą, za którą tęskni większość ludzi.

Szukają oni miejsca na ziemi, gdzie da się pogodzić to, co często wydaje się tak sprzeczne ze sobą. Wrocławski Obszar Funkcjonalny jest właśnie miejscem, gdzie możliwe staje się godzenie tych przeciwieństw.

Poniżej zaprezentowana jest wizja WrOF w 2050 r., do której dążyć będą mieszkańcy, biznes i instytucje publiczne, realizując wspólne zamierzenia rozwojowe, zdefiniowane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego 2050.

Dopełnieniem wizji jest misja. Jest to faktycznie cel nadrzędny partnerów, którzy podjęli się opracowania wspólnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego 2050.

W 2050 roku jesteśmy obszarem rozwiniętym społecznie i gospodarczo, który wyróżnia się jakością przywództwa lokalnego i skuteczną współpracą międzygminną oraz dbałością o tożsamość kulturową i dziedzictwo lokalne, budujące więź społeczną i kapitał kulturowy wspólnot lokalnych.

Na całym obszarze WrOF mieszka ok. 1,25 mln osób. Dostosowaliśmy politykę społeczną, w tym pomoc społeczną, do zmian demograficznych wynikających ze starzenia się społeczeństwa i obecności migrantów.

Nastąpił rozwój mieszkalnictwa i skorelowanej z nią funkcji transportowej, co pozwoliło na rozwój infrastruktury usługowej i przestrzeni publicznych opartych o sprawny transport zbiorowy oraz rozwiniętą sieć multimodalnych centrów przesiadkowych, stacji i przystanków. WrOF to obszar

dobrze skomunikowany wewnętrznie i zewnętrznie, a mieszkańcy chętnie korzystają z transportu publicznego i rozwiązań mikromobilnościowych.

Mieszkańcy mają warunki do pielęgnowania i zachowania zdrowia, dostępna jest infrastruktura i oferta kulturalna oraz sportowo-rekreacyjna dostosowana do potrzeb różnych grup społecznych. Rozwinięta jest na wszystkich poziomach edukacja, co spowodowało bardzo duże zainteresowanie WrOF-em, jako miejscem życia i pracy.

Dzięki wysokiej atrakcyjności i jakości życia oraz dużej konkurencyjności gospodarki WrOF, utrzymuje się zjawisko przyciągania i zatrzymywania kadr o najwyższych kwalifikacjach z innych części Polski i z zagranicy.

Istotnym sukcesem WrOF jest wysoki stopień niezależności w dostępie do najbardziej strategicznych zasobów energetycznych i wodnych.

Uzyskaliśmy wysoką instytucjonalną i społeczną zdolność oraz gotowość do reagowania w sytuacjach kryzysowych, utrzymania bezpieczeństwa mieszkańców i środowiska oraz bezpieczeństwa żywnościowego.

Jesteśmy innowacyjni w pozyskiwaniu, przetwarzaniu i wykorzystywaniu informacji.

Jesteśmy przykładem skutecznego wdrażania innowacji i gospodarki opartej na wiedzy, w tym gospodarki obiegu zamkniętego. Nastąpiło wzmocnienie współpracy pomiędzy strefą naukową a sektorami gospodarki zarówno prywatnymi jak i publicznymi, co przyczyniło się do uzyskania bardzo konkurencyjnego poziomu rozwoju gospodarczego całego WrOF.

Bardzo dobrze wykorzystany jest potencjał turystyczny, w tym kulturowy. Rozwinięta jest infrastruktura oraz różne formy turystyki miejskiej i wiejskiej, dla których stworzono szeroką gamę sieciowych, zintegrowanych produktów turystycznych. Osiągnęliśmy dużą rozpoznawalność, jako krajowa destynacja turystyczna, znana również wśród turystów zagranicznych.

Jesteśmy wiodącym obszarem, na którym udało się wprowadzenie w życie zasad zrównoważonego rozwoju i adaptacji społeczeństwa WrOF do zmian klimatu. Nastąpiło bardzo duże zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz przyjmowanie współodpowiedzialności za zachowania służące środowisku i utrzymaniu bioróżnorodności przyrodniczej.

Na całym obszarze WrOF zostały odpowiednio ukształtowane tereny zieleni, jako elementy zielono-niebieskiej infrastruktury o różnej skali przestrzennej. Uzyskaliśmy zdolność zatrzymania i retencjonowania wody.

Dzięki skoordynowanemu planowaniu przestrzennemu prowadzonemu przez samorządy WrOF, rozwój infrastruktury i przekształcenia przestrzeni są zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz wymaganiami utrzymania środowiska zorientowanego na zachowanie bioróżnorodności, w tym związanymi z transformacją energetyczną i dostosowywaniem do zmian klimatu.

Misja WrOF do 2050 roku

Wrocławski Obszar Funkcjonalny to bezpieczne miejsce zintegrowane społecznie, gospodarczo i przestrzennie, o europejskich standardach warunków życia, nauki, pracy i odpoczynku mieszkańców, z szerokim dostępem do usług publicznych i społecznych zgodnych z potrzebami obecnego oraz przyszłych pokoleń, przy jednoczesnym zachowaniu walorów unikalnego środowiska przyrodniczego. Dzięki otwartości na idee, ludzi i sprawy oraz kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców, WrOF przyciąga krajowych i zagranicznych inwestorów i odbiorców oferty turystycznej, kulturalno-sportowej oraz komercyjnych innowacyjnych produktów. WrOF to również przestrzeń odporna na kryzysy, budująca rezyliencję społeczną, gospodarczą i środowiskową, dzięki wspólnemu zarządzaniu zasobami i współpracy międzygminne.

4.2. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategii opracowano na podstawie:

- przeprowadzonych badań społecznych,
- opracowanej diagnozy sytuacji społecznej gospodarczej przestrzennej WrOF wraz z wnioskami wynikającymi z diagnozy,
- wykonanych scenariuszy przyszłości WrOF,
- wyników warsztatów diagnostycznych i strategicznych przeprowadzonych z udziałem interesariuszy

Jednocześnie do sformułowania celów dokonano wyboru **scenariusza 1. Najbardziej optymistycznego rozwoju zrównoważonego i trwałego**, który zakłada rozwój dynamiczny, równowagę wartości i celów społecznych, ekologicznych i ekonomicznych oraz współpracę wielopodmiotową na wszystkich poziomach. Streszczenie opisu wszystkich czterech scenariuszy znajduje się w rozdziale 15. Scenariusze rozwoju WrOF - streszczenie.

Zdecydowano się sformułować cztery cele strategiczne, które integrują myślenie o przyszłości rozwoju WrOF. Cele strategiczne mają swoje rozwinięcie w postaci celów operacyjnych. Łącznie zdefiniowano 16 celów operacyjnych.

W rozdziale 5 określone zostały również kierunki działań do celów operacyjnych.

Tabela 2. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne	Cele operacyjne
Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców.	1.1. Włączająca polityka społeczna. 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy. 1.3. Zdrowi mieszkańcy. 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań. 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna.

Cele strategiczne	Cele operacyjne
	1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne.
Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja.	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna. 2.2. Efektywna gospodarka. 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza. 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna.
Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian.	3.1. Dobry stan środowiska. 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność. 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu.
Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia.	4.1. Funkcjonalny system transportowy. 4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne. 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna.

Źródło: opracowanie własne

Cele oraz kierunki rozwoju WrOF

5. Cele oraz kierunki rozwoju WrOF

Cele strategiczne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego wypracowano w perspektywie 2050 r. Cele odnoszą się do zidentyfikowanych problemów i barier rozwojowych a także potencjałów obszaru. Poprzez cele operacyjne a następnie kierunki działań odpowiadają one na potrzeby WrOF, pozwalają niwelować bariery i wzmacniać potencjały integrując działania, których skutki i efekty będą mierzone określonymi w dalszej części opracowania wskaźnikami.

Cel strategiczny 1:

Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Podmiotem polityki rozwoju w wymiarze lokalnym, jak i ponadlokalnym, jest społeczność lokalna – mieszkańcy i użytkownicy danego obszaru. Partycypacyjny i zrównoważony proces rozwoju powinien być prowadzony dla mieszkańców i z mieszkańcami (z ich udziałem)³. Jednocześnie następuje wzrost znaczenia jakościowych aspektów rozwoju. Tracą na znaczeniu dotychczas akcentowane tradycyjne, „twarde” czynniki rozwoju, jak możliwości pracy czy dostęp do infrastruktury (wraz z coraz powszechniejszym dostępem do wszelkiego rodzaju mediów). Ocena poziomu rozwoju dokonywana jest przez pryzmat jakości życia i równowagi między życiem zawodowym i prywatnym, rodzinnym oraz czasem wolnym (*work-life balance*)⁴. Stąd też przy tworzeniu Strategii WrOF 2050 istotne jest, aby zwrócić uwagę nie tylko na tradycyjne czynniki, lecz tak planować, by obszar zapewniał możliwości wszechstronnego rozwoju i aktywności.

Na to wszystko nakładają się przemiany społeczne o różnej skali występowania, związane z nasilonymi migracjami, starzeniem się społeczeństwa, wzrostem liczby osób ze specjalnymi potrzebami i ich udziału w życiu społecznym. Cel 1. odnosi się do kształtowania WrOF jako przyjaznego miejsca do życia.

Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań
1.1. Włączająca polityka społeczna	1.1.1. Stałe diagnozowanie potrzeb społecznych oraz zasobów systemu pomocy społecznej w ujęciu WrOF oraz odpowiednie dostosowanie i doskonalenie systemu, w tym w odniesieniu do zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych. 1.1.2. Wzmocnienie sieci współpracy systemu pomocy społecznej WrOF, w tym poprzez stałe konferencje, fora wymiany doświadczeń, wizyty studyjne, kontakty osobiste, platformy online do wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy instytucjami. 1.1.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz systemu pomocy społecznej i jego adaptacji do zmieniających się uwarunkowań.

³ Por. Parysek J. 1997, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

⁴ *Strategic foresight report 2023 – “Sustainability and wellbeing at the heart of Europe’s Open Strategic Autonomy”*, 2023, Komisja Europejska

Cele operacyjne	Kierunki działań
	1.1.4. Wsparcie i wdrażanie rozwiązań sprzyjających deinstytucjonalizacji świadczenia usług pomocy społecznej, w tym zwiększenie dostępności usług. 1.1.5. Integrowanie usług i infrastruktury pomocy społecznej na poziomie WrOF, służącej poprawie dostępu oraz efektywności wykorzystania zasobów systemu pomocy społecznej. 1.1.6. Rozwijanie komplementarnego, kompleksowego i trwałego w ujęciu terytorialnym WrOF systemu pomocy społecznej, zapewniającego dobrą dostępność do usług społecznych, w tym opiekuńczych, a także tworzenie i rozwijanie sieci ośrodków wsparcia. 1.1.7. Rozwijanie kwalifikacji kadr pomocy społecznej. 1.1.8. Wspieranie i realizacja działań z zakresu pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem: osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej, osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób w kryzysie bezdomności.
1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy	1.2.1. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz aktywności osób starszych i z niepełnosprawnościami, w tym przy zaangażowaniu partnerów społecznych. 1.2.2. Systematyczne wdrażanie standardów dostępności w odniesieniu do usług i przestrzeni publicznych. 1.2.3. Wspieranie aktywności zawodowej osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz promowanie zalet zatrudnienia osób starszych. 1.2.4. Wspieranie integracji społeczno-kulturalnej osób i grup z różnych kręgów narodowych i kulturowych, w tym budowanie społecznej akceptacji wśród środowisk lokalnych dla osób i grup wielonarodowych i wielokulturowych. 1.2.5. Wspieranie rozwoju inicjatyw społecznych, organizacji pozarządowych, liderów społecznych, centrów aktywności społecznych oraz realizowanych przez sektor społeczny działań, w tym poprzez sieci współpracy różnych poziomów i w różnych obszarach tematycznych. 1.2.6. Doskonalenie sposobów prowadzenia komunikacji i konsultacji społecznych w procesach konsultowania i podejmowania decyzji przez samorządy WrOF oraz wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w tym zakresie. 1.2.7. Wspieranie i organizowanie wydarzeń sportowych i kulturalnych, które integrują różne grupy wiekowe i kulturowe.
1.3. Zdrowi mieszkańcy	1.3.1. Wspieranie dostępności do oferty opieki zdrowotnej oraz rozwoju infrastruktury opieki zdrowotnej. 1.3.2. Wspieranie profilaktyki zdrowotnej oraz programów i działań prozdrowotnych, w tym w zakresie zdrowia psychicznego.

Cele operacyjne	Kierunki działań
	1.3.3. Wspieranie i rozwój infrastruktury sportu i rekreacji na rzecz aktywnego trybu życia i zachowania zdrowia. 1.3.4. Wspieranie i rozwój oferty sportu i rekreacji, w tym przy współpracy z sektorem społecznym oraz środowiskami sportowymi i naukowymi. 1.3.5. Upowszechnianie i promowanie zdrowego stylu życia, w tym aktywności fizycznej.
1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań	1.4.1. Wspieranie i kreowanie rozwiązań w ujęciu WrOF na rzecz poprawy dostępności i jakości rynku mieszkań społecznych, w tym rozwijanie sieci mieszkań treningowych i wspomaganych. 1.4.2. Kształtowanie i wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa w zakresie potrzeb mieszkaniowych poprzez politykę ukierunkowaną na pobudzenie komercyjnego sektora mieszkaniowego. 1.4.3 Podnoszenie standardów, stanu technicznego oraz funkcjonalności społecznych i komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym na obszarach zdegradowanych, na rzecz jakości zamieszkiwania, adaptacji do zmian klimatu i transformacji energetycznej. 1.4.4. Wspieranie i kształtowanie rozwiązań, sprzyjających rozwojowi funkcjonalnych samowystarczalnych stref mieszkaniowych, posiadających dobre skomunikowanie, dostęp do komunikacji publicznej, dostęp do usług publicznych i bytowych oraz terenów zieleni i przestrzeni wspólnych.
1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kultury	1.5.1. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz poprawy dostępności do oferty kultury. 1.5.2. Zwiększenie atrakcyjności zróżnicowanej oferty kulturalnej, w tym poprzez organizowanie wydarzeń rangi krajowej i międzynarodowej. 1.5.3. Integrowanie działań instytucji kultury WrOF oraz innych podmiotów branży rozrywkowej w zakresie tworzenia oferty programowej oraz wzmocnienie współpracy przy jej promocji. 1.5.4. Wspieranie lokalnych i regionalnych programów edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym. 1.5.5. Wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych popularyzujących dziedzictwo kulturowe. 1.5.6. Wspieranie i zachowanie materialnego i niematerialnego zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń, oraz inicjatyw społecznych wzmacniających lokalną tożsamość i międzypokoleniową transmisję wartości.
1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne	1.6.1. Transformowanie miast w kierunku „<i>smart city</i>” - zwiększenie atrakcyjności, funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych oraz efektywności zarządzania infrastrukturą miast. 1.6.2. Wdrażanie koncepcji „<i>smart village</i>” (inteligentna wieś, inteligentne obszary wiejskie) – wdrażanie i wykorzystywanie technologii cyfrowych,

Cele operacyjne	Kierunki działań
	sztucznej inteligencji i innowacji dla poprawy jakości życia, polepszenia standardu i dostępności usług publicznych i lepszego wykorzystania zasobów lokalnych oraz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa. 1.6.3. Nadanie nowych funkcji społecznych, gospodarczych, środowiskowych zdegradowanym lub zaniedbanym przestrzeniom publicznym, z uwzględnieniem zrównoważonego zarządzania zielenią oraz rozwoju terenów wspólnotowych. 1.6.4. Kształtowanie inkluzywnych przestrzeni publicznych, przyjaznych dzieciom, osobom starszym, ze szczególnymi potrzebami oraz innym grupom narażonym na wykluczenie, w tym rozwój infrastruktury wspierającej aktywność fizyczną, zdrowy styl życia, integrację społeczną. 1.6.5. Rozwijanie lokalnych centrów usługowych zgodnie z ideą miasta 15- minutowego (dostęp do głównych celów pieszo, rowerem lub transportem publicznym w miastach, osiedlach wrocławskich i pozamiejskich koncentracjach ludności). 1.6.6. Poprawa dostępności i jakości usług opieki nad dziećmi do lat 3.

Cel strategiczny 2:**Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja**

Wrocławski Obszar Funkcjonalny charakteryzuje w skali kraju wysoki poziom rozwoju gospodarczego i wysoka konkurencyjność oraz atrakcyjność inwestycyjna. Potencjał WrOF kształtują: potencjał ludnościowy i ekonomiczny, silnie rozwinięty sektor usług wyższego rzędu a także duży potencjał innowacyjny (jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe).

Dynamiczne zmiany globalnego porządku, także w wymiarze gospodarczym, wraz z coraz większym włączeniem dużych miast i ich obszarów funkcjonalnych w procesy globalne, a zwłaszcza przesuwanie się światowego centrum gospodarczego w kierunku Azji⁵ powoduje konieczność nieustannej rewizji podejmowanych decyzji – zarówno przez podmioty gospodarcze, jak i przez władze. Decyzje te, o charakterze przyszłościowym, powinny dotyczyć także sektora edukacji jako mającego kluczowy wpływ na kompetencje kolejnych pokoleń.

Obszar WrOF jako kształtowany od wieków spójny i wielofunkcyjny organizm gospodarczy o korzystnym i atrakcyjnym położeniu w przestrzeni Polski i Europy wykazuje wiele potencjałów do rozwoju tych sektorów gospodarki, które aktualnie i w perspektywie rysującej się przyszłości mają duże szanse na rozwój. Mowa tu zarówno o nowoczesnych technologiach, sektorach kreatywnych, produkcji żywności jak i tzw. przemysłach czasu wolnego.

⁵ Dziemianowicz W., Jurkiewicz I. (red.), 2023, *Megatrendy społeczno-gospodarcze w kontekście Koncepcji Rozwoju Kraju 2050. Trendy światowe*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja

Cele operacyjne	Kierunki działań
2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna	2.1.1. Kształtowanie spójnego i atrakcyjnego systemu edukacji. 2.1.2. Poprawa jakości i dostępności wychowania przedszkolnego, oraz edukacji poziomu podstawowego, średniego. 2.1.3. Wsparcie rozwoju kompetencji, umiejętności i wiedzy osób dorosłych, ukierunkowane na podnoszenie aktywności zawodowej, promocja idei kształcenia się przez całe życie. 2.1.4. Promocja i wzmocnienie prestiżu kształcenia ponadpodstawowego i wyższego. 2.1.5. Wspieranie rozwoju kreatywności i przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży, w tym w ramach edukacji formalnej i nieformalnej oraz przy wsparciu kultury.
2.2. Efektywna gospodarka	2.2.1. Wspieranie rozwoju kompetencji i wiedzy w zawodach przyszłości. 2.2.2. Wspieranie oraz tworzenie ram do inicjowania współpracy biznesu, nauki, kształcenia, pozwalających rozwijać innowacyjne i konkurencyjne rozwiązania komercyjne i publiczne. 2.2.3. Wspieranie rozwoju istniejących oraz nowych przedsiębiorstw. 2.2.4. Wspieranie procesu integracji i kooperacji przedsiębiorców – wspieranie samorządności gospodarczej, klastrów i giełd kooperacji. 2.2.5. Zastosowanie inteligentnych rozwiązań w sferze usług publicznych, sprzyjających konkurencyjności gospodarki, np. związanych z cyfryzacją i sztuczną inteligencją. 2.2.6. Wykorzystanie kapitału kreatywnego sektora usług publicznych, kultury, sektora społecznego do tworzenia i wdrażania konkurencyjnych i innowacyjnych usług. 2.2.7. Wspieranie i promocja WrOF, jako obszaru rozwoju innowacyjnej gospodarki.
2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza	2.3.1. Wspieranie rozwoju funkcji gospodarczych na obszarze WrOF przy uwzględnieniu lokalnych i ponadlokalnych uwarunkowań, w tym dostępności transportowej i powiązań funkcjonalnych oraz lokalnych specjalizacji. 2.3.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze WrOF, przy uwzględnieniu lokalnych i ponadlokalnych atutów oraz rozwijanie współpracy pomiędzy samorządami w zakresie promocji inwestycyjnej WrOF. 2.3.3. Wspieranie i kreowanie rozwiązań sprzyjających kształceniu na potrzeby rynku pracy, w tym podnoszenie atrakcyjności kształcenia ponadpodstawowego we WrOF.

Cele operacyjne	Kierunki działań
	2.3.4. Rozwijanie infrastruktury technicznej, transportowej, energetycznej, telekomunikacyjnej i teleinformatycznej dedykowanej funkcji gospodarczej. 2.3.5. Wdrażanie rozwiązań z zakresu usług publicznych dedykowanych przedsiębiorcom, które poprawią konkurencyjność i efektywność prowadzenia działalności gospodarczej, np. w zakresie dostępu do publicznych baz danych, obsługi przedsiębiorców, inwestorów. 2.3.6. Dążenie do samowystarczalności energetycznej WrOF poprzez wspieranie rozwoju zdolności produkcyjnych energii w oparciu o zasoby obszaru, w tym przy wykorzystaniu OZE. 2.3.7. Zwiększenie zdolności do magazynowania energii. 2.3.8. Wspieranie tworzenia spółdzielni i klastrów energetycznych WrOF, ukierunkowane na dywersyfikację źródeł energii oraz obniżenie kosztów energii i wspieranie lokalnego rozwoju. 2.3.9. Wspieranie konkurencyjności rolnictwa, w tym: rozwoju lokalnych i regionalnych powiązań pomiędzy producentami rolnymi a konsumentami, rozwoju produktów lokalnych, regionalnych i ekologicznych, kanałów sprzedaży bezpośredniej. 2.3.10. Wspieranie rolników w zachowaniu wartości produkcyjnych, zasobności i żyzności gleb, przy współpracy z samorządem rolniczym oraz podmiotami doradczymi.
2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna	2.4.1. Wzmocnienie i podtrzymanie współpracy uczestników branży turystycznej, w tym samorządów WrOF w zakresie rozwoju zintegrowanej oferty turystycznej oraz oferty uzupełniającej. 2.4.2. Wspieranie rozwoju nowych oraz istniejących atrakcji turystycznych, wykorzystujących bogactwo przyrodnicze oraz kulturowe. 2.4.3. Rozwój infrastruktury turystycznej, poprawiającej dostęp do miejsc atrakcyjnych turystycznie. 2.4.4. Rozwijanie sieciowych produktów i oferty turystycznej WrOF, w tym turystyki aktywnej, kulturowej, zwiększających atrakcyjność turystyczną. 2.4.5. Wspieranie rozwoju turystyki biznesowej, przy wykorzystaniu potencjału Wrocławia oraz gmin WrOF. 2.4.6. Wykorzystanie lokalnych i regionalnych produktów i usług do rozwoju funkcji turystycznej WrOF, np. poprzez tworzenie wsi tematycznych. 2.4.7. Nadanie nowych funkcji dla obiektów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego, w tym zabytków, służących rozwojowi turystyki. 2.4.8. Promocja oferty turystycznej, zarówno do wewnątrz, jak też na zewnątrz, ukierunkowana na zwiększenie zainteresowania turystów ofertą w ujęciu całego WrOF.

Cel strategiczny 3:**Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu**

Na obszarze wysoko rozwiniętym gospodarczo i dodatkowo podlegającym intensywnym przemianom społeczno-gospodarczym, w tym urbanizacji, szczególnie istotną kwestią jest zachowanie i ochrona zasobów naturalnych, poddanych presji antropogenicznej.

WrOF odznacza się z jednej strony korzystnym ukształtowaniem terenu, dobrymi warunkami geologicznymi, bardzo korzystnym klimatem, przeważnie bardzo dobrymi glebami, z drugiej jest terenem w znacznym stopniu przekształconym przez działalność ludzką, wylesionym, z dominacją w przestrzeni utowarowionego, coraz bardziej wielkopowierzchniowego rolnictwa. Obszar zagospodarowany jest w sposób, w którym ulegają zatarciu naturalne granice fizjograficzne i przerywane są ciągi i korytarze ekologiczne. WrOF charakteryzuje się względnie małymi zasobami wodnymi i mierzy się z ich coraz większymi niedoborami.

Powierzchnia WrOF jest w niewielkiej części objęta jakimikolwiek formami ochrony przyrody. Tym bardziej więc istotne jest zachowanie w jak najlepszej, możliwie nieuszczerplonej formie zasobów środowiska WrOF, ich wartości przyrodniczych, działania na rzecz poprawy stanu środowiska, kształtowanie świadomości społecznej w tym zakresie oraz odpowiednie przygotowanie obszaru na obserwowane zmiany klimatyczne.

Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu

Cele operacyjne	Kierunki działań
3.1. Dobry stan środowiska	3.1.1. Wsparcie i prowadzenie działań na rzecz poprawy i utrzymania czystego powietrza, w tym poprzez wymianę źródeł ciepła, zmniejszanie emisyjności obiektów i zużycia energii w budynkach publicznych, jak i prywatnych. 3.1.2. Wsparcie i prowadzenie działań na rzecz zwiększania udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł. 3.1.3. Wsparcie i prowadzenie działań na rzecz poprawy akustyki środowiska, oraz wdrażanie rozwiązań organizacyjnych i technicznych służących ograniczeniu hałasu. 3.1.4 Wsparcie i prowadzenie działań chroniących przed zanieczyszczeniem światłem. 3.1.5. Poprawa efektywności i skuteczności prowadzonej gospodarki odpadami, w tym wspieranie działań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego. 3.1.6. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla budowy instalacji przetwarzania odpadów. 3.1.7. Wdrażanie rozwiązań skutecznej i bezpiecznej utylizacji odpadów komunalnych i niebezpiecznych.

Cele operacyjne	Kierunki działań
	3.1.8. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniom i skażeniom środowiska. 3.1.9. Prowadzenie proekologicznych kampanii edukacyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym oszczędzania zasobów naturalnych i energii. 3.1.10. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej, w tym budowa nowych ujęć wodnych, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków. 3.1.11. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych, w tym wód III i IV rzędu, poprzez wdrażanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków oraz edukację społeczną. 3.1.12. Promowanie i realizacja działań sprzyjających oszczędzaniu zasobów wody i obiegu zamkniętego wody.
3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność	3.2.1. Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, w tym terenów zieleni, zachowanie istniejących naturalnych i półnaturalnych terenów zieleni, w tym łąk, charakteryzujących się wysokim poziomem bioróżnorodności, preferując gatunki rodzime. 3.2.2. Zachowanie, tworzenie, wzmocnienie potencjału ekologicznego korytarzy ekologicznych, w tym dążenie do utworzenia zielonego ringu wokół Wrocławia. 3.2.3. Utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz powoływanie nowych, służących utrzymaniu różnorodności biologicznej oraz renaturyzacji ekosystemów zdegradowanych. 3.2.4. Projektowanie i wdrażanie rozwiązań, które ukierunkowane są na zachowanie różnorodności biologicznej, w tym w oparciu o współpracę pomiędzy samorządami, instytucjami ochrony przyrody, nadleśnictwami i organizacjami ekologicznymi, przy zaangażowaniu mieszkańców. 3.2.5. Budowanie społecznej akceptacji i wrażliwości na kwestie ochrony przyrody i bioróżnorodności, organizowanie lokalnych akcji angażujących mieszkańców w działania na rzecz ochrony środowiska i przyrody. 3.2.6. Wspieranie zachowania potencjału ekologicznego lasów, systemów rolno-leśnych i obszarów rolniczych, zachowanie naturalnych zbiorników wody oraz terenów podmokłych, przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni lasów oraz fragmentacji siedlisk leśnych na obszarze WrOF.
3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu	3.3.1. Wspieranie i projektowanie kompleksowych i komplementarnych rozwiązań technicznych i opartych na naturze (NBS), służących adaptacji do zmian klimatu, np. w odniesieniu do infrastruktury technicznej, zarządzania wodą, zarządzania terenami miejskimi, prowadzeniem gospodarki rolnej, w tym w oparciu o miejskie plany adaptacji do zmian klimatu.

Cele operacyjne	Kierunki działań
	3.3.2. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa oraz instytucjonalna przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć i rozwiązań służących zwiększaniu odporności na zmiany klimatu. 3.3.3. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla działań związanych z mitygacją, dekarbonizacją i adaptacją do zmian klimatu. 3.3.4. Wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze WrOF oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, poprzez ochronę terenów zieleni, terenów podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradł, zwiększanie potencjału retencyjnego, rozwój małej retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, właściwą gospodarkę rolną.

Cel strategiczny 4:**Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia**

Wymiar przestrzenny jest nieodzownym aspektem dokumentów rozwojowych, ponieważ przestrzeń stanowi płaszczyznę warunkującą i integrującą procesy rozwoju społeczno-gospodarczego, zarówno o charakterze ilościowym, jak i jakościowym⁶. Zjawisko zwane „oporem przestrzeni”⁷ powoduje, że nawet mimo bliskiego położenia dwóch ośrodków mieszkańcy jednego nie mogą skorzystać z oferty drugiego z powodu braku odpowiedniej infrastruktury. Cel strategiczny 4. kładzie szczególny nacisk na zapewnienie spójności przestrzennej WrOF, w pierwszej kolejności przez rozwój i integrację transportu publicznego, a także przez integrację i wzmocnienie planowania przestrzennego. Poza tym odnosi się do zagadnienia bezpieczeństwa w wymiarze przestrzennym. Wzrost globalnych napięć i pojawianie się konfliktów międzynarodowych, również o charakterze zbrojnym, także w Europie oraz zmiany klimatyczne spowodują wzrost znaczenia aspektu bezpieczeństwa i odporności lokalnych gospodarek na perturbacje związane z przerwaniem łańcuchów dostaw surowców i komponentów do produkcji, niedoborem energii, żywności czy wody.

Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia

Cele operacyjne	Kierunki działań
4.1. Funkcjonalny system transportowy	4.1.1. Poprawa standardu i jakości komunikacji publicznej, w tym między innymi poprzez zakup nowoczesnych, nisko i zeroemisyjnych środków transportu, wykorzystywanie innowacyjnych technologii i rozwiązań w systemach transportowych. 4.1.2. Wzmocnienie potencjału i atrakcyjności komunikacji publicznej poprzez rozbudowę infrastruktury transportu publicznego, takiej jak np.:

⁶ Mierzejewska L. 2009, *Rozwój zrównoważony miasta*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

⁷ Opisane w postaci koncepcji czasoprzestrzennych ograniczeń (time-space constraints) przez T. Hägerstranda (por. *What about people in Regional Science. "Papers of the Regional Science Association"*, vol. 24, 1970, s. 7-21; także Ellegård K. 2019. *Thinking time geography: Concepts, methods and applications*. Routledge.

Cele operacyjne	Kierunki działań
	zintegrowane węzły przesiadkowe, parkingi Park & Ride, Bike & Ride, wysepki, przystani, pętle i zatoki. 4.1.3. Wspieranie modernizacji i przebudowy wrocławskiego węzła kolejowego, który stanie się osią mobilności wewnętrznej WrOF oraz rozwój kolei aglomeracyjnej, w szczególności poprzez dostosowanie przepustowości poszczególnych linii kolejowych do pełnej obsługi planowanych przewozów aglomeracyjnych i wewnątrz miejskich. 4.1.4. Wspieranie działań podmiotów transportowych na rzecz rozwoju kolei aglomeracyjnej oraz wspólnej taryfy biletowej. 4.1.5. Wykorzystanie potencjału Portu Lotniczego we Wrocławiu oraz wspieranie działań na rzecz skomunikowania lotniska z transportem kolejowym, efektywniejszą komunikacją publiczną w celu rozwoju funkcji transportowych i logistycznych WrOF. 4.1.6. Wspieranie multimodalnych rozwiązań transportowych w oparciu o potencjał WrOF, przy uwzględnieniu potrzeb społecznych i gospodarczych. 4.1.7. Poszerzenie możliwości i poprawa warunków transportu i komunikacji, w tym pomiędzy poszczególnymi gminami WrOF oraz z otoczeniem zewnętrznym, z uwzględnieniem rozwoju funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. 4.1.8. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz efektywniejszego zarządzania transportem, z dążeniem do zrównoważenia samochodowego ruchu. 4.1.9. Rozwijanie zintegrowanego systemu tras rowerowych na obszarze WrOF oraz zielonej sieci dróg rowerowych i pieszych, np. wzdłuż rzek, linii kolejowych, biegnących przez tereny zieleni. 4.1.10. Prowadzenie i wspieranie działań na rzecz uzupełnienia układu drogowego na obszarze WrOF, w tym dotyczących budowy obwodnic oraz dokończenia ringu Wrocławia. 4.1.11. Poprawa standardu i stanu technicznego układu drogowego, w tym również dróg lokalnych, dróg dla rowerów, ciągów pieszych itp. 4.1.12. Planowanie systemu transportowego w sposób niepowodujący utrudnień w korzystaniu z pozostałych środków systemu transportowego, m.in. tworzenie bezkolizyjnych skrzyżowań transportu kolejowego z systemem drogowym.
4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne	4.2.1. Rozwijanie współpracy i wymiany informacji jednostek samorządu terytorialnego tworzących WrOF, w zakresie zagospodarowania przestrzennego, z dążeniem do prowadzenia wspólnej polityki przestrzennej. 4.2.2. Uwzględnienie w politykach przestrzennych samorządów potencjałów, potrzeb i wspólnych celów rozwojowych WrOF.

Cele operacyjne	Kierunki działań
4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna	4.3.1. Prowadzenie wspólnych działań promocyjnych, edukacyjnych i integracyjnych dotyczący wiedzy i umiejętności zachowania się w sytuacji zagrożeń i kryzysów. 4.3.2. Doskonalenie komunikacji społecznej i instytucjonalnej w sytuacjach zagrożeń i kryzysów, celem szybkiego i skutecznego reagowania na sytuacje kryzysowe. 4.3.3 Prowadzenie wspólnych działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym w obszarze porządku publicznego, ochrony mienia publicznego, bezpieczeństwa w ruchu drogowym. 4.3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców korzystających z przestrzeni i miejsc publicznych poprzez działania inwestycyjne, prewencyjne i organizacyjne. 4.3.5. Zwiększenie odporności WrOF na kryzysy np. klęski żywiołowe, pandemie, czy inne zagrożenia, przy współpracy między różnymi instytucjami, organizacjami i służbami, które działają na rzecz bezpieczeństwa, w tym w zakresie infrastruktury krytycznej, czy rozwoju i funkcjonowania systemów informacyjno-ostrzegawczych oraz zapewnienia transportu odpornego na sytuacje kryzysowe. 4.3.6. Wspieranie bezpieczeństwa energetycznego, zapewniającego bieżące i przyszłe zapotrzebowania na energię przez gospodarkę, sektor publiczny i mieszkańców. 4.3.7. Zapewnienie dostępu do wody pitnej oraz wspieranie i promowanie bezpieczeństwa żywnościowego, w tym dostępności fizycznej i ekonomicznej oraz zdrowej żywności. 4.3.8. Wzmocnienie odporności na cyberataki, podnoszenie świadomości i kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Model struktury funkcjonalno- -przestrzennej WrOF

6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF

6.1. Założenia struktury funkcjonalno-przestrzennej Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Założenia ogólne

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt. 4) ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. 2024 poz. 1465 ze zm.) przedstawia docelowy układ elementów składowych przestrzeni Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, w tym:

- strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- system powiązań przyrodniczych,
- główne korytarze i elementy sieci transportowych,
- główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Konstrukcja modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej opiera się na:

- uwarunkowaniach wynikających z dotychczasowego stanu zagospodarowania przestrzennego terenu WrOF oraz dokumentów planistycznych gmin WrOF,
- ustaleniach Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego jako umocowanego prawnie modelowego opracowania o szerszej skali przestrzennej,
- wskazanych we wcześniejszych częściach strategii celach strategicznych i operacyjnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego i kierunkach działań mających realizować te cele.

Spośród 4 celów strategicznych WrOF największe powiązania z kształtowaniem struktury przestrzennej wykazują cele 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia i 3: Zachowana spójność i dobry stan przyrody oraz środowiska, ale także w pewnym stopniu pozostałe.

Jednocześnie z uwagi na skalę i skomplikowanie struktury obszaru opracowania, model niniejszy, zgodnie ze wskazaniami metodycznymi⁸ oparty będzie na zasadach:

- selektywności funkcjonalnej – koncentracji na wybranych strategicznych formach i funkcjach zagospodarowania przestrzennego,
- selektywności przestrzennej – ograniczającej zakres wskazywanych wytycznych i ustaleń przede wszystkim do obszarów istotnych z punktu widzenia całości obszaru funkcjonalnego,
- selektywności czasowej – ograniczającej wskazywane procesy i działania w przestrzeni oraz związane z nimi obszary do okresu zgodnego z horyzontem czasowym strategii.

Przy planowaniu rozwoju obszaru metropolitalnego, z uwagi na rosnące znaczenie uwarunkowań ponadlokalnych, powinny być brane pod uwagę megatrendy światowe oddziałujące coraz częściej

⁸ Por. Ciesiółka P., Mikuta Ł., Churski P., Kołsut, B. 2023, *Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w strategii rozwoju ponadlokalnego*. Studia Regionalne i Lokalne, 91(1), s. 7-22.

i w coraz większym stopniu w skali lokalnej⁹, a zwłaszcza trend o charakterze horyzontalnym, jakim jest wzrost znaczenia jakościowych aspektów rozwoju – ocena poszczególnych miejsc i obszarów przez pryzmat jakości życia.

Wytyczne wynikające z modelu należy traktować jako wstęp do ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, które zostały sformułowane w kolejnym rozdziale.

Powiązania zewnętrzne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Wrocławski Obszar Funkcjonalny jako obszar metropolitalny odzwierciedla obserwowany na całym świecie trend, jakim jest wzrost znaczenia metropolii w systemie globalnym¹⁰. Tym istotniejsze stają się powiązania europejskie i krajowe WrOF. Ukształtowanym powiązaniem międzynarodowym przez wieki Wrocławia i całego WrOF są szlaki wiodące z Niemiec do Ukrainy przez Śląsk i Małopolskę, a w skali kraju relacje z Warszawą. Mniejsze oddziaływanie ma bliskość stolicy Czech – Pragi, z uwagi na barierę Sudetów i spowodowany tym brak wydajnych połączeń. Dwie ostatnie relacje zostaną wzmocnione w wyniku budowy linii Kolei Dużych Prędkości (KDP) zwłaszcza w przypadku doprowadzenia ich do Pragi.

Wagę międzynarodowych powiązań WrOF odzwierciedla przecięcie na omawianym terenie 2 transeuropejskich korytarzy transportowych (sieci TEN-T): Morze Północne – Morze Bałtyckie i Morze Bałtyckie – Morze Adriatyckie¹¹.

Rozwój współpracy w obszarze Trójmorza (Bałtyk – Adriatyk – Morze Czarne) w ostatnich latach, a także potrzeba dywersyfikacji szlaków logistycznych po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. wzmocniły znaczenie powiązań południkowych. W przestrzeni Polski oznacza to wzrost znaczenia powiązań z Pomorzem przez Wielkopolskę a także szlaków w kierunku środkowych Czech i Moraw (przez Kotlinę Kłodzką do Ołomuńca i Brna).

Z racji swojej skali i dynamiki rozwoju WrOF zajmuje dominujące miejsce w województwie dolnośląskim, które stanowi teren naturalnego oddziaływania metropolii wrocławskiej. Szczególnie istotne znaczenie mają powiązania z głównymi ośrodkami miejskimi Dolnego Śląska i ich obszarami funkcjonalnymi:

- w kierunku zachodnim z Legnicą i Legnicko-Głogowskim Obszarem Funkcjonalnym (LGOF),
- w kierunku południowo-zachodnim z Wałbrzychem i Świdnicą (Wałbrzyski Obszar Funkcjonalny – WOF) oraz Jelenią Górą (Jeleniogórski Obszar Funkcjonalny – JOF).

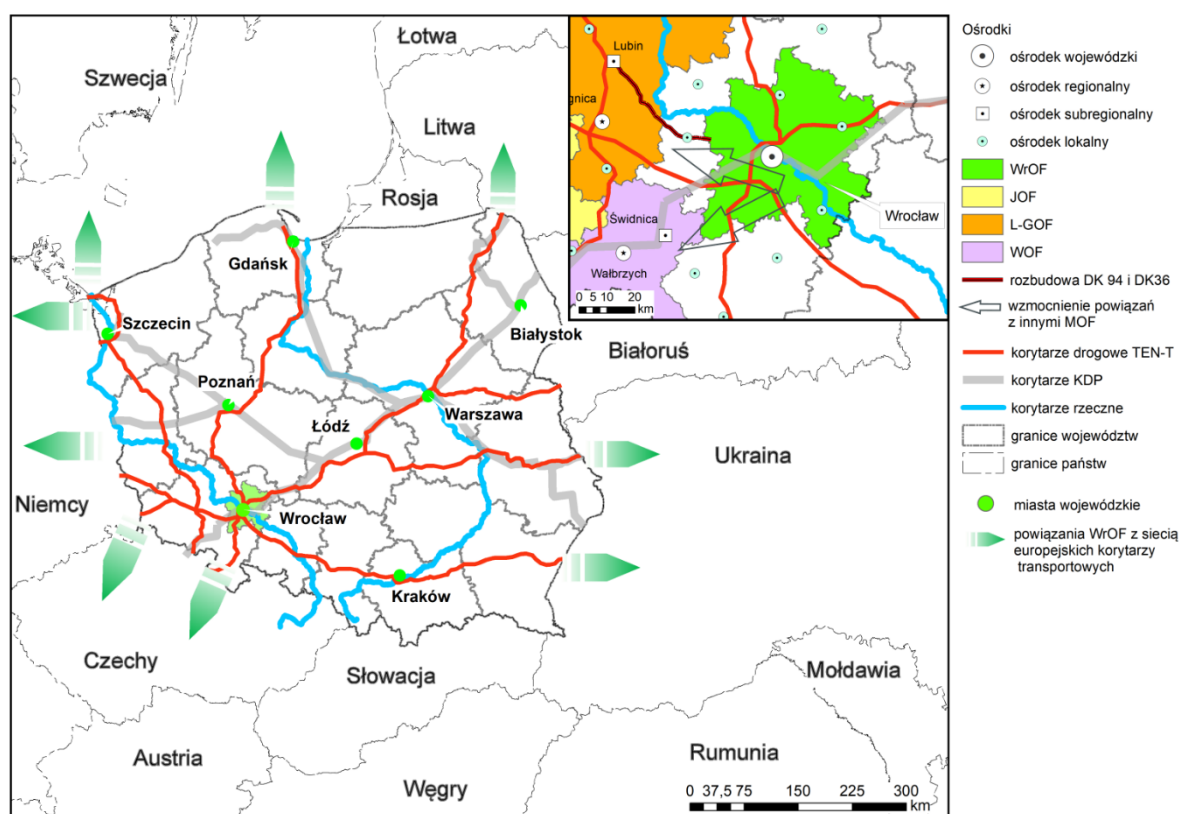
Powiązania te schematycznie zobrazowano na mapie nr 1.

⁹ Szersze omówienie megatrendów rozwojowych znajduje się w Załączniku nr 1 do projektu KRK 2050. Trendy rozwojowe w perspektywie 2050 roku <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zapoznaj-sie-z-projektem-krk-2050> [dostęp: 3.04.2025 r.]

¹⁰ Por. Dziemianowicz W., Jurkiewicz I. (red.), 2023, *Megatrendy społeczno-gospodarcze w kontekście Koncepcji Rozwoju Kraju 2050. Trendy europejskie i krajowe*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

¹¹ Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1679 z dnia 13 czerwca 2024 r.

w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, zmieniającym rozporządzenia (UE) 2021/1153 i (UE) nr 913/2010 oraz uchylającym rozporządzenie (UE) nr 1315/2013. Szerzej na ten temat traktuje rozdział 6.4

Mapa 1. Powiązania zewnętrzne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Źródło: opracowanie własne.

Szersze odniesienie do tego tematu będzie miało miejsce w podrozdziale 6.5 Główne korytarze i elementy sieci transportowych.

6.2. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Wrocławski Obszar Funkcjonalny (WrOF) stanowi miejski obszar funkcjonalny Wrocławia jako ośrodka wojewódzkiego¹². W myśl zapisów polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego WrOF obejmuje miasto wojewódzkie Wrocław oraz powiązane z nim funkcjonalnie i przestrzennie sąsiadujące gminy. Strefę oddziaływania wyznaczają w dużym stopniu powiązania gospodarcze i społeczne. Nie bez znaczenia są tutaj powiązania transportowe. Podmiejską strefę Wrocławia charakteryzują dynamiczne przemiany urbanizacyjne. Strefa oddziaływań funkcjonalnych Wrocławia poszerza się. Dynamiczny rozwój obszaru wynika z rozwoju gospodarczego kraju, jak też regionu. Duża dynamika rozwoju gospodarczego Polski jest obserwowana od około dwóch dekad. Impulsem było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, co otworzyło przede wszystkim szanse na

¹² Zgodnie z art. 5, pkt. 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar funkcjonalny to obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego), szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny.

rozwój przedsiębiorczości. Aktualnie WrOF jako obszar funkcjonalny stanowi ośrodek o randze i oddziaływaniu europejskim, położony strategicznie w połowie drogi między Brukselą a Kijowem.

Podkreśla się też, że o spójności WrOF decyduje struktura wewnętrzna oraz bezpośrednie powiązania zewnętrzne samego Wrocławia. Potencjał i centralna lokalizacja ośrodka metropolitalnego w dolinie Odry sprawiły, że powstał potężny węzeł skupiający większość zasobów WrOF. Wrocław, 3. co do wielkości miasto w Polsce (673,7 tys. mieszkańców w 2023 r.¹³), stanowi źródło i cel większości kontaktów i przepływów społeczno-gospodarczych na tym obszarze.

Jednak braki ciągłości i harmonii zagospodarowania oraz niefunkcjonalność wielu powiązań zewnętrznych powodują ograniczenia w dostępności do śródmieścia Wrocławia oraz utrudnienia w powiązaniach z odleglejszymi osiedlami w granicach miasta, jak i w przepływach z otoczeniem¹⁴.

Procesy suburbanizacji wokół Wrocławia nie są zjawiskiem nowym. Przeciwnie, trwają od początku historii miasta, zmieniając tylko formę i rozszerzając zasięg. Przez wieki schemat tych procesów był następujący: wzrost gęstości zaludnienia w mieście – intensyfikacja osadnictwa na obszarach podmiejskich – przekształcenia morfologiczne terenów podmiejskich na wzór miejski (urbanizacja) – włączenie zurbanizowanych terenów podmiejskich w granice miasta. Pewnym wyjątkiem było największe jednorazowe poszerzenie granic miasta w 1928 r., które miało charakter uprzedzający zasadnicze procesy urbanizacyjne. Z terenów rozwojowych wówczas przyłączonych miasto korzysta do dziś, np. w rejonie Żernik. Aktualna faza suburbanizacji, która datuje się począwszy od przełomu lat 80. i 90. XX w.¹⁵, zbiega się w czasie z odtworzeniem samorządów lokalnych w III Rzeczypospolitej. Naturalnym stanowiskiem gmin podmiejskich jest więc podkreślanie własnej podmiotowości i odrębności administracyjnej, z jednoczesnym dążeniem do rozwijania współpracy w obszarze funkcjonalnym.

Również organicznie, choć na mniejszą skalę, rozwijały się pozostałe ośrodki miejskie o metryce średniowiecznej (Oleśnica, Oława, Trzebnica, Kąty Wrocławskie). Zachowały się tu historyczne układy przestrzenne, a struktura tych miast jest dość zwarta z uwagi na warunki fizjograficzne, w tym występowanie w sąsiedztwie żyznych gleb z intensywnym rolnictwem.

Pozostałe ośrodki miejskie WrOF zostały miastami dużo później (Oborniki Śląskie w 1945 r., Jelcz-Laskowice w 1987 r., Siechnice w 1997 r., Miękinia w 2023 r.), a ich układy przestrzenne, zwłaszcza w centralnych częściach, podlegają statemu kształtowaniu dla wykształcenia form miejskich. Wspólnym mianownikiem ośrodków miejskich poza Wrocławiem jest ich znacznie mniejsza skala, co przekłada się na ich wyposażenie funkcjonalne.

Aktualnie w nomenklaturze planowania regionalnego Oława i Oleśnica są ośrodkami lokalnymi I stopnia a Trzebnica ośrodkiem lokalnym II stopnia, będąc miastami o znacznie mniejszej skali niż Wrocław (Oleśnica liczy 35,1 tys. mieszkańców, Oława 33,1 tys., Trzebnica 13,7 tys.). Pozostałe siedziby gmin z terenu WrOF zostały wskazane jako ośrodki lokalne III stopnia¹⁶. Największym z nich jest 15-tysięczny Jelcz-Laskowice.

¹³ Statystyki GUS nie uwzględniają osób niemeldujących się; inne ujęcie biorące pod uwagę nie tylko stałych mieszkańców, ale także osoby przebywające w mieście, np. pochodzące z Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji S.A (MPWiK) wskazują na liczbę nawet o 200 tys. osób większą.

¹⁴ Por. [Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego \(IRT 2020\)](#).

¹⁵ a szczególnie w okresie 20 lat poprzedzających niniejsze opracowanie

¹⁶ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego*, s. 21.

Na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego można wyróżnić 3 wykształcone obszary koncentracji osadnictwa: Wrocław wraz z pasem gmin przyległych oraz miasto Oława wraz z najbliższym otoczeniem należącym do gminy wiejskiej Oława, a także równoleżnikowy pas w rejonie Trzebnicy i Oleśnicy.

Mimo iż dominacja Wrocławia w układzie osadniczym WrOF jest jednoznaczna, nie jest to obszar jednolity administracyjnie. Miasta powiatowe – Oława, Oleśnica i Trzebnica stanowią centra obsługi dla terenów swoich powiatów w zakresie funkcji ponadlokalnych, aczkolwiek spotykają się z dużą konkurencją, przyciąganiem Wrocławia. Miasta te jednak niektórymi swoimi funkcjami obejmują całe terytorium WrOF, a nawet ich oddziaływanie ma miejsce dużo szerzej, poza tym obszarem. Jest tak w przypadku Oddziału Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej Szpitala im. Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy, który specjalizuje się w replantacji kończyn i chirurgii ręki.

Można więc mówić o pewnym stopniu policentryczności WrOF. Nie ma jednak w bezpośrednim otoczeniu Wrocławia, w gminach I pierścienia graniczącego z miastem, ośrodków o potencjale świadczenia usług publicznych wystarczającym dla „filtrowania” i przejęcia istotnej części potencjału przyciągania Wrocławia. Również na terenie samego Wrocławia znaczna większość instytucji i obiektów o znaczeniu ponadlokalnym znajduje się w funkcjonalnym centrum miasta. Nie ma w mieście subcentrum o wystarczającej skali oddziaływania, by przejąć w znaczniejszej części tę rolę. Dawne miasta włączone w granice Wrocławia (Leśnica, Psie Pole, Brochów) pełnią niektóre funkcje ponadlokalne dla pobliskich miejscowości. Istotnym ośrodkiem zatrudnienia i świadczenia usług w bezpośrednim sąsiedztwie miasta jest rejon węzłów autostrady A4 Bielany Wrocławskie i Wrocław Południe na styku gmin Kobierzyce i Kąty Wrocławskie.

W ostatnich dekadach, zwłaszcza w ostatnich latach, dochodzi jednocześnie do gwałtownego rozrostu struktur osadniczych, szczególnie na pograniczu Wrocławia i gmin sąsiednich. Mieszkańców przybywa we wszystkich jednostkach podziału administracyjnego WrOF oprócz miasta Oleśnica, jednak najszybszy przyrost notuje się w położonych na zachód, południe i wschód od granic Wrocławia gminach: Miękinia, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Żórawina, Siechnice, Czernica i Długotłęka (por. mapa nr 2). Od 2016 r. wokół Wrocławia ma miejsce najszybszy wzrost suburbanizacji spośród porównywalnych obszarów metropolitalnych w Polsce. Powstają nieczytelne układy przestrzenne, na terenie których trudno prowadzić infrastrukturę sieciową.

Oprócz miejscowości formalnie ustanowionych jako centra administracyjne powiatów i gmin kształtują się jednostki osadnicze o skali dorównującej miastom, choć formalnie niepełniące żadnej funkcji administracyjnej, takie jak Smolec czy Kietczów, ludnościowo dorównujący Trzebnicy. Pojawiają się też układy osadnicze złożone ze styku zabudowy kilku wcześniej niezależnie się rozwijających miejscowości, jak np. Dobrzykowice – Nadolice Małe – Nadolice Wielkie – Krzyków. Z uwagi na niedopełnianie obowiązków meldunkowych liczba ludności tych miejscowości czy zespołów jest stale znacząco niedoszacowana, co utrudnia właściwe planowanie infrastruktury technicznej i społecznej oraz świadczenie usług publicznych.

Oferta miejsc pracy czy spędzania czasu wolnego, wyposażenie funkcjonalne, a także obsługa infrastrukturalna tych miejscowości nie nadążają za ich wielkością. To niedoszacowanie sprawia, że wielu mieszkańców poszukuje zaspokojenia swoich potrzeb we wcześniej ukształtowanych ośrodkach, szczególnie we Wrocławiu. Ta sytuacja powoduje trudności z oszacowaniem popytu na usługi w mieście metropolitalnym, korki na drogach dojazdowych, zatłoczenie środków

komunikacji publicznej i problemy z wzajemnym rozliczaniem kosztów świadczenia usług publicznych między gminami.

Niektóre miejscowości rozwijają się przy granicy Wrocławia, w pewien sposób niezależnie od ośrodków gminnych, jak Wysoka w gminie Kobierzyce, Iwiny, Żerniki Wrocławskie i Radomierzyce w gminie Siechnice, wtapiając się niejako w tkankę sąsiadujących osiedli Wrocławia - Partynic, Ołtaszyna i Jagodna. Miejscowości te należą przykładowo do aglomeracji ściekowej Wrocławia. Przy takim położeniu i wobec opisanych procesów przestrzennych mieszkańcy tego rodzaju miejscowości graniczących z Wrocławiem niejako z natury dążą do zaspokojenia swoich potrzeb w mieście centralnym, a nie w ośrodkach gminnych. Powszechnie spotykanym procesem jest przybliżanie zabudowy mieszkaniowej na obszarze podmiejskim do granic Wrocławia, choć często bez kontynuacji po stronie miasta¹⁷. W ten sposób fragmentowane są tereny otwarte, przerywane ciągi ekologiczne.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. we Wrocławiu pracowało prawie 100 tys. osób spoza miasta. Prócz Wrocławia, ośrodkiem przyciągającym znaczącą liczbę pracowników z zewnątrz jest gmina Kobierzyce, gdzie odnotowano ponad 23,5 tys. osób dojeżdżających do pracy, co czyni ten ośrodek drugim w tej kategorii gmin w Polsce (po Tarnowie Podgórnym – 28,2 tys.). Należy zauważyć, że całkowita liczba pracujących w tym czasie w gminie Kobierzyce wyniosła niewiele ponad 30 tys. osób.

Jednocześnie z gminy Długotłęka wyjeżdżało do pracy prawie 10,8 tys. osób – w przytłaczającej większości do Wrocławia, podobnie było w przypadku gminy Czernica (prawie 6 tys.) i obszaru wiejskiego gminy Kąty Wrocławskie (ponad 5,8 tys.). Według badań przeprowadzonych na potrzeby Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia¹⁸ dominującym sposobem przemieszczania się, niezależnie od miejsca zamieszkania respondenta, był samochód/motocykl prywatny lub służbowy – jako kierowca (55,6% odpowiedzi). Najczęściej każdym pojazdem podróżuje 1 osoba. W tej sytuacji tylko z tytułu zatrudnienia do Wrocławia wjeżdża codziennie ponad 50 tys. samochodów, a do gminy Kobierzyce – około 11-12 tys. Ruch ten w wielu przypadkach przebiega po drogach klasy lokalnej z częstymi skrzyżowaniami, o dwóch pasach ruchu obsługujących także transport zbiorowy, dojazdy do posesji.

Mimo objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego 70% terenu WrOF (62,4% we Wrocławiu), w wielu przypadkach tereny pod poszczególne funkcje nie zostały wyznaczone racjonalnie. O realistycznym wyznaczaniu areatów pod funkcję mieszkaniową można mówić tylko w przypadku gmin miejskich: Wrocławia (11 367 ha), Oleśnicy (665 ha) i Oławy (663 ha). W wielu gminach można mówić o przeszacowaniu. Intensywność zabudowy mieszkaniowej w okresie 2008- 2023 stale wzrasta jedynie we Wrocławiu, gdzie liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 budynek wzrosła z 7,51 do 8,22. W ostatnich latach wskaźnik ten wzrastał też w gminach takich jak Siechnice, Kąty Wrocławskie czy Czernica, co wiąże się z rozwojem działalności deweloperskiej na określonych obszarach z największym popytem na mieszkania. Na pozostałym terenie WrOF, także w miastach, omawiany wskaźnik regularnie spadał, co

¹⁷ Por. Wrocław 2050. *Diagnoza przestrzenna dla wybranych gmin Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego*, ARAW S.A. 2022.

¹⁸ Dokument przyjęty w marcu 2022 r.

świadczy o rozpraszaniu zabudowy mieszkaniowej powodowanym dużym natężeniem budownictwa jednorodzinnego.

Na mapie nr 2 można zauważyć rozprzestrzenianie się nierolniczych kierunków przeznaczenia terenu, przeważnie wzdłuż osi komunikacyjnych i głównych kierunków przemieszczeń ludności. Ekspansja ta w kierunku południowym od Wrocławia, rozpoczęta relatywnie wcześnie, prowadzi do powstania zwartych, ograniczonych przestrzennie obszarów zabudowanych. Wynika to między innymi z konieczności ochrony wysokiej klasy gleb. Największą dynamiką urbanizacji przestrzeni charakteryzują się pasma wybiegające z Wrocławia w kierunku zachodnim i wschodnim, gdzie klasy gleb są niższe. Najmniejszą skalę mają pasma wybiegające w kierunku północnym od Wrocławia.

Skutkiem nadmiarowego przeznaczania terenów na cele nierolnicze jest niski stopień zagospodarowania poszczególnych stref gospodarczych czy usługowych. W roku 2021 tylko w przypadku 3 gmin podwrocławskich (Długotęki, Siechnic i Kobierzyc) można było mówić o większościowym, obejmującym ponad 50% terenu, zainwestowaniu stref przeznaczonych pod zabudowę usługową i tereny aktywności gospodarczej. Są to gminy leżące wzdłuż głównych tras wylotowych z Wrocławia, w których proces suburbanizacji gospodarczej zaczął się stosunkowo wcześnie.

Niezależnie od powyżej opisanych procesów układy osadnicze wykazują ze swej natury znamiona „długiego trwania”. Wskazuje się więc zasadniczo zachowanie i ewolucyjną adaptację opisanych powyżej struktur osadniczych przy wzięciu pod uwagę wyzwań i trendów wskazanych poniżej.

Wyzwania, trendy:

- prognozowany dalszy wzrost liczby mieszkańców, przynajmniej do perspektywy 2050 r.;
- bardzo duża skala urbanizacji w gminach WrOF;
- z obu wyżej wymienionych czynników wynikają potrzeby ukierunkowania rozwoju terenów budowlanych w powiązaniu z układem komunikacyjnym i ośrodkami usług, bez konfliktów ze sferą środowiskową;
- rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym – potrzeby dostosowania przestrzeni, przy jednoczesnym kurczeniu się bazy dochodowej części samorządów;
- nowe rodzaje działalności gospodarczej, w tym produkcyjnej – zmienia się charakter miejsc pracy, stref zatrudnienia, w tym postrzeganie przemysłu;
- podnoszenie rangi ośrodków lokalnych - wykształcanie subcentrów WrOF w oparciu o istniejące wielofunkcyjne przestrzenie w większych, dobrze skomunikowanych miejscowościach poza Wrocławiem;
- racjonalizacja procesu przeznaczania terenów na funkcje nierolnicze w kontekście narastających potrzeb związanych z uzbrojeniem i obsługą.

Mapa 2. System osadniczy WrOF na tle dominujących funkcji przeznaczenia terenu.

Hierarchia ośrodków

- ośrodek wojewódzki
- ośrodek lokalny I stopnia
- ośrodek lokalny II stopnia
- ośrodek lokalny III stopnia

Strefy urbanizacji

- strefa zurbanizowana Wrocławia
- strefa dużej dynamiki urbanizacji
- strefa umiarkowanej dynamiki urbanizacji

- strefa eksurbanizacji
- kierunki przemieszczania ludności

Strefy funkcji dominujących

- obszary mieszkaniowe
- obszary aktywności gospodarczej
- obszary usługowe
- obszary rolnicze
- obszary zieleni

- wody powierzchniowe
 obszary inne

Pozostałe oznaczenia

- główne korytarze kolejowe
 główne korytarze drogowe
 granica WrOF
 granice gmin

Źródło: opracowanie własne

6.3. Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju WrOF

Zgodnie z klasyfikacją przyjętą w drodze warsztatów z przedstawicielami samorządów i instytucji z terenu WrOF zajmujących się rozwojem w wymiarze przestrzennym, jako kluczowe funkcje o charakterze powierzchniowym wskazano:

- obszary mieszkaniowe,
- obszary usługowe,
- obszary aktywności gospodarczej (produkcji i magazynowania),
- obszary rolnicze,
- obszary sportu i rekreacji,
- obszary zieleni,
- obszary specjalne (głównie infrastruktury technicznej, przede wszystkim wielkopowierzchniowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, a także lotniska i tereny wojskowe),
- wody powierzchniowe.

Oprócz powyższego zestawienia należy mieć na uwadze tereny komunikacji o charakterze liniowym. Rozmieszczenie poszczególnych kategorii przeznaczenia terenów w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin wchodzących w skład WrOF przedstawiono na mapie nr 2. Z uwagi na skalę mapy i dla zachowania przyjętej konwencji został uwidoczniiony tylko podstawowy ruszt komunikacyjny (linie kolejowe i drogi o statusie krajowych oraz wojewódzkich). Natomiast obszary sportu i rekreacji oraz obszary specjalne zostały na mapie nr ujęte w kategorii inne.

Zauważa się odmiennosć ujęcia przestrzeni Wrocławia, gdzie prócz dużego udziału obszarów mieszkaniowych i usługowych w porównaniu z innymi gminami, występuje charakterystyczny dla polityki przestrzennej miasta pasmowy układ terenów zieleni, mających pełnić funkcję przyrodniczą, ekologiczną. Tereny te separują poszczególne pasma zabudowy, a także na prawie 3/4 długości okalają miasto wewnątrz granic. Odmienny charakter ma obszar na południowym zachodzie i południu miasta, gdzie najpierw lotnisko, następnie tereny aktywności gospodarczej, a następnie zwarte obszary mieszkaniowe Ottaszyna, Wojszyc i Jagodna przylegają bezpośrednio do granic sąsiednich gmin. Jest to strefa stosunkowo częstszych konfliktów przestrzennych, aniżeli ma to miejsce na innych granicach międzygminnych.

Większe obszary mieszkaniowe, poza już istniejącymi na terenach miast, wyznaczono właśnie na obszarach gmin przylegających bezpośrednio do Wrocławia od południa (gminy Kobierzyce i Siechnice), wschodu (gminy Czernica i Długoleka) oraz zachodu i północnego zachodu (gminy Kąty Wrocławskie i Miękinia). Są to typowe strefy suburbanizacji, zabudowywane gęstą choć niską tkanką mieszkaniową. Na części tych terenów rozwija się zjawisko *urban sprawl*, polegające na „rozlewaniu się” zabudowy często bez pozostawienia odpowiednich obszarów otwartych, klinów napowietrzających i bez wyposażenia w adekwatną sieć dróg czy funkcje towarzyszące. Jest to proces niekorzystny ekonomicznie i powodujący istotne konsekwencje społeczne (niedobór więzi i życia sąsiedzkiego, poczucie izolacji młodzieży i osób starszych)¹⁹.

¹⁹ Lisowski A., Grochowski M. 2009, Procesy suburbanizacji. Uwarunkowania, formy i konsekwencje. Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

Obszary mieszkaniowe o innym charakterze (bardziej rezydencjonalnym) wyznaczono na północ od ośrodka metropolii, wokół Trzebnicy i w gminie Oborniki Śląskie. W tym drugim przypadku wydzielenia te mają niekorzystny charakter, bowiem przylegają, a nawet okalają obszary leśne.

Od południowego zachodu do granic Wrocławia przylegają zwarte, wielkopowierzchniowe obszary aktywności gospodarczej w gminach Kąty Wrocławskie i Kobierzyce. Od niedawna kształtuje się podobna strefa na zachód od miasta, wzdłuż drogi krajowej nr 94 w gminie Miękinia. Od granic Wrocławia „wybiegają” też pasma aktywności gospodarczej na południowy wschód w kierunku Oławy oraz na wschód w kierunku Oleśnicy. Na mniejszą skalę wyznaczono analogiczne pasmo na południu w gminie Żórawina.

Przeważającą większość pozostałego obszaru WrOF stanowią obszary rolnicze (na południe i północ od Wrocławia) oraz obszary zieleni (głównie lasy i tereny podmokłe w dolinach rzek). Obszarom tym można nadać uzupełniająco funkcje niekolidujące z głównym sposobem użytkowania, i tak w przypadku terenów rolnych może być to funkcja produkcji energii, zaś w przypadku terenów zieleni funkcja turystyki i rekreacji.

6.4. System powiązań przyrodniczych

Prócz powiązań funkcjonalnych, wskazanych na mapach nr 1 i 2, z obszarami otaczającymi WrOF łączą również powiązania ekologiczne. Rozmieszczenie kluczowych elementów systemu przyrodniczego WrOF wraz z formami ochrony i ograniczeniami w zagospodarowaniu zobrazowano na mapie nr 3.

Wrocławski Obszar Funkcjonalny położony jest w mezoregionach: Równina Wrocławska, Równina Oleśnicka, Wzgórza Trzebnickie, Kotlina Żmigrodzka, Masyw Ślęży i Pradolina Wrocławska. Obszar ten wchodzi w skład makroregionów: Niziny Śląskiej, Przedgórze Sudeckiego oraz Wału Trzebnickiego. Uwarunkowania geomorfologiczne wpływają na rzeźbę terenu WrOF, która w większości (ze względu na położenie w części Niziny Śląskiej) jest płaska. Urozmaicenie rzeźby terenu obserwuje się w południowo-zachodniej części, na terenie Sobótki, gdzie wznosi się Masyw Ślęży, który jest najwyższym wzniesieniem Przedgórze Sudeckiego, oraz na północy w rejonie Wału Trzebnickiego – pasa wzgórz morenowych o znacznym nachyleniu oraz głębokich wąwozów o bardzo stromych stokach (w rejonie Trzebnicy, Zawoni i Obornik Śląskich).

Wrocławski Obszar Funkcjonalny, położony w całości w dorzeczu Odry stanowi hydrologiczny węzeł Dolnego Śląska. W rejonie Wrocławia uchodzą do Odry istotne dopływy – lewe: Oława, Ślęza, mające początek w środkowych partiach Przedgórze Sudeckiego i Bystrzyca, mająca początek pod samym głównym grzbieciem Sudetów, oraz prawy – Widawa, odwadniająca północno-wschodnią część Dolnego Śląska. Znaczne obszary w dolinach rzek, zwłaszcza Odry, stanowią obszary zagrożenia powodziowego. Obszary problemowe związane z wysokim stopniem ryzyka powodziowego na terenach zabudowanych występują w gminach: Oława (miasto), Oława (gmina wiejska), Jelcz-Laskowice, Czernica, Wrocław, Długołęka, Wisznia Mała, Miękinia i Kąty Wrocławskie.

Zagrożenie nałożenia się fal powodziowych czyni bardzo istotnym zagadnieniem ochronę przeciwpowodziową. Przebieg wielu dolin rzecznych stanowi też o znacznej mozaice ekosystemów wodnych.

Pod względem budowy geologicznej podłoża teren WrOF znajduje się na styku Bloku Przedsudeckiego i Monokliny Przedsudeckiej. O ile Blok Przedsudecki budują skały metamorficzne i magmowe wieku starszego od permu²⁰, to Monoklina Przedsudecka to 700-metrowej miąższości seria skał permo-triasowych. Na granicy obu formacji znajduje się uskok geologiczny – Monoklina stopniowo obniżająca się w kierunku północno-wschodnim. Obie formacje są przykryte utworami trzecio- i czwartorzędowymi, jednak taki charakter budowy podłoża wpływa na przebieg Doliny Odry z południowego wschodu na północny zachód, a przez obniżanie się Monokliny w strefie uskokowej na rzeźbę terenu, przyczyniając się do równinnego charakteru okolic Wrocławia²¹.

Odra i jej dopływy należą do rzek ubogich w wodę. Ich zasoby wodne są znacząco niższe od średnich zasobów krajowych, a dodatkowo w okresie ostatnich 30 lat nastąpiło zubożenie zasobów wodnych Odry. Z uwagi na rozbudowę urządzeń hydrotechnicznych na Odrze i jej dopływach powyżej Wrocławia stany wód w Odrze i przepływy w górnej strefie stanów średnich można uznać za kontrolowane²².

WrOF posiada dostęp do istotnych zbiorników wód podziemnych tj. GZWP nr 319 Prochowice - Środa Śląska, GZWP nr 320 Pradolina rzeki Odry (S Wrocław), GZWP nr 303 Pradolina Barycz Głogów oraz GZWP nr 322 Zbiornik Oleśnica. Na terenie WrOF występują 82 zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Przeprowadzone w 2023 roku badania dotyczące jakości wód podziemnych we WrOF wskazują na ich dobry stan chemiczny. Wyjątek stanowią wody podziemne w gminie Wisznia Mała, których stan został określony jako niezadowalający.²³

Jednocześnie z uwagi na malejące sumy opadów, cały teren WrOF określa się jako silnie bądź ekstremalnie (na terenach wylesionych) zagrożony suszą.

Obszar na południe od doliny Odry jest częścią „pasa lessowego” ciągnącego się od południowej Rosji, przez Ukrainę, Wyżynę Lubelską, Małopolskę, Płaskowyż Głubczycki, Przedgórze Sudeckie aż po Saksonię. Obejmuje żyzne gleby o znacznym udziale kompleksów pszennych: bardzo dobrego i dobrego (II i III klas bonitacyjnych). Pas gleb o uziarnieniu pyłowo-gliniastym rozciąga się także wzdłuż linii maksymalnego zasięgu zlodowacenia Warty na Równinie Oleśnickiej i Wzgórzach Trzebnickich.

W dolinie Odry dominują gleby aluwialne, w tym mady, związane z osadzającą (sedymentacyjną) działalnością wód oraz gleby zabagnione, których profil kształtowany jest przez wody zarówno opadowe jak i gruntowe. Są to gleby bardzo wrażliwe na wszelkie zanieczyszczenia. Występowanie gleb wysokich klas stanowi istotne ograniczenie w zagospodarowaniu terenów na inne funkcje niż rolnicze bądź związane z ochroną przyrody.

²⁰ Środowisko Wrocławia Informator 2014 Załącznik – Część D, https://www.wroclaw.pl/files/urzad/srodowisko/Srodowisko_Wroclawia_Informator_2014.pdf (dostęp: 19.03.2025 r.)

²¹ Por. Środowisko Wrocławia... 2014, jw.

²² Por. Środowisko Wrocławia ... 2014.

²³ Ocena Jakości Wód Podziemnych na Podstawie Wyników Regionalnego Monitoringu Wód Podziemnych Uzyskanych w 2023 roku z terenu Województwa Dolnośląskiego, GIOŚ, s. 8

Fizjografię terenu odzwierciedla układ korytarzy ekologicznych²⁴:

- Dolina Odry Środkowej KPdC-19A,
- Wzgórza Trzebnickie KPdC-18B,
- Wzgórza Trzebnickie - Bory Stobrawskie KPdC-12C,
- Las Lubszański KPdC-12B,
- Stawy Milickie GKPdC-17,
- Stawy Milickie - Bory Stobrawskie GKPdC-14.

Powiązania te tworzą trzy miejscami stykające się pasma biegnące z południowego wschodu na północny zachód, związane z dolinami Odry i Widawy, a także z położonym na północy obniżeniem w kierunku doliny Baryczy. Korytarze ekologiczne umożliwiają migracje flory i fauny w skali krajowej i międzynarodowej, zapewniając i podtrzymując w układzie lokalnym różnorodność biologiczną.

Z terenami korytarzy ekologicznych wiążą się często obszary objęte prawną ochroną przyrody. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody²⁵ (stan na 31.01.2025) na obszarze WrOF znajdują się:

- 22 użytki ekologiczne,
- 17 obszarów Natura 2000,
- 9 rezerwatów przyrody,
- 3 parki krajobrazowe,
- 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy,
- 1 obszar chronionego krajobrazu.

Poszczególne formy ochrony znajdują się na terenie 17 z 19 gmin WrOF – oprócz gmin Kobierzyce i Żórawina.

Największy udział obszarów chronionych występuje na terenach Masywu Ślęży, dolin: Odry, Bystrzycy, Widawy oraz na obszarze Wzgórz Trzebnickich. Są to w skali WrOF niewielkie obszary – łącznie obszary prawnie chronione zajmują 5,3% omawianego terenu.

Należy zwrócić uwagę, że obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody na terenie największych ośrodków, takich jak Wrocław, ulegają przerwaniu, choć nie ulega przerwaniu ciągłość form przestrzennych, z którymi są związane, zwłaszcza dolin rzecznych – w tym przypadku Odry i Bystrzycy. Stąd istotne jest uwzględnienie potrzeb związanych z zachowaniem bioróżnorodności i możliwości migracji gatunków w planowaniu zagospodarowania obszarów zurbanizowanych²⁶. Z drugiej strony zasięg obszarów chronionych determinuje zagospodarowanie przestrzeni miasta na funkcje mieszkaniowe, gospodarcze czy związane z infrastrukturą, wyznaczając w niektórych rejonach granice wzrostu układów osadniczych.

²⁴ <https://avesnature.com.pl/korytarze-ekologiczne/> (dostęp z dnia 19.02.2025 r.)

²⁵ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/> (data dostępu: 31.01.2025)

²⁶ Por. Warczewska B., 2020, *System przyrodniczy Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego*, Studia Miejskie, 22 za Walasz K., 2009, *Koncepcja kształtowania środowiska przyrodniczego miasta*, [w:] *System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych*, red. T. Markowski, D. Drzazga, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa. Studia KPZK PAN t. 123.

System przyrodniczy tworzą jednak również obiekty i obszary o mniejszej skali oraz mniej wyróżniających się zasobach (często z uwagi na słabsze rozpoznanie czy dokonujące się przekształcenia pierwotnych form), które jednak w istotny sposób uzupełniają „osnowę ekologiczną” zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych²⁷. Stąd istotne jest uwzględnienie w planowaniu rozwoju w wymiarze przestrzennym wszelkiego rodzaju parków, skwerów, zieleni, kompleksów ogrodów, cmentarzy, zadrzewień pasmowych czy mokradł, a także terenów otwartych, niezagospodarowanych i ich roli w funkcjonowaniu środowiska danego obszaru.

Teren WrOF cechuje niska lesistość. Lasy występują głównie na północy i wschodzie obszaru oraz w rejonie Masywu Ślęży, w mniejszym zakresie wzdłuż dolin Odry i Bystrzycy. Południowa i południowo-zachodnia część WrOF oraz znaczące tereny na północny wschód od Wrocławia są niemal bezleśne, co wiąże się z występowaniem gleb najwyższych klas i intensywnym rolnictwem o kierunku roślinnym. Wskaźnik pokrycia lasami wynosi więc 44% w gminie Dobroszyce, 38% w gminie Zawonia, 33% w gminie Jelcz-Laskowice, natomiast 0,5% w mieście Oleśnica i 0,75% w gminie Żórawina. W samym Wrocławiu jest to niewiele ponad 5%.

Atutem WrOF są jedno z najlepszych w kraju warunki dla rolnictwa, które związane są z bardzo dobrą żyznością gleb, korzystnym klimatem i korzystnym ukształtowaniem terenu.

Pochodną intensywnych procesów rozwojowych, ale także obecności niewielkiej liczby naturalnych ograniczeń w zagospodarowaniu jest presja na środowisko i wynikające z niej konflikty funkcji mieszkaniowych czy gospodarczych z funkcjami środowiskowymi.

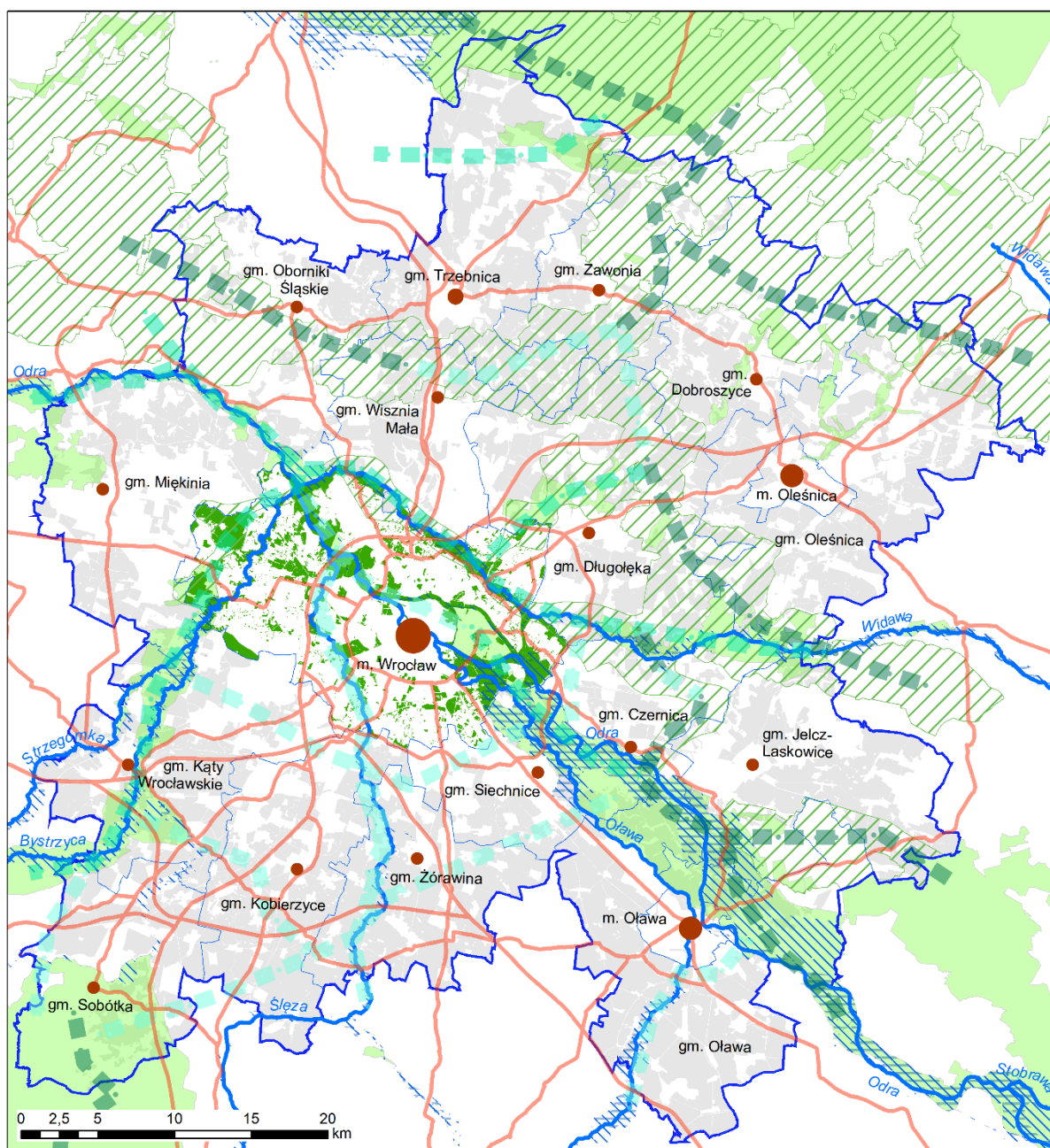
Systemy powiązań przyrodniczych odznaczają się dużą stabilnością, stąd też przewiduje się zachowanie istniejącego stanu, w tym także układu terenów chronionych ze wskazaniem stałej ochrony dziedzictwa przyrodniczego i odpowiedniego wzajemnego wyważania potrzeb konserwatorskich i potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego, przy wzięciu pod uwagę poniższych wyzwań.

Wyzwania:

- wzrost średnich temperatur i stepowanie, a nawet pustynnienie obszaru – konieczność ochrony zasobów wodnych na obszarach o dużej presji inwestycyjnej;
- zachowanie potencjału produkcji żywności - WrOF to wielki lokalny rynek;
- pozostawienie otwartych terenów o funkcjach środowiskowych (korytarze do migracji gatunków, retencja) w obszarach atrakcyjnych inwestycyjnie, poddawanych ogromnej presji; szczególne zagadnienie – presja inwestycyjna na obszary zalewowe;
- przezwyciężenie błędnego przekonania, że „brak obszarów chronionych to brak ograniczeń w zagospodarowaniu”.

²⁷ Por. Warczewska B. jw. za Przewoźniak M., 2004, *Płaty i korytarze ekologiczne w strukturze miasta – teoria i praktyka*, [w:] *Płaty i korytarze jako elementy struktury krajobrazu – możliwości i ograniczenia koncepcji*, red. A. Ciszewska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa. Problemy Ekologii Krajobrazu t. 14.

Mapa 3. System powiązań przyrodniczych WrOF.

obszary ochrony

- obszary wysokiej ochrony
- korytarze ekologiczne
- gleby wysokich klas
- system zielono-błękitnej infrastruktury Wrocławia

powiązania ekologiczne

- do utrzymania
- do wzmocnienia
- do odbudowy

obszary zagrożenia powodziowego

- prawdopodobieństwo Q1%
- prawdopodobieństwo Q10%

system korytarzy

- korytarze systemu Odry
- główne korytarze drogowe

pozostałe oznaczenia

- granica WrOF
- granice gmin

hierarchia ośrodków

- ośrodek wojewódzki
- ośrodek lokalny I stopnia
- ośrodek lokalny II stopnia
- ośrodek lokalny III stopnia

Źródło: opracowanie własne

6.5. Główne korytarze i elementy sieci transportowych

WrOF jest jednym z najważniejszych obszarów metropolitalnych w Polsce, który pełni funkcję kluczowego węzła transportowego i gospodarczego w południowo-zachodniej części kraju. Jest strategicznie zlokalizowany na przecięciu szlaków komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym. Autostrada A4 stanowiąca odcinek trasy europejskiej E40, łączący Niemcy z Ukrainą oraz droga ekspresowa S8, łącząca Wrocław z Warszawą i dalej z Litwą, Łotwą, Estonią i Finlandią, stanowiąca fragment trasy europejskiej E67, razem współtworzą transeuropejski korytarz (w transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T) Morze Północne-Morze Bałtyckie²⁸. Na obszarze Wrocławia droga S8 przechodzi w autostradę A8 (Autostradową Obwodnicę Wrocławia, otwartą w 2010 r.), łączącą się z autostradą A4 w węźle Wrocław Południe. Autostrada A4 stanowi na opisywanym terenie również element transeuropejskiego korytarza Morze Bałtyckie – Morze Adriatyckie. Wrocław stanowi węzeł miejski sieci bazowej TEN-T.

Podstawowy układ dróg uzupełniają: droga ekspresowa S5 (w numeracji tras europejskich E251) prowadząca w kierunku Poznania, Bydgoszczy i Gdańska, z planami połączenia w kierunku zachodnim do drogi S3 i dalej w kierunku Pragi, droga krajowa nr 94 (DK 94), stanowiąca trasę alternatywną do autostrady A4 i droga krajowa nr 35 relacji Wrocław – Wałbrzych, a także odcinki innych dróg krajowych i sieć dróg wojewódzkich.

11 gmin współtworzących obszar funkcjonalny ma połączenie z autostradą lub drogą ekspresową (Dobroszyce, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, miasto Oleśnica, Oleśnica (gmina), Oława (miasto), Trzebnica, Wisznia Mała, Wrocław, Żórawina). Tylko przez cztery gminy (Czernica, Jelcz-Laskowice, Oborniki Śląskie i Zawonia) nie przebiegają drogi krajowe, ekspresowe lub autostrady. Dodatkowo gmina Sobótka jest jedyną we WrOF, na terenie której nie przebiega żadna droga wojewódzka. Przedstawione dane świadczą o wysokim poziomie dostępności i rozwiniętej infrastrukturze drogowej obszaru.

Zauważa się brak odpowiedniej sieci dróg dojazdowych do stacji kolejowych na terenach wiejskich. Problem ten jest szczególnie uciążliwy dla gmin charakteryzujących się mocno rozproszoną strukturą osadniczą, a jego skutkiem jest brak możliwości odbywania podróży łączonych z wykorzystaniem transportu kolejowego i transportu zbiorowego.

We Wrocławiu krzyżują się magistralne trasy kolejowe: E30 (łącząca Niemcy, Polskę i Ukrainę), i E59 (łącząca Czechy ze Szczecinem), objęte Umową europejską o głównych międzynarodowych liniach kolejowych (AGC) oraz Europejską umową o głównych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (AGTC), a także stanowiące elementy korytarzy Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T). Ogółem z Wrocławia wybiegają linie kolejowe w 11 kierunkach, co czyni węzeł wrocławski wyjątkowym pod tym względem w Polsce. Dostęp do sieci kolejowej posiadają wszystkie gminy WrOF oprócz Zawoni, co jest dobrym punktem wyjścia do budowy zintegrowanego systemu transportu zbiorowego w skali całego obszaru, opartego na bazie kolei.

W ostatnich dekadach układ linii kolejowych we WrOF nie ulegał fizycznej zmianie poprzez budowę nowych tras. Miały natomiast miejsce reaktywacje wcześniej zamkniętych dla ruchu pasażerskiego

²⁸ Informacje na temat sieci TEN-T zgodnie z powołanym wcześniej Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1679.

linii nr 326 z Wrocławia do Trzebnicy, nr 285 w kierunku Kobierzyc i Sobótki oraz nr 292 z Wrocławia Soltysowic do Jelcza Miłoszyc.

Aktualnie prowadzone są analogiczne prace na liniach nr 181 Kępno-Oleśnica i nr 310 Kobierzyc – Łagiewniki Dzierżoniowskie – Piława Górna.

Największą planowaną w nadchodzących latach na terenie WrOF inwestycją kolejową będzie wprowadzenie Kolei Dużych Prędkości (KDP) z kierunku Warszawy i Łodzi do węzła wrocławskiego z wyjściem w kierunku Pragi, z czym mają wiązać się roboty towarzyszące na liniach nr 274 w kierunku Jaworzyny Śląskiej i 276 w kierunku Międzyzlesia.

Sam ciąg KDP w kierunku warszawskim ma składać się z 4 torów (2 par), co umożliwi prowadzenie ruchu regionalnego i towarowego w kierunku Namysłowa i Kluczborka. Dzięki tej inwestycji lepszy dostęp do trakcji kolejowej mogą zyskać gminy Siechnice, Czernica, Jelcz-Laskowice i gmina wiejska Oleśnica. Odcinek Kolei Dużych Prędkości łączący Wrocław z Warszawą stanowił będzie również fragment transeuropejskiego korytarza transportowego Morze Północne – Morze Bałtyckie.

Dopuszcza się budowę - na zasadach komercyjnych przez podmiot gospodarczy - linii kolejowych nr 269 i 270 obsługujących dowozy towarowe (cargo) do Portu Lotniczego Wrocław.

Na terenie WrOF funkcjonuje 87 stacji i przystanków kolejowych. Prócz dworca Wrocław Główny, z którego korzysta prawie 30 milionów pasażerów rocznie (ponad 80 tys. na dobę)²⁹, pozostałe stacje i przystanki mają głównie znaczenie w skali lokalnej. Do najistotniejszych należą Wrocław Mikołajów, Oława, Oleśnica, Oborniki Śląskie i Kąty Wrocławskie. Jednak również w mniejszych miejscowościach znaczenie stacji i przystanków rośnie, do czego przyczynia się kształtowanie węzłów przesiadkowych z parkingami Park and Ride, a często również parkingami rowerowymi i możliwością przesiadki na autobusy. Sieć kolejowa WrOF, a także plany w zakresie rozbudowy zostały zaprezentowane na mapie nr 4.

Autobusy korzystają z sieci drogowej. Klasyczne dworce autobusowe z placami manewrowymi są redukowane do grup stanowisk przystankowych, często towarzyszących obiektom handlowym, a dotychczasowa infrastruktura dworców i baz autobusowych zmienia przeznaczenie.

Trasy kolejowe zbiegające się we Wrocławiu są uzupełniane w granicach miasta przez 25 linii tramwajowych o łącznej długości ponad 90 km. Sieć komunikacji zbiorowej opartej na transporcie szynowym umożliwia kształtowanie węzłów przesiadkowych na obrzeżach miasta i przyczyniać się może do zmniejszenia liczby wjeżdżających do śródmieścia Wrocławia samochodów. Zakłada się również rozwój sieci tramwajowej, który może zapewnić większą integrację z ponadlokalną siecią drogową i kolejową.

Wymienione formy transportu zbiorowego są uzupełniane przez rozwijającą się sieć dróg dla rowerów. Popularność tego środka transportu rośnie, jednak poza Wrocławiem rozwój infrastruktury nie jest satysfakcjonujący.

Podróże rowerowe są odbywane w różnych celach, wśród których można wyróżnić codzienne dojazdy (do pracy, szkoły), turystykę i rekreację³⁰. O ile charakter tych pierwszych wiąże się

²⁹ <https://dane.utk.gov.pl/sts/przewozy-pasazerskie/wymiana-pasazerska-na-s/21440,Przewozy-pasazerskie.html#Najwi%C4%99ksze%20stacje> (dostęp: 16.06.2025 r.)

³⁰ *Standardy techniczne i zieleni dla infrastruktury rowerowej, IRT, Wrocław 2021*

z budową infrastruktury (lub dopuszczeniem ruchu rowerowego) przeważnie wzdłuż istniejących dróg samochodowych, na stosunkowo krótkich odcinkach w rejonie miejsc zamieszkania, o tyle trasy turystyczne i rekreacyjne prowadzi się częściej poza zasięgiem ruchu samochodowego, dolinami rzek i przez inne tereny atrakcyjne krajobrazowo. Trasy tego rodzaju często są długodystansowe, mają przebieg międzyregionalny, a nawet międzynarodowy.

Na obszarze WrOF przebiegają następujące trasy rowerowe:

- trasa EuroVelo 9 – trasa międzynarodowa, łącząca Bałtyk i Adriatyk,
- Ring Wroclawski – ma pełnić funkcję trasy obwodowej (tworzącej zamkniętą pętlę wokół Wrocławia),
- Odrzańska Droga Rowerowa (3 Blue Velo) – docelowo ma umożliwiać przejazd przez całe województwo dolnośląskie wzdłuż rzeki Odry; trasa ta na zachód od Wrocławia to jednocześnie Via Regia, stanowiąca fragment Drogi Św. Jakuba, prowadząca dalej w stronę Legnicy i Zgorzelca,
- Trasa Żłota – przebiega przez wschodnią część województwa dolnośląskiego łącząc Wielkopolskę z Czechami.

Główne trasy rowerowe zostały włączone w koncepcję Dolnośląskiej Cyklostrady, stanowiącej strategiczny projekt Województwa Dolnośląskiego, mającej stanowić spójną sieć głównych tras rowerowych łączących główne atrakcje całego regionu³¹.

Infrastrukturę zintegrowanego transportu lądowego uzupełnia rozwijana sieć parkingów Park and Ride (P&R) i Bike and Ride (B&R).

- Problemem w kontekście postulatu rozwoju zintegrowanego systemu transportu zbiorowego WrOF jest rozwój zabudowy mieszkaniowej i nowych funkcji gospodarczych w oddaleniu od istniejących i potencjalnych punktów przesiadkowych.

Port lotniczy obsługujący WrOF i jednocześnie jedyny międzynarodowy port lotniczy w województwie dolnośląskim - Port Lotniczy Wrocław im. Mikołaja Kopernika - zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części Wrocławia, tuż obok Autostradowej Obwodnicy Wrocławia, co pozwala na korzystny dojazd z kierunku Poznania (drogą S5), Warszawy i Łodzi (S8) czy Katowic i Krakowa (A4). Na oddalony o ok. 10 km od centrum terminal docierają także autobusy komunikacji miejskiej z dworca Wrocław Główny oraz z północnej części miasta. Port lotniczy jest również skomunikowany siecią połączeń autobusów krajowych i międzynarodowych. W 2024 r. Port Lotniczy Wrocław obsłużył prawie 4,5 mln pasażerów.

Port Lotniczy Wrocław SA jest portem lotniczym sieci bazowej TEN-T. Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych (IATA) prognozuje, iż spośród polskich lotnisk w latach 2030/2040 portami obsługującymi największy ruch pasażerski będą kolejno CPK, Kraków, Gdańsk, Katowice, Wrocław, Poznań oraz Warszawa-Modlin. W przypadku Wrocławia prognozy wskazują na wzrost ruchu pasażerskiego do 4,7 mln pasażerów w 2030 r. i do 6,9 mln pasażerów w 2040 r. Aktualna dynamika przyrostu podróży samolotowych wskazuje, że wielkości te mogą zostać osiągnięte szybciej.

³¹ <https://geoportal.dolnyslask.pl/cat/usr/admindiiip/mapa/dolnyslaska-cyklostrada-lslo5> (dostęp: 18.04.2025 r.)

Na terenie Wrocławia nie wskazano natomiast w ramach sieci TEN-T śródlądowych dróg wodnych i portów. Drogi wodne na terenie WrOF wchodzą w skład Europejskiej Drogi Wodnej E–30 łączącej Morze Bałtyckie w Świnoujściu z Dunajem w Bratysławie. Cały odcinek Odry przebiegający przez WrOF, poza samym Wrocławiem, jest rzeką skanalizowaną klasy III. W granicach Wrocławia znajduje się Wrocławski Węzeł Wodny (WWW), na który składają się trzy główne drogi wodne: Północna Droga Wodna (kanat żeglugowy III klasy), Wrocławski Szlak Miejski (kanat żeglugowy/rzeka skanalizowana II klasy) i Śródmiejski Węzeł Wodny (rzeka skanalizowana klasy II i III). Na terenie WrOF w obrębie Odry i jej odnóg znajdują się: 2 porty, 11 przystani, 16 słuz, 1 nabrzeże. Z uwagi na słabe warunki żeglugowe na środkowym odcinku rzeki (poniżej Małczyc) transport wodny ma obecnie na analizowanym obszarze marginalne znaczenie.

Plan włączenia Odry w korytarz Morze Bałtyckie – Morze Adriatyckie został wpisany w krajową „Strategię zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku”³². Analogiczna sytuacja dotyczy objęcia Odry systemem RIS³³, który funkcjonuje jedynie w dolnym jej biegu. Rozbudowa Odrzańskiej Drogi Wodnej zgodnie z założeniami SZRT stanowiłaby istotny potencjał rozwojowy Obszaru, w odniesieniu do żeglugi śródlądowej.

W ostatnich dekadach wraz z ogólnym intensywnym rozwojem społeczno-gospodarczym WrOF nastąpił znaczny rozwój sieci transportowych. Strategiczne położenie Wrocławia nad Odrą, w miejscu przecięcia ukształtowanych od wieków głównych szlaków komunikacyjnych, przyczynia się do bardzo dobrej wielogatunkowej dostępności transportowej miasta. Sieci komunikacji sprzyjają integracji układu osadniczego, choć z uwagi na intensywność procesów i nasilanie się ruchu pojazdów pojawiają się problemy i „wąskie gardła”.

Uciążliwości występują zwłaszcza w sytuacjach nakładania się ruchu tranzytowego, międzynarodowego na ruch lokalny, ponieważ ogromna większość celów podróży na terenie WrOF skupia się w tym mieście, zwłaszcza w jego śródmiejskiej części. Szczególne „wąskie gardła” stanowią:

- autostrada A4 na odcinku Kostomłoty – Bielany Wrocławskie, obciążona ruchem osiągającym 60 – 70 tys. pojazdów na dobę, na odcinku między węzłami Pietrzykowice i Wrocław Południe nawet ponad 75 tys. pojazdów na dobę, w tym 14-15 tys. samochodów ciężarowych z przyczepami³⁴; droga ta posiada na całym odcinku przekrój 2x2 bez pasów awaryjnych i z węzłami niespełniającymi w większości współczesnych zasad projektowych;
- autostrada A8 – Autostradowa Obwodnica Wrocławia (AOW) - w 2020 r. ruch na odcinku Wrocław Południe – Wrocław Stadion przekraczał 80 tys. pojazdów, a na odcinku Wrocław Stadion – Wrocław Północ 73,5 tys. pojazdów, w tym udział pojazdów ciężarowych z przyczepą („TIR”) osiągał 13 tys., co powoduje problemy z płynnością ruchu mimo przekroju 2x3;
- odcinek linii kolejowych wybiegających z dworca Wrocław Główny w kierunku zachodnim (estakada kolejowa), którą przejeżdża codziennie ponad 420 pociągów po 3 torach (w godzinach szczytu częściej niż co 2 minuty);

³² Załącznik do uchwały nr 105 Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. (poz. 1054) „Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku”

³³ River Information Services (ang. System Informacji Rzecznej)

³⁴ Generalny Pomiar Ruchu 2020

- odcinek linii kolejowej nr 143 pomiędzy stacjami Wrocław Mikołajów i Wrocław Psie Pole - potwierdzają to analizy prowadzone w ramach prac nad Studium Wykonalności Modernizacji Wrocławskiego Węzła Kolejowego (WWK).

Pewnym odciążeniem odcinka Wrocław Główny – Wrocław Grabiszyn ma być reaktywacja stacji Wrocław Świebodzki w ramach realizacji programu „Kolej+”³⁵.

Obecny i zakładany kształt infrastruktury drogowej został zobrazowany na mapie nr 4. Największa planowana zmiana w układzie drogowym dotyczy możliwej korekty przebiegu autostrady A4. Rozważane przez GDDKiA zmiany mogą przynieść odsunięcie A4 od stolicy Dolnego Śląska na odcinku Kąty Wrocławskie – Stary Śleszów. Inwestycja ta będzie miała wpływ na inne istotne połączenia w skali regionalnej i transgranicznej, jakimi będą:

- S8 na odcinku Wrocław (Magnice) – Kłodzko o długości około 86,8 km, planowana na lata realizacji 2025-2031;
- S5 na odcinku Sobótka (S8) – Bolków (S3) o długości około 50 km w latach 2026-2030.

Przebieg tej ostatniej drogi jest jednak uwarunkowany ostateczną lokalizacją nowego odcinka A4, będzie więc zapewne odsunięty w czasie w stosunku do powyższych założeń.

W ramach rozbudowy sieci dróg krajowych przewiduje się:

- budowę obwodnicy Oławy w ciągu DK 94;
- rozbudowę DK 94 z Wrocławia w kierunku Środy Śląskiej i Lubina;
- budowę obwodnicy Trzebnicy pomiędzy DK5 i DK15.

Ponadto, Plan rozwoju infrastruktury transportowej w województwie dolnośląskim z perspektywą do 2030 roku³⁶ zakłada następujące inwestycje:

- prace na drodze wojewódzkiej nr 340 na odcinku Ścinawa – Oleśnica,
- budowę łącznika droga krajowa nr 94 – węzeł Kąty Wrocławskie (etap projektowania),
- budowę łącznika droga krajowa nr 94 – węzeł Kostomłoty,
- budowę łącznika pomiędzy drogą wojewódzką nr 341 w kierunku Brzezinki Średzkiej a dawną drogą wojewódzką nr 336 w relacji Brzezinka Średzka – Wilkszyn,
- budowę obwodnicy Obornik Śląskich na drodze wojewódzkiej nr 340,
- prace na drodze wojewódzkiej nr 346 na odcinku Wierzbice – Stary Śleszów wraz z budową dróg dla pieszych w miejscowościach,
- prace na drodze wojewódzkiej nr 346 na odcinku Stary Śleszów – Godzikowice wraz z budową dróg dla pieszych w miejscowościach,
- prace na drodze wojewódzkiej nr 346 na odcinku Kąty Wrocławskie – Wierzbice (wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach),
- prace na drodze wojewódzkiej nr 346 na odcinku Środa Śląska – Kąty Wrocławskie
- obwodnicę Kątów Wrocławskich na drodze wojewódzkiej nr 346 (etap projektowania),
- budowę drogi wojewódzkiej nr 372 na odcinku autostrada A4 – droga wojewódzka nr 395 (przedłużenie Wschodniej Obwodnicy Wrocławia),

³⁵ <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rozwoj-kolei-we-wroclawiu-i-na-dolnym-slasku> (dostęp: 18.04.2024 r.)

³⁶ https://irt.wroc.pl/pliki/plan_inwestycji_transportowych/index.html (dostęp: 18.04.2025 r.)

- rozbudowę drogi wojewódzkiej nr 395 na odcinku od ul. Buforowej do węzła Wrocław Wschód wraz z rozbudową, przebudową i remontem nawierzchni na terenie gminy Żórawina z budową dróg dla pieszych/pieszych i rowerów,
- obwodnicę Gaju Oławskiego na drodze wojewódzkiej nr 396,
- północną obwodnicę Oławy na drogach wojewódzkich nr 396 i 455,
- Trasę Obornicką (alternatywny przebieg drogi wojewódzkiej nr 342),
- budowę Al. Północnej na odcinku od ul. Poświęckiej do ul. B. Krzywoustego we Wrocławiu (etap projektowania).

Istotny wpływ na kształtowanie i funkcjonowanie sieci transportu ma działalność produkcyjna i magazynowa – logistyka.

Działalność produkcyjna jest rozwinięta głównie we wschodniej części Wrocławia, na terenie osiedli Kowale oraz Strachocin – Swojczyce – Wojnów, a także w zachodnich rejonach miasta. Tradycyjne strefy przemysłowe na terenie Wrocławia stopniowo ustępują miejsca innemu zainwestowaniu. Jest tak na północnym Nadodrze, Kleczkowie, gdzie rozwija się zabudowa mieszkaniowa, a także na Sołtysowicach, gdzie część terenów pozostaje bez nowej funkcji. Przemysł ustępuje też z terenów w pobliżu Śródmieścia, takich jak Przedmieście Oławskie, a tereny ograniczone barierami infrastrukturalnymi (jak Wrocławski Park Przemysłowy – dawniej Dolmel i PaFaWag) nie mają perspektyw rozwoju w dotychczasowej formule, bez zmian technologicznych.

Strefy przemysłowe rozwijają się szczególnie w zachodnich rejonach miasta, w okolicach ul. E. Kwiatkowskiego i Portu Lotniczego. Tu powstają wciąż nowe zakłady. W ostatnich latach jednak działalność produkcyjna rozwija się w większym stopniu poza granicami Wrocławia, w związku z przebiegiem głównych dróg. Największe zwarte kompleksy zabudowy produkcyjnej rozciągają się wzdłuż autostrady A4 i drogi krajowej nr 35 w gminach Kobierzyce i Kąty Wrocławskie. W gminie Kobierzyce dodatkowo rozwinięta jest strefa przemysłowa przy drodze krajowej nr 8.

Do rozwiniętych wcześniej stref przemysłowych dołączają nowe: w gminie Miękinia duże kompleksy przy drodze nr 94 (łącznie 768 ha pod tę kategorię w gminie), w gminie Długotłęka i Oleśnica oraz w samej Oleśnicy wzdłuż dróg wojewódzkich nr 372 i 368, stanowiących dawny przebieg drogi krajowej nr 8. W podobny sposób rozwija się także strefa wzdłuż drogi krajowej nr 94 w gminie Siechnice i Oława. Znacznej wielkości strefa produkcji jest zaplanowana także za wschodnią granicą Wrocławia, w rejonie Dobrzykowic w gminie Czernica, w pobliżu Wschodniej Obwodnicy Wrocławia oraz wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 342 w gminach Wisznia Mała i Oborniki Śląskie.

Stare obszary przemysłowe, o genezie XIX-wiecznej, rozwijały się najczęściej w sąsiedztwie linii kolejowych, natomiast dostęp drogowy do nich jest często mało korzystny, uciążliwy dla otoczenia. Nowe, powstające od lat 90. XX w. strefy produkcyjne charakteryzują się przede wszystkim dobrym dostępem do sieci głównych dróg i rzadko są obsługiwane koleją.

Duży związek z dostępnością transportową ma też rozwój funkcji logistycznej, magazynowej, który ma miejsce w sąsiedztwie stref produkcyjnych, jak i w nowych lokalizacjach – tu wskazać należy okolice Portu Lotniczego we Wrocławiu oraz węzłów drogowych, zwłaszcza autostrady A4 (Pietrzykowice, Kąty Wrocławskie). Mimo, iż wielu strefom gospodarczym rozciągniętym wzdłuż dróg towarzyszą równoległe biegnące linie kolejowe, przeważnie zelektryfikowane, często magistralne i pierwszorzędne, jedynie niewielka część firm produkcyjnych korzysta z bocznic kolejowych. Podmioty logistyczne i magazynowe nie korzystają z sąsiedztwa torów niemal w ogóle.

Wrocław jako węzeł sieci bazowej TEN-T powinien do 31 grudnia 2040 r. dysponować multimodalnym terminalem towarowym, zapewniającym wystarczającą zdolność przeładunkową (w obrębie węzła miejskiego lub w jego sąsiedztwie)³⁷. Mimo ogromnego wzrostu branży logistycznej i dynamicznego rozwoju regionu, na terenie WrOF znajdują się aktualnie nieliczne terminale intermodalne. Obiekty takie znajdują się w Kątach Wrocławskich i Cieślach k. Oleśnicy. W pobliżu granic WrOF funkcjonuje terminal intermodalny w Brzegu Dolnym. Są to obiekty średniej wielkości w skali kraju.

Układ transportowy Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, mimo już aktualnie dobrego stopnia rozwoju czeka wiele istotnych zmian. Przy ich wprowadzaniu warto uwzględnić rysujące się wyzwania i trendy:

Wyzwania, trendy:

- wzrost znaczenia połączeń południkowych w obszarze Bałtyk – Morze Czarne - możliwa utrata przepustowości AOW,
- konieczność szybkiej rozbudowy Wrocławskiego Węzła Kolejowego;
- rozwój transportu towarów drogą powietrzną i związany z tym rozwój stref logistycznych z dobrym dostępem do lotniska;
- związane z rozwojem najszybszych form podróżowania (lotniczych i kolejami dużych prędkości) „przybliżenie” Wrocławia do innych metropolii w kraju i za granicą, co zwiększy liczbę podróżujących i zwiększy skale zjawiska mobilności (nomadyzmu) zawodowego – a co za tym idzie wzrośnie popyt na usługi, rozrywkę ale także miejsca pracy do elastycznego urządzania i najmu w pobliżu lotniska i Dworca Głównego;
- mimo silnej dysproporcji w przewozach towarów między transportem drogowym a kolejowym potrzeba rozwoju stref produkcyjnych i logistycznych opartych o dostęp do kolei;
- perspektywa starzenia się społeczeństwa – potrzebne zmiany w zakresie transportu zbiorowego (wydłużenie postojów na stacjach i przystankach w związku z dłuższą wymianą pasażerów oraz dłuższe cykle zmian światel powinny być kompensowane wyższymi prędkościami kursowania i dogodniejszym dostępem przystanków oraz dogodniejszymi przesiadkami);
- poprawa funkcjonalności systemu transportowego w ujęciu WrOF i zwiększenie roli komunikacji zbiorowej w obsłudze transportowej WrOF;
- konieczność rozwoju regionalnej komunikacji autobusowej jako środka transportu uzupełniającego połączenia lokalne i zintegrowanego z transportem kolejowym – współpraca z samorządem województwa w celu rozwoju regionalnej komunikacji autobusowej;
- w przypadku budowy nowego przebiegu autostrady A4 może nastąpić przesunięcie „środka ciężkości” układu drogowego z rejonu węzłów Pietrzykowice – Wrocław Południe – Bielany Wrocławskie w rejon styku gmin Kobierzyce, Kąty Wrocławskie i Sobótka, gdzie autostrada przecinałaby się z drogami ekspresowymi S8 i S5; z tym wiązać się może rozwój nowych stref inwestycyjnych – osadniczych, produkcyjnych, magazynowych.

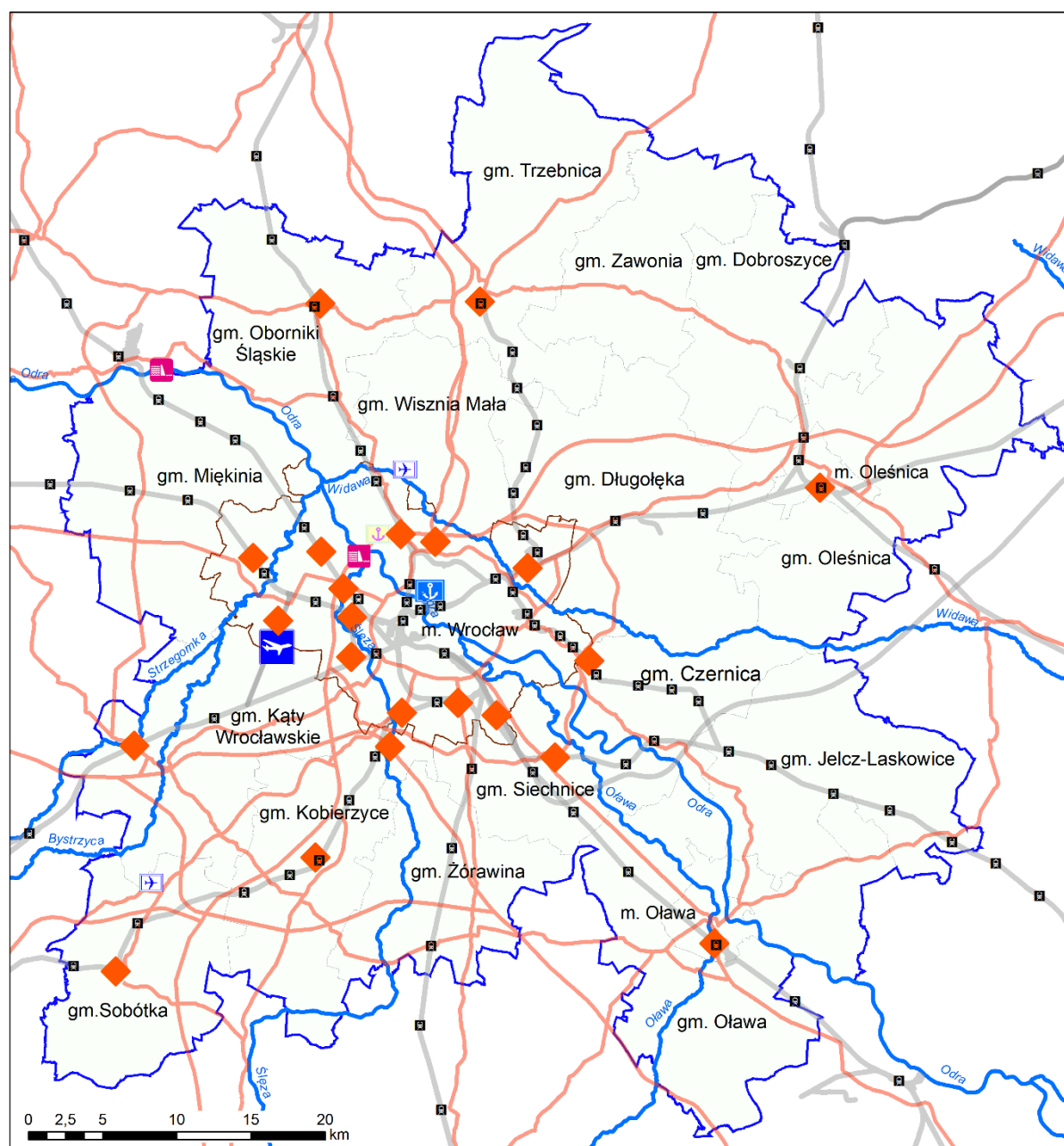
³⁷ Zgodnie z art. 41 powołanego rozporządzenia nr 2024/1679

Mapa 4. Główne korytarze sieci transportowych.

Źródło: opracowanie własne

Mapa 5. Główne elementy sieci transportowych.

węzły komunikacyjne

- zintegrowane węzły przesiadkowe
- port lotniczy
- lotniska
- port rzeczny

- postulowane porty rzeczne
- planowana budowa/modernizacja stopni wodnych
- przystanki kolejowe

korytarze drogowe i kolejowe

- główne korytarze drogowe
- główne korytarze kolejowe

pozostałe oznaczenia

- granica WrOF
- granice gmin
- główne rzeki

Źródło: opracowanie własne

6.6. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

S Sieć gazociągów wysokiego ciśnienia oplata Wrocław, zapewniając zasilanie w paliwo gazowe z trzech źródeł: złóż krajowych zlokalizowanych w północnej części Dolnego Śląska, z Niemiec poprzez zlokalizowany przy granicy węzeł Lasów k. Zgorzelca oraz z Podziemnego Magazynu Gazu Wierzchowice w powiecie milickim.

Wrocławski Obszar Funkcjonalny jest zasilany w energię elektryczną przez krajowy system elektroenergetyczny (linie przesyłowe 400 kV i 220 kV) ze strony zachodniej z Elektrowni Turów oraz przez współpracę systemu krajowego z systemem międzynarodowym (niemieckim), a także od strony wschodniej z Elektrowni Opole.

Na terenie WrOF przebiegają następujące linie najwyższych napięć:

- 400 kV Czarna – Pasikowice / Mikułowa – Pasikowice,
- 400 kV Pasikowice – Ostrów,
- 400 kV Dobrzeń – Pasikowice (I),
- 400 kV Dobrzeń – Pasikowice (II),
- 400 kV Dobrzeń – Wrocław,
- 400 kV Świebodzice – Wrocław + 110kV Wrocław – Sobótka.

Linie najwyższych napięć zbiegają się w stacji elektroenergetycznej 400/220 kV Pasikowice (w gminie Długołęka) na północny wschód od Wrocławia. Z kolei w gminie Kobierzyce funkcjonuje stacja 400/110 kV Wrocław Południe. System dystrybucyjny energii elektrycznej na terenie WrOF obsługuje 28 Głównych Punktów Zasilania (GPZ).

Zgodnie z planem rozwoju sieci przesyłowej na lata 2025-2034³⁸, planowana jest budowa nowej stacji 400/110 kV w gminie Miękinia wraz z wprowadzeniem linii 400 kV Mikułowa-Pasikowice oraz Czarna-Pasikowice, co ma przyczynić się do wzrostu możliwości zasilania i rozwoju Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Systemy ciepłownicze mają z reguły zasięg lokalny, rzadko obejmujące więcej niż 1 gminę. Wyjątek stanowi system ciepłowniczy Wrocławia, który zaopatruje w ciepło ponad 60% mieszkańców miasta. Źródłami zasilania tego systemu są EC Wrocław w rejonie Nadodrza-Kleczkowa i Portu Miejskiego oraz EC Czechnica i nowo oddana do użytku EC Czechnica2³⁹. Dwie ostatnie instalacje są zlokalizowane w Siechnicach i zasilają w ciepło systemowe także odbiorców w tej gminie. Dodatkowo EC Zawidawie jest źródłem ciepła dla systemu lokalnego Wrocławia.

Elektrociepłownia Wrocław jest podstawowym źródłem ciepła dla miejskiego systemu ciepłowniczego Wrocławia i znaczącym źródłem wytwarzania energii elektrycznej oddawanej do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, opartym na wykorzystaniu wysokosprawnej kogeneracji. Plany inwestycyjne Zespołu Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A. zmierzają w kierunku stopniowej, ale całkowitej rezygnacji ze spalania węgla kamiennego, jako

³⁸ Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2025-2034, Polskie Sieci Elektroenergetyczne, 2024 r.

³⁹ Według komunikatu z dnia 6.02.2025 nowa inwestycja niskoemisyjna EC Czechnica 2 została uruchomiona i zasilą odbiorców w ciepło oraz energię elektryczną. Kociołownia szczytowa i rezerwowa oraz blok gazowo-parowy są w trakcie pracy regulacyjnej. Źródło: <https://kogeneracja.com.pl/grupa/o-spolce/ec-czechnica-2/aktualnosci/aktualny-status-nowo-wybudowanej-inwestycji-w-siechnicach> (dostęp z dnia 13.02.2025)

paliwa o wysokiej emisyjności, na rzecz paliw o niższej emisyjności (gaz ziemny), odnawialnych źródeł energii oraz poprzez szereg działań mających na celu większą elastyczność w eksploatacji oraz akumulację energii (cieplnej i elektrycznej), aby ograniczać produkcję ze źródeł emisyjnych.

Zakład Gospodarki Ciepłej spółki Miejska Gospodarka Komunalna w Oleśnicy i MZEC sp. z o.o. w Oławie zarządzają lokalnymi systemami ciepłowniczymi opartymi o ciepłownię w tych miastach. Ciepłownią i siecią dystrybucji ciepła w Jelczu-Laskowicach zawiaduje Energetyka Ciepłej Opolszczyzny SA. W pozostałych gminach ciepło pochodzi z indywidualnych systemów grzewczych, co stanowi duże wyzwanie w kontekście potrzeb zmiany źródeł ogrzewania.

Sieci wodociągowe i kanalizacyjne również mają we WrOF charakter lokalny. Z uwagi na wielkość Wrocławia, największe instalacje zarówno w zakresie ujęć wody jak i oczyszczania ścieków znajdują się w tym mieście, na przeciwległych krańcach, aczkolwiek w pobliżu biegu Odry – Zakłady Produkcji Wody „Mokry Dwór” oraz przy ul. Na Grobli – powyżej Śródmieścia, natomiast Wrocławską Oczyszczalnię Ścieków „Janówek” na północnym zachodzie, w najniższej położonych rejonach.

Wyjątkowym rozwiązaniem w skali WrOF jest natomiast przebiegający w południowo-wschodnim rejonie Kanał przerzutowy Nysa (Kłodzka) - Oława, wspomagający zaopatrzenie w wodę miast Oława, Wrocław, a także Brzegu w województwie opolskim.

Południowo-wschodnia część WrOF w gminach Żórawina, Siechnice i Oława (gmina wiejska), południowa część gminy (wiejskiej) Oleśnica, a także południowo-zachodni fragment gminy Miękinia są obszarami potencjalnie najmniej konfliktowymi dla lokalizacji elektrowni wiatrowych (ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe). Na terenie WrOF działa farma wiatrowa w gminie wiejskiej Oława.

Produkcję energii z odnawialnych źródeł zapewnia też 14 elektrowni wodnych na Odrze i Bystrzycy: 4 we Wrocławiu, 3 w gminie Kąty Wrocławskie, 3 w mieście Oława, 3 w gminie Oława, 1 w gminie Czernica⁴⁰. We WrOF działa również lokalnych 7 instalacji na biogaz/biomasę: 2 we Wrocławiu i w gminie wiejskiej Oława, po jednej w gminach: Siechnice, Żórawina i Kobierzyce⁴¹.

Rozmieszczenie placówek infrastruktury społecznej zależy od rangi ośrodka. I tak placówki służące zaspokojeniu podstawowych potrzeb – sklepy spożywcze, szkoły podstawowe, przedszkola, placówki medycyny rodzinnej, lokalne świetlice i małe domy kultury znajdują się w każdej gminie, w ośrodkach gminnych i innych większych miejscowościach, natomiast w miastach ich zasięg ma charakter osiedlowy.

Placówki o charakterze ponadlokalnym, jak szkoły średnie, szpitale, specjalistyczne gabinety lekarskie, większe placówki kultury znajdują się w miastach, szczególnie mających rangę powiatową. Ich głównym skupiskiem na terenie WrOF jest Wrocław, gdzie funkcjonuje 29 wyższych uczelni (w tym 11 publicznych), 46 liceów ogólnokształcących, 27 techników, 16 szpitali.

Licea ogólnokształcące istnieją też w miastach: Oleśnica (2), Oława (2), Trzebnica, Jelcz-Laskowice, Oborniki Śląskie, Sobótka, oraz w Długołęce. Technika funkcjonują w Oleśnicy, Oławie (2), Trzebnicy, Jelczu-Laskowicach, Obornikach Śląskich, Sobótce, oraz w Krzyżowicach w gminie Kobierzyce. Zauważa się niedobór szkół ponadpodstawowych w gminach graniczących

⁴⁰ Na podstawie *Raportu o stanie energetyki w województwie dolnośląskim*, Wrocław, 2022 rok

⁴¹ Na podstawie *Raportu o stanie energetyki jw.*

z Wrocławiem, gdzie liczba młodzieży w ostatnich latach radykalnie wzrosła. Szpitale znajdują się w Oleśnicy, Oławie, Trzebnicy oraz w Komorowicach gm. Żórawina (placówka komercyjna).

Kina znajdują się we Wrocławiu (9), Bielanych Wrocławskich, Oleśnicy, Oławie (2), Obornikach Śląskich, Sobótce i Trzebnicy. Poszczególne gminy mają również na swoim terenie inne, unikalne obiekty służące spędzaniu czasu wolnego, a przyciągające gości z innych ośrodków (zabytki, muzea, skansen).

Rolę najważniejszego ośrodka handlowo-usługowego w całej metropolii wrocławskiej pełni zdecydowanie centrum Wrocławia, mieszczące zarówno tradycyjne sklepy i ulice handlowe, takie jak np. ul. Oławska, jak i dogęszone w ostatnich dekadach galeriami handlowymi. Bardzo duże ośrodki handlu znajdują się także w innych dzielnicach Wrocławia, obsługując miasto, ale także przyciągając klientów spoza jego granic, przyczyniając się z jednej strony do intensyfikacji lokalnej gospodarki, z drugiej – potęgując zjawisko kongestii komunikacyjnej.

Relatywnie osłabło znaczenie funkcji handlowej w tradycyjnych subcentrach miasta, wokół rynków dawniej samodzielnych miast – Psiego Pola i Leśnicy, które zostały niejako „wygaszone” przez lokalizację galerii handlowych Korona i Magnolia Park. Z uwagi na dynamiczne zmiany w sektorze handlu, zwłaszcza rozwój handlu elektronicznego, następuje przeformułowanie zasad funkcjonowania i lokalizacji centrów handlowych – powstaje wiele obiektów mniejszych i bardziej zbliżonych do kształtujących się skupisk zabudowy mieszkaniowej. Centra handlowe coraz częściej stają się obiektami wielofunkcyjnymi, przeznaczonymi do spędzania czasu wolnego⁴².

Także najważniejsze kompleksy szpitalne i akademickie mieszczą się we Wrocławiu, w dużej mierze w śródmieściu, i są słabo powiązane z najbardziej wydajnymi korytarzami transportowymi. Żaden większy szpital nie leży przy stacji kolejowej. Przy głównej drodze wylotowej jednocześnie obsługiwanej tramwajem położony jest tylko Dolnośląski Szpital Specjalistyczny im. T. Marciniaka. W pobliżu powstaje też szpital onkologiczny. Sytuację może zmienić udostępnienie do ruchu pasażerskiego kolejowej obwodnicy towarowej Wrocławia i budowa przystanku na przecięciu z ul. Borowską oraz budowa linii tramwajowej w ul. Borowskiej, co może poprawić dostęp do kompleksów szpitalnych w tej okolicy. Również szpitale w pozostałych ośrodkach nie leżą przy głównych drogach ani trasach kolejowych, z wyjątkiem szpitala w Trzebnicy, dostępnego bezpośrednio z drogi krajowej nr 15.

Podobnie główne kompleksy wyższych uczelni, w tym domy studenckie (akademiki) mają we Wrocławiu najczęściej lokalizacje śródmiejskie, co uważa się za korzystne dla życia miasta⁴³. Największe centra biurowe mieszczą się również w śródmieściu Wrocławia, w centrum i sąsiadujących dzielnicach, jednak są to często lokalizacje „z odzysku”, obiekty powstałe w wyniku zmian funkcji obiektów przemysłowych, terenów baz, składów. Z tego względu wiele z tych

⁴² Stąd lokalizacja kin, stref zabaw, poszerzonej oferty gastronomicznej i różnych usług – zjawisko zwane „*retailment*” – por. Rochmińska A., 2014, Centra handlowe jako przestrzenie hybrydowe [w:] Klima E. (red.), *Ludność, Mieszkalnictwo, Usługi – w 70. rocznicę urodzin Profesora Jerzego Dzieciuchowicza. Population, Housing, Services – 70th Anniversary of Professor Jerzy Dzieciuchowicz, „Space–Society–Economy”*

13, *Department of Population and Services Studies*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 281–297.

⁴³ Por. Jarecki W. 2011, *Uczelnie wyższe jako źródło korzyści dla władz miasta. Samorząd terytorialny wobec procesów rozwoju, partnerstwa i współpracy*, 107.

obiektów ma dobrą lokalizację komunikacyjną, zwłaszcza w pobliżu Dworca Głównego i przystanku kolejowego Mikołajów.

Domy pomocy społecznej (publiczne i prywatne) mieszczą się przede wszystkim we Wrocławiu (13 obiektów), w Dobroszycach, Obornikach Śląskich, Oławie, w Ostrowinie w gminie Oleśnica i w Trzebnicy. Placówki dziennego pobytu znajdują się jednak tylko we Wrocławiu.

Dla południowej części WrOF rolę subcentrum o charakterze ponadlokalnym, aglomeracyjnym pełni Aleja Bielany w Bielanych Wrocławskich (gmina Kobierzyce). Dla części północnej trudno wskazać takie miejsce, aczkolwiek szereg dużych obiektów handlu i usług jest rozmieszczonych wzdłuż dawnego przebiegu drogi krajowej nr 8 na terenie Wrocławia, a także w gminie Długołęka.

Również najpopularniejsze obiekty sportowe czy kulturalne WrOF (teatry, opera, Narodowe Forum Muzyki, muzea, w tym Muzeum Narodowe z najpopularniejszym oddziałem – Panoramą Racławicką czy Muzeum Architektury) mieszczą się we Wrocławiu, najczęściej w obszarach śródmiejskich. Pewien wyjątek stanowią:

- stadion Tarczyński Arena w zachodniej części miasta, dobrze dostępny zarówno przez zjazd z autostradowej obwodnicy Wrocławia, jak i komunikacją kolejową oraz wewnątrzmiejską;
- Wrocławski Tor Wyścigów Konnych Partynice, położony na południowym skraju miasta, przy wylotowym odcinku Alei Karkonoskiej i stacji kolejowej;
- Hala Orbita, położona w pobliżu zjazdu z obwodnicy śródmiejskiej oraz przystanków tramwajowych i autobusowych.

Rośnie również znaczenie OPT Zamek we Wrocławiu-Leśnicy jako ośrodka kultury obsługującego zachodnią część WrOF.

Inne obiekty charakteryzują się znacznie trudniejszym dostępem szczególnie spoza miasta.

Do słynnego na cały kraj wrocławskiego ZOO a także kompleksu Parku Szczytnickiego z Ogrodem Japońskim i Halą Stulecia, oraz do Stadionu Olimpijskiego i pobliskich obiektów sportowych oraz uczelni większy dostęp otworzyła Aleja Wielkiej Wyspy.

Jednak do wielu z opisywanych powyżej obiektów już w tej chwili dojazd jest możliwy koleją, ewentualnie z krótkim dojazdem komunikacją miejską, stąd istotne znaczenie w zarządzaniu przestrzennym w sferze usług handlu, kultury, sportu i rekreacji mają starania na rzecz powołania Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej.

Najpopularniejszym celem turystycznych wypraw jednodniowych poza Wrocław jest Masyw Ślęży w gminie Sobótka. Obiekty znajdujące się na pozostałym obszarze WrOF mają znaczenie lokalne i nie powodują większych dojazdów na dłuższe dystanse. Można tu wymienić popularne kąpieliska: w Jelczu-Laskowicach nad Stawem Pierwszym Jelczańskim (popularne wśród wielu pokoleń mieszkańców WrOF), w Oławie, w Oleśnicy, pola golfowe w Krynicznie gminie Wisznia Mała i w Krobielowicach w gminie Kąty Wrocławskie. Poza tym obiekty sportowe i rekreacyjne znajdują się we wszystkich gminach WrOF, w każdej większej miejscowości, są to przede wszystkim boiska, coraz częściej boiska ze sztuczną nawierzchnią oraz siłownie zewnętrzne.

Widoczne dysproporcje w zakresie dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej w powiązaniu z rosnącym znaczeniem zagadnienia jakości życia i postulatami na rzecz wyrównania dostępu, zwłaszcza do usług publicznych, powodują konieczność jej systematycznej rozbudowy.

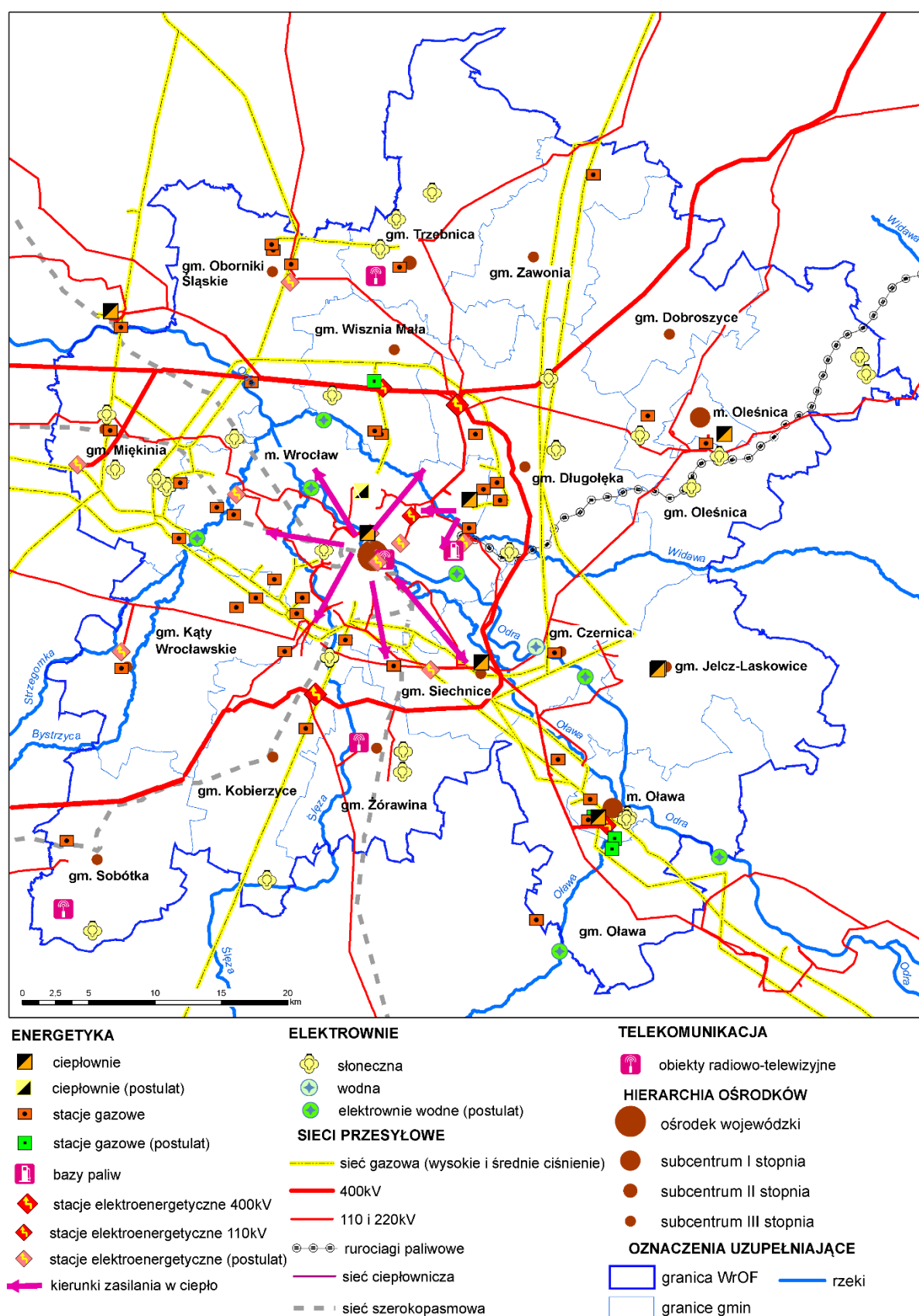
Na mapie 7 zaznaczono docelowe, postulowane rozmieszczenie funkcji ponadlokalnych według gmin WrOF, co oznacza, że funkcje, które są, lub mają być realizowane w danej gminie, zaznaczono symbolicznie jako przypisane do ośrodka gminnego. Nie zaznaczano więc realizowanych w gminach funkcji lokalnych, takich jak wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe, gminne ośrodki kultury czy boiska (jak na przykład „Orliki”).

Wyzwania:

- transformacja energetyczna WrOF w kierunku większej niezależności wraz ze zmianami w kierunku wzrostu udziału „zielonej energii” i źródeł rozproszonych;
- dynamiczne zmiany w sektorze handlu, zmiany funkcji centrów handlowych;

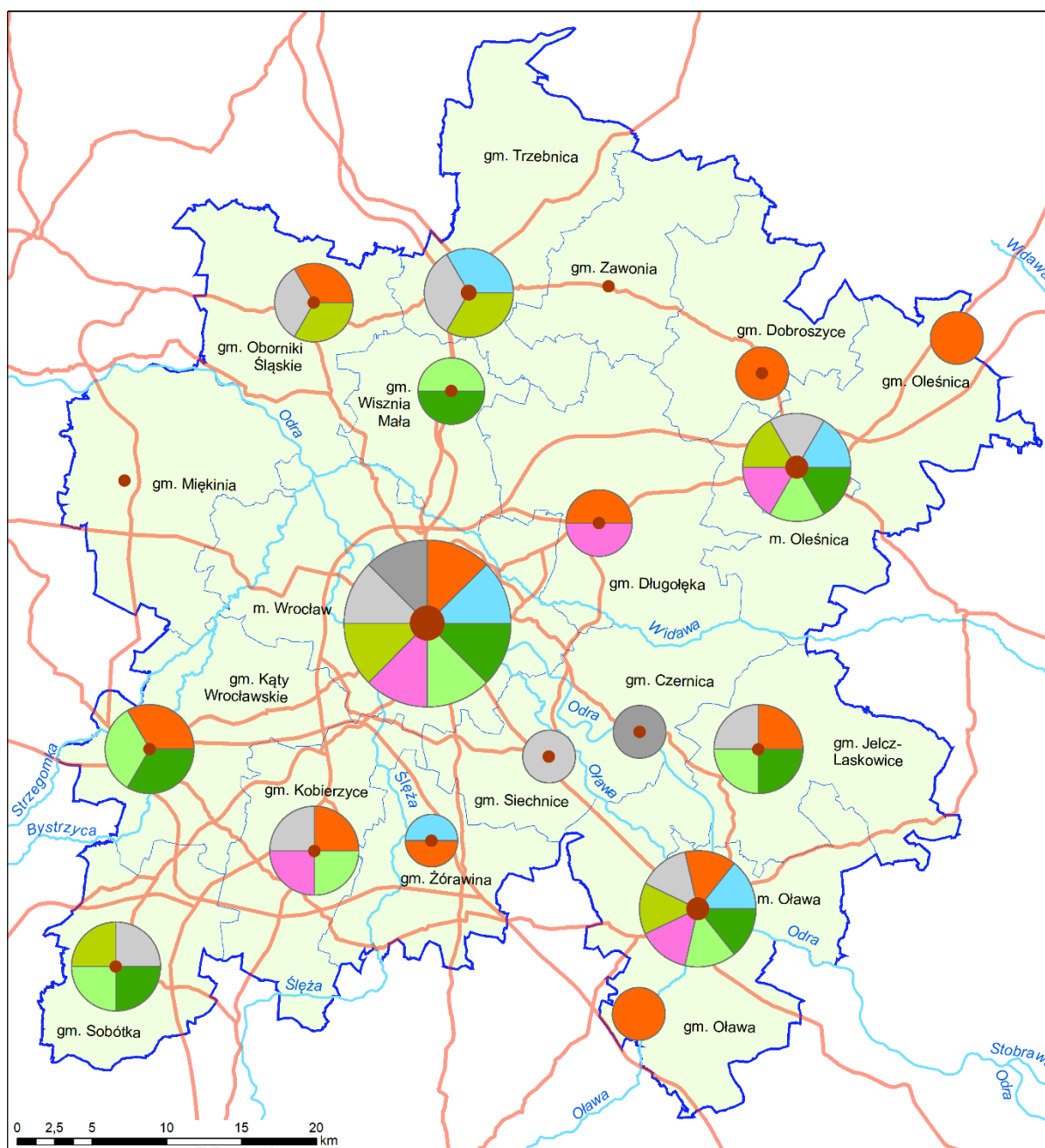
zmiana stylu pracy w branżach technologii informacyjnych (IT) czy obsługi biznesu (BPO-SSC) na hybrydowy, zdalny, migracja placówek tego rodzaju do innych krajów, zwłaszcza Azji – możliwe duże zmiany na rynku biur, przekształcenia centrów biurowych na inne funkcje.

Mapa 6. Główne elementy infrastruktury technicznej WrOF

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 7. Główne elementy infrastruktury społecznej WrOF

Hierarchia ośrodków

- ośrodek wojewódzki
- subcentrum I stopnia
- subcentrum II stopnia
- subcentrum III stopnia

Infrastruktura społeczna**Funkcje ponadlokalne**

- opieka zdrowotna
- pomoc społeczna
- szkolnictwo wyższe
- szkolnictwo średnie
- usługi kultury
- usługi handlu
- usługi kultury fizycznej
- usługi turystyczne

Pozostałe oznaczenia

- główne korytarze drogowe
- główne rzeki
- granice gmin
- granica WrOF

Źródło: opracowanie własne

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej WrOF

7. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej WrOF

7.1. Ogólne wyzwania polityki przestrzennej WrOF

Przestrzeń jest płaszczyzną warunkującą rozwój społeczno-gospodarczy, zarówno w aspektach ilościowych, jak i jakościowych⁴⁴. Przy kształtowaniu przestrzeni Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w perspektywie 2050 r. należy wziąć pod uwagę horyzontalny megatrend⁴⁵, jakim jest:

- wzrost znaczenia jakościowych aspektów rozwoju – ocena przez pryzmat jakości życia⁴⁶.

Brak ciągłości i harmonii zagospodarowania WrOF oraz dysfunkcyjne powiązania zewnętrzne powodują ograniczenia w dostępności do jego części centralnej oraz utrudnienia w powiązaniach wewnętrznych, jak i w wymianie z otoczeniem⁴⁷.

Podstawowym założeniem zmian struktury przestrzennej WrOF w perspektywie strategii (roku 2050) powinno być osiągnięcie w jak największym stopniu spójności terytorialnej⁴⁸.

Pojęcie spójności terytorialnej ma ewidentny wymiar przestrzenny i dotyczy „solidarności między terytoriami”⁴⁹. Oznacza to, że żadne terytorium w ramach zróżnicowanego z natury funkcjonalnego obszaru miejskiego nie może być programowo uprzywilejowane, zwłaszcza w zakresie jakości życia, co powinno się dokonać przez:

- poprawę dostępu do ośrodka metropolitalnego (Wrocławia) z całego terenu WrOF, uwzględniając zasady zrównoważonej mobilności oraz oparcie o transport kolejowy jako najbardziej wydajny,
- wspólne koordynowanie oraz współpracę przy planowaniu rozwoju WrOF uwzględniając lokalne potencjały i uwarunkowania, w tym możliwości rozwoju funkcji mieszkaniowej, gospodarczej oraz zasady ochrony przyrody i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego, zapobieganie konfliktom przestrzennym,
- wprowadzanie standardów urbanistycznych (zwłaszcza w strefach mieszkaniowych) porównywalnych na całym terenie WrOF,
- zachowanie potencjału przestrzennego WrOF dla przyszłych pokoleń, umożliwiającego jego zrównoważony rozwój w przyszłości.

⁴⁴ Mierzejewska L. 2009, *Rozwój zrównoważony miasta*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

⁴⁵ Megatrendy można określić jako „wielkie prądy powodujące zmiany” - na podobieństwo prądów oceanicznych (por. Naisbitt J. 1982, *Megatrends. Ten new directions transforming our lives*. New York: Warner Books).

⁴⁶ Załącznik 1 do projektu KRK 2050 Trendy rozwojowe w perspektywie 2050 roku

⁴⁷ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego jw.*, s. 74.

⁴⁸ Spójność terytorialna (*territorial cohesion*) to kompleksowa koncepcja kształtowania polityki rozwoju, która jest zdefiniowana przez Agendę Terytorialną Unii Europejskiej jako zbiór zasad harmonijnego, efektywnego

i zrównoważonego rozwoju przestrzennego danego terytorium (Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2011) – cyt. za Damurski Ł. (red.) 2020, *Model lokalnego centrum usługowego jako narzędzie kształtowania spójności terytorialnej obszarów miejskich*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, s. 93.

⁴⁹ Por. Davoudi S. 2005. Understanding territorial cohesion. „*Planning Practice and Research*”, no. 20(4), s. 433–441.

Spójność terytorialną i dostępność⁵⁰ poszczególnych obszarów i funkcji w przestrzeni wskazuje się więc jako zasady horyzontalne ukierunkowanej terytorialnie polityki rozwoju ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Należy zadbać również o równowagę w relacjach zewnętrznych – o rozprzestrzenianie procesów rozwojowych poza teren WrOF, na pozostałe tereny województwa dolnośląskiego: „Niestety im bardziej konkurencyjny staje się WrOF, w stosunku do innych miejskich obszarów funkcjonalnych, tym bardziej wzmacnia swoją pozycję w regionie kosztem innych obszarów⁵¹.”

Innymi istotnymi trendami i wyzwaniami specyficznymi dla Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego są:

- bardzo duża skala zmian przestrzennych, w tym urbanizacji w gminach WrOF, w szczególności w najbliższym sąsiedztwie Wrocławia, powodująca:
 - istotne, często niekorzystne i trudne do odwrócenia konsekwencje, jak przerywanie ciągów ekologicznych, zanik terenów otwartych (problemy z przewietrzaniem, stosunkami wodnymi), niedobór funkcji towarzyszących zabudowie mieszkaniowej, często brak adekwatnej infrastruktury społecznej i technicznej oraz integracji społecznej,
 - konieczność zapewnienia odpowiedniego dostępu do zasobów środowiska, usług publicznych (m.in. oświaty i wychowania) oraz infrastruktury technicznej (m.in. instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych).
- rosnący udział osób starszych wymagający odpowiedniego projektowania form i funkcjonowania terenów mieszkaniowych, usług, systemów komunikacji publicznej.

W planowaniu rozwoju Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, także w wymiarze przestrzennym, należy dążyć do realizacji scenariusza zakładającego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy obszaru o charakterze zrównoważonym.

Z rozwojem tym wiązać się będzie rosnąca siła nabywcza ludności. Nastąpi więc wzrost popytu na dobra i usługi wyższego rzędu, także związane z dobrostanem ludzi (*well-being*) i spędzaniem czasu wolnego. Wzrośnie też popyt na artykuły unikatowe, w tym produkty lokalne – artykuły rzemieślnicze, żywność.

Wzrośnie też znaczenie sektorów gospodarki o wysokiej wartości dodanej i jednocześnie niewiążących się z dużą eksploatacją zasobów środowiska. Przekształceniu ulegnie więc znaczna część sektora produkcji, która będzie mogła być lokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie miejsc zamieszkania, a nawet w ramach zespołów mieszkaniowych.

Założyć należy wzrost zużycia energii elektrycznej z jednoczesną dywersyfikacją dostaw. Rozwój energetyki rozproszonej, korzystającej ze źródeł lokalnych i zasobów odnawialnych, rozwój

⁵⁰ Dostępność to właściwość produktu albo usługi umożliwiająca korzystanie z nich zgodnie z ich przeznaczeniem osobom ze szczególnymi potrzebami na zasadzie równości z innymi użytkownikami, która jest osiągnięta przez zastosowanie projektowania uniwersalnego, a w przypadku braku takiej możliwości – przez zastosowanie racjonalnych usprawnień, o których mowa w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217) [por. art. 4 pkt 4 Ustawy o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz.U. 2024 poz. 731)].

⁵¹ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego jw.*, s. 74.

magazynowania energii oraz rozbudowa sieci i stacji elektroenergetycznych powinny skutkować zwiększeniem pewności i bezpieczeństwa zaopatrzenia w energię.

Wraz ze wzrostem świadomości ekologicznej, ale także w wyniku wprowadzania regulacji prawnych, systemu bodźców i opłat rozwinie się gospodarka obiegu zamkniętego przez rozwój podmiotów zajmujących się odzyskiwaniem i ponownym wykorzystaniem materiałów.

Opisywane uwarunkowania a także wymienione w poprzednim rozdziale wyzwania i trendy odnoszące się do poszczególnych sfer rozwoju ponadlokalnego, a mające wymiar przestrzenny przekładają się na ogólne, horyzontalne wyzwania polityki przestrzennej WrOF:

- dalsza integracja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego - trzeba zauważyć, że Metropolie jak dotąd nie mają „twardych”, ustawowych kompetencji planistycznych, więc należy założyć dążenie do prawnego uregulowania tych kwestii;
- elastyczne, oparte na wzajemnych porozumieniach i umowach planowanie, oparte na wspólnej wizji obszaru, dla wykorzystania potencjału każdej z gmin WrOF⁵²;
- uniknięcie nadmiernego rozrostu układów osadniczych i powstawania monokultur mieszkaniowych, produkcyjnych, logistycznych, dla zachowania terenów otwartych i możliwości obsługi infrastrukturalnej;
- możliwe błędne przekonanie „brak obszarów chronionych to brak ograniczeń w zagospodarowaniu”;
- konieczność działania na rzecz bezpieczeństwa na różnych płaszczyznach – energetycznego (energetyka rozproszona), żywnościowego (skrócenie łańcuchów dostaw);
- zwiększanie odporności miast i wsi na zmiany klimatu, szczególnie dbałość o zasoby wodne i przeciwdziałanie zjawiskom „wysp ciepła”;
- pogodzenie rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ), w tym odzysku surowców z intensyfikacją mieszkalnictwa, rozwojem turystyki i rekreacji.

Powyższa lista wyzwań zostanie w niniejszym rozdziale skonkretyzowana w ujęciu odpowiadającym zestawieniu przyjętemu w art. 10e ust. 3 pkt. 5) ustawy o samorządzie gminnym. Zapisy w kolejnych podrozdziałach dzielą się przeważnie na ustalenia ogólne oraz ustalenia i rekomendacje szczegółowe. Ustalenia szczegółowe mają następujący charakter i znaczenie:

- **nakazy**, gdy użyto następujących sformułowań: należy [coś uczynić], wyznacza się, powinien (powinno), ma (być);
- **postulaty**, będące sugestiami, gdy użyto następujących sformułowań (lub ich odmian gramatycznych): rekomenduje się, postuluje się, zaleca się, preferuje się, proponuje się, wskazuje się.

⁵² Por. Mikuła, Ł. 2017. *Aglomeracyjna gra o przestrzeń: suma gminnych ambicji czy wspólna wizja metropolitalna?*. Biuletyn KPZK PAN, Zeszyt 265, s. 82–101.

7.2. Ustalenia i rekomendacje dla polityki przestrzennej WrOF

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Działania z zakresu polityki przestrzennej na terenie WrOF powinny być zgodne z aktami ustanawiającymi formy ochrony przyrody, dokumentami w dziedzinie ochrony krajobrazu oraz uwzględniać ustalenia planów ochrony i planów zadań ochronnych oraz programów ochrony gatunków. Biorąc pod uwagę powyższe, wskazuje się następujące ustalenia i rekomendacje:

Ustalenia ogólne:

- ochrona korytarzy ekologicznych (utrzymanie, wzmocnienie, odtworzenie połączeń ekologicznych, zwłaszcza zaznaczonych na mapie nr 3), w tym dążenie do wytworzenia zielonego ringu wokół Wrocławia;
- uwzględnienie przebiegu i funkcji korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym w lokalnych dokumentach planistycznych;
- przeznaczanie terenów górniczych, po zakończonej eksploatacji powierzchniowej, w maksymalnym stopniu na funkcje rekreacyjne lub retencyjne;
- uwzględnienie ochrony udokumentowanych złóż i przeznaczanie terenów w sposób niewywołujący konfliktów związanych z ich potencjalną eksploatacją;
- wsparcie wymiany źródeł ciepła na ekologiczne oraz poprawy efektywności energetycznej budynków, w tym działania ostonowe dla osób i podmiotów zagrożonych ubóstwem energetycznym.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe:

- należy rozwijać sieć lokalnych czujników stanu powietrza z publikacją danych w czasie rzeczywistym,
- rekomenduje się potrzebę ograniczania tranzytu samochodowego przez obszary o przeważającej funkcji mieszkaniowej,
- wskazuje się na możliwość wprowadzania stref ograniczonego ruchu („superbloków”) dedykowanych dla pieszych i rowerzystów, z ograniczeniem wjazdu samochodów do mieszkańców, dostaw i służb ratowniczych,
- należy dbać o retencję wody zatrzymując jak najwięcej w miejscu opadów i zapobiegać szybkiemu odpływowi,
- rekomenduje się stosowanie przy budowie i przebudowie chodników, dróg dla rowerów, parkingów a także ulic (tam, gdzie to możliwe) nawierzchni przepuszczalnych zamiast szczelnych, a tam, gdzie to możliwe – odbrukowywanie i odbetonowanie;
- rekomenduje się tworzenie zielonych pasm ekologicznych z połączenia obszarów wysokiej ochrony i korytarzy ekologicznych zaznaczonych na mapie nr 3, umożliwiających przepływy środowiskowe i przyrodnicze wokół Wrocławia oraz do wewnątrz i na zewnątrz miasta;

- należy sadzić lasy (o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem) w miejscach sprzyjających ich rozwojowi, które mogą pełnić funkcje ochronne, rekreacyjne oraz wzmacniać sieć ekologiczną;
- wskazuje się pasy drogowe jako dobre miejsce kompensacji przyrodniczej przy różnego rodzaju inwestycjach;
- należy obsadzać – tam, gdzie to możliwe – drogi szpalerami drzew, przy czym drogi śródpolne szczególnie drzewami owocowymi, które mają szczególny wpływ na bioróżnorodność,
- wskazuje się na istotność i zasadność utrzymania stref ekotonowych i tworzenia stref buforowych od lasów, ekosystemów łąkowych, odstępowania od grodzenia obrzeży lasów,
- należy stopniowo tworzyć lokalne systemy przyrodnicze (miast i gmin) współtworzące spójny system przyrodniczy WrOF,
- w tworzeniu lokalnych systemów przyrodniczych powinno się uwzględniać parki, skwery, zieleńce, kompleksy ogrodów, cmentarze, zadrzewienia pasmowe, mokradła, wody powierzchniowe, a także tereny otwarte, niezagospodarowane i ich rolę w funkcjonowaniu środowiska danego obszaru.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Ustalenie ogólne:

- ochrona zachowanych elementów dziedzictwa kulturowego: wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych (wsi), obiektów zabytkowych, historycznych zespołów parkowych i cmentarzy, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych;
- utworzenie parków kulturowych w celu zachowania wartości krajobrazu kulturowego o wysokim znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe - rekomenduje się:

- wykorzystanie obiektów, które utraciły historyczne funkcje, przez przystosowanie ich do nowych, współczesnych potrzeb;
- kształtowanie reprezentacyjnych przestrzeni identyfikacji przy wykorzystaniu wyróżniających się elementów lokalnego dziedzictwa zwłaszcza w nowych miastach, ośrodkach gmin wiejskich i pozostałych miejscowościach WrOF notujących szybki przyrost mieszkańców;
- wyeksponowanie wyróżniających się elementów dziedzictwa przemysłowego, pokolejowego, powojkowego, dóbr kultury współczesnej rozpoznawalnych i uznanych w lokalnych społecznościach - w widocznych, dobrze dostępnych miejscach jako pamiątek istotnych procesów społecznych i gospodarczych o wymiarze przestrzennym, jakie zachodziły w ostatnich dekadach.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Ustalenia ogólne:

- zachowywanie pomiędzy jednostkami osadniczymi (miastami, wsiami osadami lub ich częściami⁵³) wolnych od zabudowy i zagospodarowania (z wyłączeniem sieci komunikacyjnych i uzbrojenia terenu) terenów otwartych lub zalesionych; otaczanie jednostek osadniczych terenami zadrzewionymi, rekreacyjno-wypoczynkowymi, zieleni urządzonej;
- prymat rozwoju „do wewnątrz” – dopełniania istniejących struktur miejscowości (w ramach wybudowanej infrastruktury, ale także z uwagi na nieuszczuplanie gleb wysokich klas bonitacyjnych i zasobów przyrody) nad ich rozprzestrzenianiem się na nowe tereny;

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową we WrOF do 2043 r.⁵⁴ wyniesie około 11 823 242 m² powierzchni użytkowej mieszkań dla ponad 285 700 osób, przy przyjęciu standardu zamieszkania 41,4 m² na osobę. Oznacza to perspektywiczny wzrost powierzchni mieszkaniowej o 31,4% w skali WrOF (od 19,3% we Wrocławiu, 30,5% w gminie miejskiej Oleśnica, 30,6% w gminie Oborniki Śląskie po 70% w gminie Czernica, 74,1% w gminie Miękinia i 83,7% w gminie Żórawina). Jednak przy założeniu wzrastającej siły nabywczej mieszkańców znaczna część aktywności budowlanej będzie związana ze powstawaniem „drugich domów” w atrakcyjnych lokalizacjach wykraczając poza zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkaniowych.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe:

- należy dążyć do zachowania spójności funkcjonalno-przestrzennej na granicach gmin – ciągłości korytarzy ekologicznych, spójności funkcji mieszkaniowych, aktywności gospodarczej,
- zmiana sposobu użytkowania terenów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne powinna być uzasadniona realnymi potrzebami do zaspokojenia w perspektywie maksymalnie 10 lat, a zabudowa na takich terenach powinna być realizowana na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- potrzeba wskazania granic wzrostu jednostek osadniczych dla uniknięcia zlewających się ze sobą wieloprzestrzennych stref mieszkaniowych, produkcyjnych, logistycznych, dla zachowania możliwości obsługi infrastrukturalnej poszczególnych stref;
- ewentualny rozwój nowych osiedli typu *greenfield*⁵⁵ powinien następować w formie zwartej, bądź przez „dołączanie” do granic zabudowy istniejącej, bądź w formie samodzielnych funkcjonalnie jednostek przestrzennych (sąsiedzkich); nowe osiedla powinny odznaczać

⁵³ Identyfikowanymi na podstawie *Wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części*

⁵⁴ Horyzont czasowy i metodyka obliczeń na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2023 r., poz. 2758);

⁵⁵ Ang. *Zielone pole* – osiedla powstające na terenie dotychczas niezwinwestowanym;

się odpowiednią infrastrukturą techniczną i społeczną (najlepiej w formie lokalnych centrów usługowych⁵⁶), z adekwatną obsługą komunikacją publiczną;

- w istniejących strukturach przestrzennych miejscowości należy dążyć do wykształcania lokalnych centrów usługowych,
- lokalizowanie nowej intensywnej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej powinno mieć miejsce na terenach obsługiwanych przez publiczny transport zbiorowy, w szczególności szynowy;
- lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej powinno odbywać się przede wszystkim na terenie miast;
- rekomenduje się ograniczenie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej poza terenami miast do zabudowy niskiej, przy zaleceniu lokalizowania jej w odległości do 800 m od stacji i przystanków kolejowych lub przystanków tramwajowych lub szkół podstawowych;
- rozwój inwestycji mieszkaniowych powinien następować na obszarach wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę techniczną i społeczną lub wraz z realizacją tej infrastruktury, tak by kształt struktur osadniczych minimalizował zużycie energii niezbędnej do ich obsługi,
- rekomenduje się (w kontekście osiągnięcia spójności przestrzeni WrOF) opracowanie wspólnych standardów dostępności do terenów zieleni, terenów i obiektów usług społecznych, do komunikacji zbiorowej oraz dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- rekomenduje się określenie na terenie każdej gminy co najmniej jednego dostosowanego do liczby mieszkańców publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego, zapewniającego mieszkańcom możliwość wspólnego spędzania czasu wolnego w otwartej przestrzeni, a przy tym sprzyjającego nawiązywaniu i pogłębianiu relacji oraz kontaktów społecznych,
- rekomendowane jest określenie, dla jednostek osadniczych o wielkości powyżej 250 mieszkańców, publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego w odległości umożliwiającej dotarcie piesze lub rowerem z miejsc zamieszkania w ciągu 15 minut;
- zaleca się wprowadzenie szpalerów lub alei w pasach drogowych towarzyszących zabudowie mieszkaniowej, stosowanie podcieni lub arkad umożliwiających, poza ruchem powietrza, swobodne przemieszczanie się osób w tej przestrzeni;

⁵⁶ Lokalne centrum usługowe (LCU) – „dająca się wydzielić z otoczenia wielofunkcyjna przestrzeń publiczna, zapewniająca dostęp do podstawowych (codziennych) usług, sprzyjająca integracji społecznej i budowaniu tożsamości lokalnej mieszkańców terenu, na którym się znajduje i który obsługuje” (Damurski Ł. (red.) 2020, Model lokalnego centrum usługowego jako narzędzie kształtowania spójności terytorialnej obszarów miejskich, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, s. 35).

- postuluje się wyodrębnianie na terenach wskazywanych pod rozwój zabudowy lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie odrębnych funkcjonalnie, ogólnodostępnych terenów zieleni w odległości do 300 m w linii prostej od miejsc zamieszkania⁵⁷;
- należy w szczególności w zagospodarowaniu i organizacji funkcji w przestrzeni uwzględniać postępujące starzenie się społeczeństwa, co powoduje statystycznie większy udział osób mających trudności z poruszaniem się; należy dążyć do powstawania mieszkań senioralnych w zasobach komunalnych stawiających na rozwiązania architektoniczne dla osób starszych, w tym mieszkań o małej powierzchni i niskich kosztach eksploatacji,
- warto przekształcać mniejsze miejscowości w konwencji „slow city / slow village”⁵⁸, kształtując atrakcyjne i dobrze dostępne alternatywy wobec życia w wielkomiejskim centrum. Miejscowości takie powinny rozwijać się zwłaszcza na obrzeżach WrOF, w obszarach atrakcyjnych krajobrazowo, turystycznie,
- należy uwzględnić także rosnące potrzeby w zakresie obiektów ochrony zdrowia i placówek opiekuńczych lokalizowanych w środowisku zamieszkania i pełniących funkcje wspomagające wobec opieki nad seniorami w środowisku zamieszkania,
- rekomenduje się wprowadzenie ograniczeń dotyczących liczby lokali mieszkalnych przypadających na jednostkę powierzchni terenu w strefach mieszkaniowych,
- rozwój stref produkcyjnych i logistycznych powinien mieć przede wszystkim charakter jakościowy – należy przeciwdziałać zachłannej konsumpcji terenu i energii – lokować podmioty oferujące działalność i miejsca pracy o wyższej wartości dodanej, a także kształtować przyjazne ludziom i środowisku miejsca pracy oraz ich otoczenie,
- większe kompleksy turystyczne i służące spędzaniu czasu wolnego w obszarach atrakcyjnych powinny powstawać w lokalizacjach umożliwiających obsługę wydajnym transportem zbiorowym,
- należy dążyć do jakościowego rozwoju infrastruktury turystycznej – obiekty noclegowe powinny być catoroczne, a w głównych ośrodkach turystycznych powinny istnieć możliwości spędzania czasu dla różnych grup odbiorców, przy różnych warunkach atmosferycznych,
- wskazanie obszarów najbardziej odpornych na sytuacje kryzysowe pozwalających na zapewnienie ludności warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych oraz prowadzenie działań z zakresu zarządzania kryzysowego – zgodnie z obowiązującymi planami zarządzania kryzysowego.

⁵⁷ Zgodnie z przyjętymi zasadami Europejskiej Agencji Środowiska. Wskaźnik ten oblicza się w dwóch wariantach: dla wszystkich terenów zieleni i dla terenów zieleni większych niż 5000 m² (0,5 ha) – por. *Analiza systemu zieleni*.

⁵⁸ Por. Kaczmarek U. 2019. *Koncepcja slow city i jej wdrażanie w małych miastach obszaru metropolitalnego*. Przykład Murowanej Gośliny i Schneverdingen. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, (48), 119-145.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

- Zasady lokalizacji obiektów o powierzchni sprzedaży powyżej będą przedmiotem ustaleń na poziomie gmin.

Rekomenduje się przy tym:

- kształtowanie centrów handlowych w jak największej liczbie przypadków jako elementu zwartej, wielofunkcyjnej zabudowy (pierzei ulicznych, kwartałów zabudowy),
- w pozostałych przypadkach lokalizowanie obiektów handlu wielkopowierzchniowego jako elementów większych lokalnych centrów usługowych,
- unikanie rozległych powierzchni parkingowych utwardzonych na gruncie,
- jak najszerze stosowanie rozwiązań opartych na naturze, elementów zielono-błękitnej infrastruktury dla uniknięcia powstawania „wysp ciepła”.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Ustalenie ogólne:

- w procesie rozwoju Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego należy uwzględnić inwestycje celu publicznego oraz inne zadania o charakterze ponadlokalnym, wskazane w części E. Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego; przesądzać będzie ocena aktualności tych zadań i współpraca w tym zakresie z instytucjami odpowiedzialnymi za politykę przestrzenną w województwie dolnośląskim.
- planowane do realizacji na terenie WrOF inwestycje celu publicznego, zwłaszcza te o znaczeniu ponadlokalnym, powinny być lokalizowane w oparciu o wymierne kryteria racjonalności społecznej i efektywności ekonomicznej, z poszanowaniem zasobów środowiska (na podstawie analiz zawartych w studiach wykonalności, prognozach oddziaływania na środowisko lub dokumentach równoważnych).

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Ustalenia ogólne w zakresie systemów komunikacji:

- aby osiągnąć ogólne zobowiązanie, jakim jest zwiększanie spójności i dostępności w ramach Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, podstawowymi kierunkami rozwoju systemów komunikacji do 2050 r. powinny być:
 - poprawa funkcjonalności systemu transportowego w ujęciu WrOF,
 - zwiększenie roli komunikacji zbiorowej w obsłudze transportowej WrOF,
 - poprawa dostępu do ośrodka metropolitalnego (Wrocławia) z całego terenu WrOF,
 - poszerzenie możliwości i poprawa warunków przewozu osób i towarów przez teren WrOF oraz pomiędzy gminami WrOF;
- należy planować systemy komunikacji w sposób niepowodujący utrudnień w korzystaniu z pozostałych środków systemu transportowego, m.in. tworzenie bezkolizyjnych skrzyżowań linii kolejowych z drogami.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe:

- infrastruktura transportowa powinna być tak kształtowana, aby maksymalizować atrakcyjność i dostępność transportu publicznego (podstawowa rola kolei, dowozowa funkcja pozostałych środków transportu, kształtowanie węzłów przesiadkowych bądź zespołów przystanków zapewniających przesiadki „drzwi w drzwi”, integracja rozkładów jazdy i taryf, budowa i rozbudowa parkingów rowerowych oraz parkingów buforowych dla samochodów (B+R – Bike and Ride, P+R – Park and Ride),
- należy dążyć do tworzenia zintegrowanych węzłów przesiadkowych, które powinny łączyć:
 - integrację transportową kolei lub tramwaju z innymi rodzajami transportu zbiorowego,
 - rozwój lokalnych centrów usługowych,
- należy przewidzieć rozwój stref produkcyjnych i logistycznych opartych o dostęp do kolei,
- rozbudowa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej powinna w pierwszej kolejności odpowiadać na potrzebę obsługi terenów mieszkaniowych oraz stref zatrudnienia,
- rekomenduje się przynajmniej jednego zintegrowanego węzła przesiadkowego na terenie każdej gminy.

Rekomenduje się również:

- utrzymanie rezerwy terenowej na potrzeby utworzenia międzynarodowego intermodalnego portu śródlądowego na Odrze w rejonie planowanego Nowego Portu Miejskiego „Rędzin” we Wrocławiu,
- realizację Trasy Krakowskiej we Wrocławiu jako usprawnienia powiązania Obwodnicy Śródmiejskiej z drogą wojewódzką nr 372,
- realizację obwodnicy Oławy w ciągu drogi krajowej nr 94 oraz Gniechowic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 346,
- uwzględnienie rezerw terenowych pod budowę obwodnicy Radwanic oraz Siechnic w ciągu drogi krajowej nr 94,
- uwzględnienie rezerw terenowych pod budowę obwodnicy Kątów Wrocławskich i Pełcznicy,
- uwzględnienie rezerw terenowych umożliwiających przebudowę węzła Bielany Wrocławskie, na rozwiązanie podnoszące bezpieczeństwo ruchu drogowego,
- uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość realizacji wielopoziomowych bezkolizyjnych przejazdów kolejowych przez linie w sieci TEN-T oraz na pozostałych liniach we Wrocławskim Węźle Kolejowym,
- uwzględnienie rezerwy terenowej pod rozbudowę drogi wojewódzkiej nr 395 od węzła Wrocław Wschód do skrzyżowania ulic Buforowej i Konduktorskiej we Wrocławiu,
- wykonanie połączenia Kątów Wrocławskich z drogą krajową nr 94 w m. Błonie (gmina Miękinia) oraz budowa obwodnicy Obornik Śląskich w ciągu DW nr 340 w celu uzyskania odpowiedniego połączenia autostrady A4 z drogą ekspresową S5 z pominięciem przeciążonej Autostradowej Obwodnicy Wrocławia,

- realizację Trasy Swojczyckiej łączącej Dobrzykowice w gminie Czernica z Wrocławiem,
- zapewnienie dostępu do planowanego Nowego Portu Miejskiego „Rędzin” z Autostradą Obwodnicą Wrocławia za pośrednictwem co najmniej drogi klasy G z uwagi na możliwość utworzenia międzynarodowego intermodalnego portu śródlądowego na Odrze,
- zapewnienie dostępu stacji Wrocław Główny do Obwodnicy Śródmiejskiej za pośrednictwem drogi o odpowiedniej klasie, uwzględniając rangę obiektu w skali kraju i regionu oraz względy bezpieczeństwa,
- planowanie i realizację pozostałych tras rowerowych wzdłuż dróg gminnych pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego,
- wyznaczenie elementów systemu bike & ride przy stacjach i przystankach kolejowych oraz pętlach tramwajowych a także dworcach autobusowych,
- wyznaczenie tras rowerowych umożliwiających bezpośredni dojazd rowerem z punktów centralnych miejscowości położonych w promieniu do 7 km do zintegrowanych węzłów przesiadkowych,
- opracowanie koncepcji gminnych i międzygminnych sieci tras rowerowych, zarówno dla połączeń komunikacyjnych, jak i turystycznych, stanowiących składową spójnej sieci tras rowerowych WrOF,
- poprawienie funkcjonowania korytarza transportowego i redukcję uciążliwości związanych z wielkością natężenia ruchu samochodowego we WrOF poprzez: wyznaczenie rezerwy terenowej dla realizacji drogi klasy G w relacji Jelcz-Laskowice – Oleśnica,
- poprawienie funkcjonowania korytarza transportowego i redukcję uciążliwości związanych z wielkością natężenia ruchu samochodowego we WrOF poprzez: wyznaczenie rezerwy terenowej dla realizacji drogi klasy G na relacji Jelcz-Laskowice – Bierutów – węzeł Syców Zachód,
- uwzględnianie funkcjonowania zintegrowanych węzłów przesiadkowych na terenie Wrocławia, w tym rozwój już istniejących węzłów oraz zabezpieczenie rezerw terenowych dla węzłów nowych: Wrocław Brochów, Wrocław Leśnica, Wrocław Lotnisko, Wrocław Maślice, Wrocław Nowy Dwór, Wrocław Osobowice AOW, Wrocław Partynice, Wrocław Psie Pole, Wrocław Stadion Południe, Wrocław Wojnów, Wrocław Zachodni,
- przeprowadzenie analiz dotyczących możliwości rozbudowy dróg wjazdowych do Wrocławia o buspasy prowadzące do pierwszego zintegrowanego węzła przesiadkowego na terenie miasta,
- integrację szlaków turystycznych z przystankami komunikacji zbiorowej,
- na styku jednostek administracyjnych uspołnienie przebiegu szlaków turystycznych z gminami ościennymi,
- wykorzystanie w jak największym stopniu mocy przyłączeniowych sieci ciepłowniczych przez przyłączanie nowych odbiorców,

- rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej dla jak najlepszego zaspokojenia potrzeb odbiorców przy wzięciu pod uwagę jak najwyższej efektywności (wykonania jak największej liczby przyłączy w stosunku do długości sieci),
- uzupełnianie pozostałych rodzajów infrastruktury technicznej na podstawie zdiagnozowanych i potwierdzonych potrzeb (w tym rozbudowa linii 400 kV wraz z budową stacji elektroenergetycznej w gminie Miękinia, budowa GPZ-ów w Domastawiu w gminie Kobierzycy i w Ligocie Pięknej w gminie Wisznia Mała);
- z uwagi na rosnące koszty systemu gospodarki odpadami i rosnące wymagania w tej sferze rekomenduje się:
 - organizację lokalnych punktów odzysku (recyklingu), jako początkowego ogniwa gospodarki obiegu zamkniętego,
 - współpracę międzygminną na przykład w zakresie wspólnej organizacji PSZOK-ów, tworzenia wspólnych instalacji przetwarzania i odzysku odpadów,
 - podejmowanie wspólnych inicjatyw dotyczących budowania wspólnej infrastruktury do przetwarzania odpadów oraz ułatwiania społecznościom segregowanie i odbiór różnych frakcji odpadów,
 - prowadzenie akcji edukacyjnych dotyczących redukcji ilości produkowanych odpadów.

W zakresie rozwoju infrastruktury społecznej rekomenduje się:

- powstanie nowych ośrodków kształcenia zawodowego, branżowego, odpowiadającego potrzebom zmieniającego się rynku pracy, w tym szkoły branżowej w Siechnicach;
- rozwinięcie sieci dziennych i stacjonarnych domów pomocy społecznej, jako wsparcia usług środowiskowych, opiekuńczych, zwłaszcza w miejscach wskazanych przez samorządy WrOF: w Czernicy, Jelczu-Laskowicach, Jakubowicach (w gminie Oława), Żernikach Wielkich (w gminie Żórawina);
- rozwój kompleksowych, wielofunkcyjnych obiektów umożliwiających spędzanie czasu wolnego (np. kompleksu basenów w Kobierzycach);
- rozwój innych obiektów infrastruktury społecznej według zdiagnozowanych i potwierdzonych potrzeb.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Ustalenie ogólne:

- urządzenia wytwarzające energię i ich zespoły o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na podstawie zapisów planów zagospodarowania przestrzennego.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe:

- wskazuje się na możliwości wykorzystania ukształtowanych spiętrzeń, stopni wodnych na ciekach na terenie WrOF na potrzeby produkcji energii elektrycznej, zwłaszcza w miejscach wcześniej funkcjonujących instalacji energetycznych,

- rekomenduje się połączenie strefy rolnictwa ze strefami produkcji energii (biogazownie, agrofotowoltaika),
- tam gdzie to technicznie możliwe i ekonomicznie uzasadnione rozległe płaskie dachy centrów handlowych, obiektów produkcyjnych i podobnych budowli powinny być jak najszerszej wykorzystywane do montażu urządzeń do produkcji energii słonecznej,
- w przypadkach lokalizowania farm fotowoltaicznych na gruncie rekomenduje się posadowienie urządzeń na użytkach rolnych niższych klas oraz na nieużytkach,
- w miejscach, gdzie planuje się lokalizacje urządzeń o większych mocach należy pamiętać o rozbudowie stosownej infrastruktury technicznej (konieczna bliskość do Głównych Punktów Zasilania lub rozwój sieci elektrycznej).

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Ustalenia ogólne:

- przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy lokalizować przy uwzględnieniu aspektów przyrodniczych i kulturowych zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym zakazami i ograniczeniami obowiązującymi dla poszczególnych form ochrony;
- zaleca się nie lokalizować przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, wzdłuż dolin rzecznych wskazanych jako korytarze ekologiczne o znaczeniu co najmniej ponadlokalnym oraz na obszarach cennych przyrodniczo nieobjętych ochroną prawną, w tym parków i lasów
- przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko nie powinny być lokalizowane w sąsiedztwie publicznych terenów zieleni oraz terenów mieszkaniowych, a w przypadku lokalizacji w pobliżu zapewnić strefy zieleni izolacyjnej chroniącej przed wszelkimi uciążliwościami, a jeśli to niemożliwe – budowle o charakterze kurtynowym (np. ekrany akustyczne);
- należy kształtować obiekty infrastruktury, a także budowle o charakterze izolującym, kurtynowym (np. ekrany akustyczne, opaski przeciwpowodziowe, ściany oporowe) w sposób nie dysharmonizujący krajobrazu,
- należy odpowiednio separować strefy aktywności gospodarczej od stref mieszkaniowych ze względu na emisję hałasu i zanieczyszczenie światłem.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Ustalenia ogólne:

- należy dążyć do ochrony gleb wysokich klas bonitacyjnych przed zabudową,
- należy dążyć do spójnej polityki żywnościowej na potrzeby obszaru WrOF,
- w związku z dużym potencjałem rolnictwa, zwłaszcza produkcji roślinnej i dużą produktywnością gleb należy dążyć do rozwoju regionalnych obiegów gospodarczych i łańcuchów wartości w gospodarce żywnościowej.

Ustalenia i rekomendacje szczegółowe:

- należy rozbudowywać i wzmacniać powiązania lokalne: od rolnictwa, przez przetwórstwo aż po regionalną sprzedaż i promocję w sektorze turystyki i usług zdrowotnych,
- należy wspierać rozwój lokalnych rynków żywnościowych – krótkich łańcuchów produkcji – przetwórstwa i sprzedaży (bezpośredniej),
- postuluje się rozwój ogrodnictwa i rolnictwa miejskiego,
- biomasa pozyskiwana z plantacji o szybkiej rotacji może być cennym źródłem energii na potrzeby lokalne; jest to także surowiec dla budownictwa i produkcji mebli,
- należy dążyć do zwiększenia powierzchni leśnej WrOF poprzez zalesianie szczególnie gleb najłagodniejszych i niewskazywanych do produkcji rolnej, natomiast na glebach wyższych klas należy rozwijać zalesienia pasmowe (np. wzdłuż cieków czy dróg), mające znaczenie w przeciwdziałaniu erozji wietrznej i zachowaniu zasobów wodnych; powinno się też dolesiać tereny w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej a także stref przemysłowych i większych obiektów infrastrukturalnych.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Ustalenie ogólne:

- obszary zdegradowane, obszary rewitalizacji, a także obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji powinny stanowić cenny zasób terenów inwestycyjnych o charakterze „*brownfields*” wobec ich często dobrze rozwiniętego wyposażenia infrastrukturalnego, działania powinny być poprzedzone analizą korzyści społecznych, zasadności ekonomicznej i korzystnego lub przynajmniej neutralnego wpływu na środowisko takich działań.

Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

Miasto Oleśnica

8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

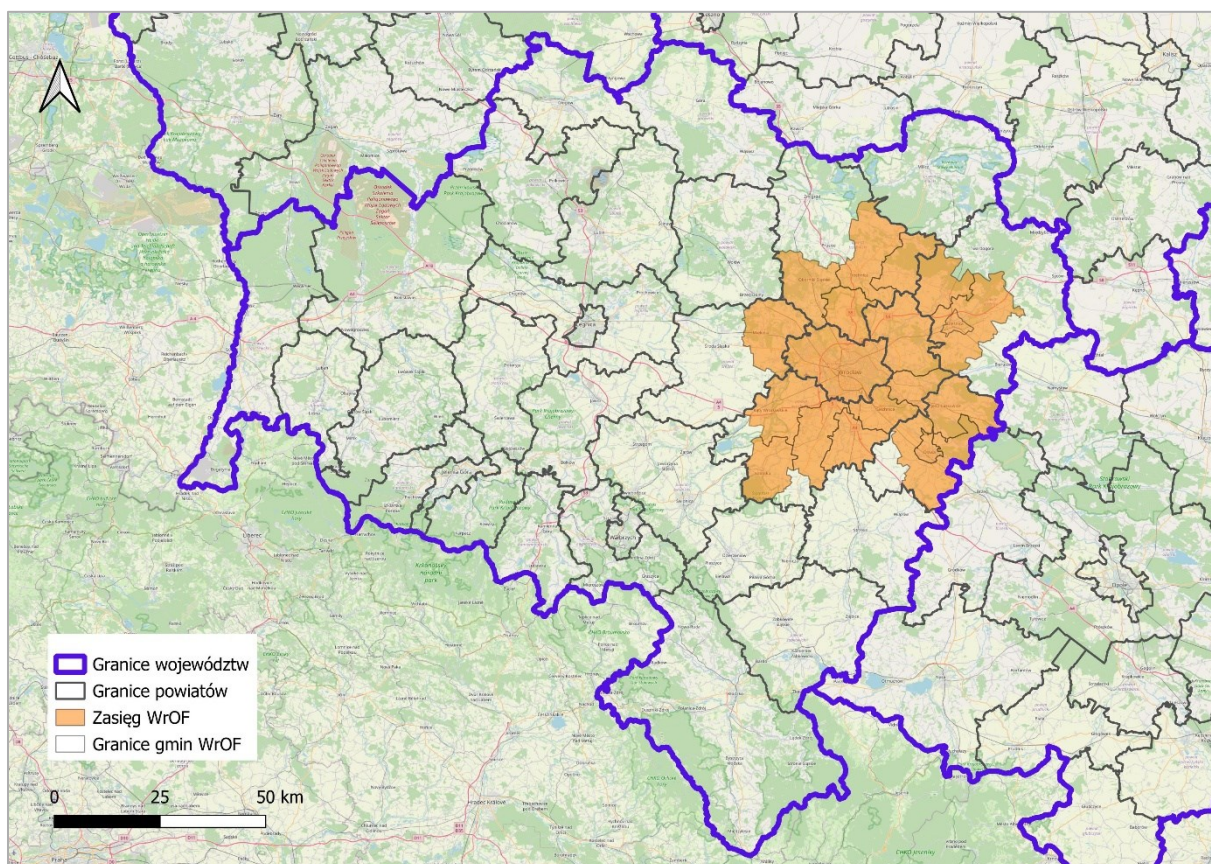
Identyfikacja i delimitacja tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) na terenie województwa dolnośląskiego odbywała się na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Dolnośląskiego. Jednym z nich jest **Wrocławski Obszar Funkcjonalny**.

Przyjęta w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 macierz kierunków interwencji w odniesieniu do wymiaru terytorialnego, wskazuje na następujące kluczowe priorytety rozwojowe Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego:

- 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki.
- 1.3. Wzmacnianie innowacyjności regionu.
- 1.4. Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich.
- 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych.
- 3.5. Regionalna polityka wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.
- 4.1. Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska.
- 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi.

Zgodnie z polityką przestrzenną kraju i województwa WrOF obejmuje miasto wojewódzkie Wrocław oraz powiązane z nim funkcjonalnie i przestrzennie sąsiadujące obszary. Strefę oddziaływania wyznaczają w dużym stopniu powiązania gospodarcze i społeczne. Nie bez znaczenia są tutaj powiązania transportowe. Podmiejską strefę Wrocławia charakteryzują dynamiczne przemiany urbanizacyjne. Strefa oddziaływań funkcjonalnych Wrocławia poszerza się. Dynamiczny rozwój obszaru wynika z rozwoju gospodarczego kraju, jak też regionu.

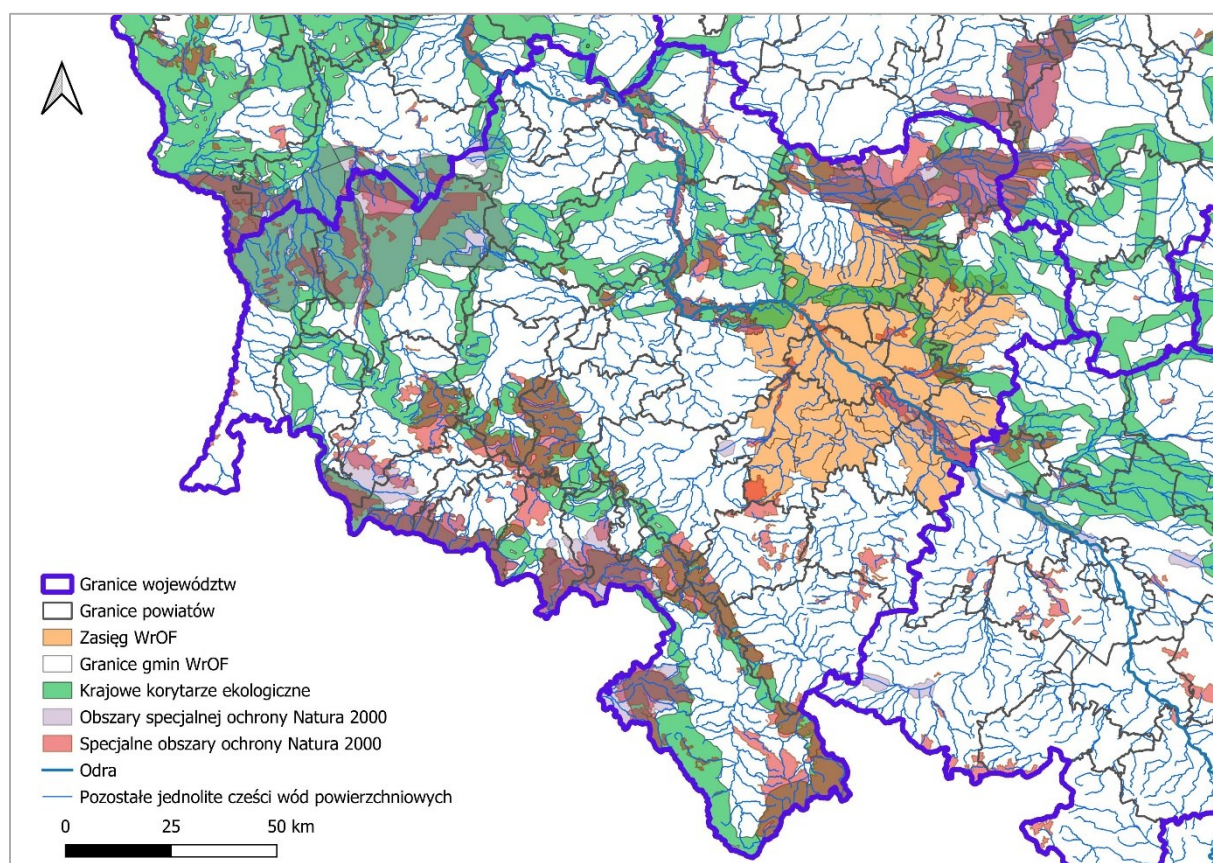
Mapa 8. Zasięg WrOF na tle województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne

W ujęciu regionalnym, zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, jednym z obszarów funkcjonalnych województwa jest obszar cenny przyrodniczo. WrOF położony jest w zasięgu tego obszaru. Priorytetem dla tego obszaru jest ochrona przyrody, w tym zachowanie bioróżnorodności i zachowanie spójności przyrodniczej korytarzy ekologicznych. Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo pokrywa się z siecią obszarów chronionych Natura 2000 oraz z korytarzami ekologicznymi. Warto również podkreślić, iż system korytarzy ekologicznych w obrębie WrOF opiera się w szczególności na dolinach rzek.

Mapa 9. WrOF na tle powiązań przyrodniczych województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne

Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla WrOF

9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla WrOF

Obszary strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu ponadlokalnym są fakultatywnym elementem Strategii rozwoju ponadlokalnego, jednak z uwagi na dynamikę i zróżnicowanie procesów rozwojowych w WrOF ich wyznaczenie jest potrzebne. OSI stanowią tereny specyficznej koncentracji działań wynikających z celów i kierunków Strategii rozwoju ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w wymiarze przestrzennym. OSI w strategii ponadlokalnej można podzielić na problemowe (wynikające ze zidentyfikowanych na etapie diagnozy strategicznej problemów oraz wyzwań funkcjonowania i rozwoju WrOF) i rozwojowe (miejsca koncentracji obiektów i usług rangi ponadlokalnej, koncentracji rozwoju ponadlokalnych działań inwestycyjnych, w tym mieszkaniowych oraz indywidualnych przedsięwzięć inwestycyjnych o charakterze obszarowym, określonych w części projektowej strategii)⁵⁹. Wyznaczenie OSI problemowych ma służyć przewidywaniu i zarządzaniu zjawiskami negatywnymi i konfliktogennymi oraz ich przemianą w kierunku korzystnym, rozwojowym dla obszaru funkcjonalnego, natomiast rolą OSI rozwojowych jest przede wszystkim wzmacnianie potencjału funkcjonalno-przestrzennego całego WrOF.

Obszar strategicznej interwencji o charakterze problemowym na terenie WrOF stanowi:

OSI 1: Dolina Odry i głównych dopływów (Oławy, Ślęzy, Bystrzycy, Widawy).

Z uwagi na pełnione przez doliny rzek funkcje korytarzy ekologicznych, potrzebę zachowania i ochrony (oraz kierunkowo zwiększenia) zasobów wodnych obszaru, zagrożenie powodziowe, walory turystyczne, rekreacyjne, a na Odrze także komunikacyjne i związaną z przebiegiem przez obszar metropolitalny antropopresją wskazuje się następujący zakres planowanych działań, realizujących kierunki określone w rozdz. 5:

- 2.3.6. Dążenie do samowystarczalności energetycznej WrOF poprzez wspieranie rozwoju zdolności produkcyjnych energii w oparciu o zasoby obszaru, w tym przy wykorzystaniu OZE.
- 2.4.2. Wspieranie rozwoju nowych oraz istniejących atrakcji turystycznych, wykorzystujących bogactwo przyrodnicze oraz kulturowe.
- 3.1.10. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej, w tym budowa nowych ujęć wodnych, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków.
- 3.1.11. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych, dążenie do osiągnięcia celów środowiskowych ustanowionych dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.
- 3.1.12. Promowanie i realizacja działań sprzyjających oszczędzaniu zasobów wody i obiegu zamkniętego wody.
- 3.2.2. Zachowanie, tworzenie, wzmocnienie potencjału ekologicznego korytarzy ekologicznych, w tym dążenie do utworzenia zielonego ringu wokół Wrocławia.
- 3.2.6. Wspieranie zachowania potencjału ekologicznego lasów, systemów rolno-leśnych i obszarów rolniczych, zachowanie naturalnych zbiorników wody oraz terenów podmokłych,

⁵⁹ Por. Ciesiółka P., Mikuła, Ł., Churski P., Kolsut, B. 2023, *Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w strategii rozwoju ponadlokalnego*. Studia Regionalne i Lokalne, 91(1), 7-22.

przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni lasów oraz fragmentacji siedlisk leśnych na obszarze WrOF.

- 3.3.4. Wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze WrOF oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, poprzez ochronę terenów zieleni, terenów podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradł, zwiększanie potencjału retencyjnego, rozwój małej retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, właściwą gospodarkę rolną.
- 4.3.7. Zapewnienie dostępu do wody pitnej oraz wspieranie i promowanie bezpieczeństwa żywnościowego, w tym dostępności fizycznej i ekonomicznej oraz zdrowej żywności.

Z uwagi na charakter obszaru wyznacza się dwa OSI rozwojowe, którymi są:

OSI 2: Węzeł kolejowo-lotniczy.

Z uwagi na coraz większą skalę przemieszczeń osób i towarów na coraz dłuższe odległości, zwłaszcza przy wykorzystaniu najszybszych środków transportu (samolotów i pociągów dużych prędkości), rośnie znaczenie metropolii jako hubów transportowych. Wprowadzenie kolei dużych prędkości do wrocławskiego węzła kolejowego w ramach projektu CPK wraz z wyprowadzeniem w kierunku Pragi, a także plany budowy linii kolejowej obsługującej wrocławski Port Lotniczy dodatkowo wzmocnią powiązanie głównych wrocławskich dworców kolejowych (Głównego oraz planowanego do reaktywowania Świebodzkiego) z lotniskiem. Wzrośnie też znaczenie transportu towarów drogą lotniczą, co będzie miało wpływ na wzrost przeładunków i przewozów intermodalnych generowanych przez ten fragment WrOF. Z tego tytułu na obszarze zaznaczonym na mapie na 10 jako OSI 2 przewiduje się powiązanie realizacji następującego zakresu działań, wynikających z kierunków rozwoju.

- 4.1.3. Wspieranie modernizacji i przebudowy wrocławskiego węzła kolejowego, który stanie się osią mobilności wewnętrznej WrOF oraz rozwój kolei aglomeracyjnej, w szczególności poprzez dostosowanie przepustowości poszczególnych linii kolejowych do pełnej obsługi planowanych przewozów aglomeracyjnych i wewnątrz miejskich.
- 4.1.4. Wspieranie działań podmiotów transportowych na rzecz rozwoju kolei aglomeracyjnej oraz wspólnej taryfy biletowej.
- 4.1.5. Wykorzystanie potencjału Portu Lotniczego we Wrocławiu oraz wspieranie działań na rzecz skomunikowania lotniska z transportem kolejowym, efektywniejszą komunikacją publiczną w celu rozwoju funkcji transportowych i logistycznych WrOF.
- 4.1.6. Wspieranie multimodalnych rozwiązań transportowych w oparciu o potencjał WrOF, przy uwzględnieniu potrzeb społecznych i gospodarczych.
- 4.1.7. Poszerzenie możliwości i poprawa warunków transportu i komunikacji, w tym pomiędzy poszczególnymi gminami WrOF oraz z otoczeniem zewnętrznym, z uwzględnieniem rozwoju funkcji mieszkaniowych i gospodarczych.

OSI 3: Pasma i ośrodki rozwojowe:

Plan rozwoju przyszłej kolei metropolitalnej w oparciu o 11 linii promieniście wychodzących z Wrocławia wskazuje na zasadność kształtowania pasm rozwojowych w oparciu o wysokowydajny pasażerski transport kolejowy zgodnie z założeniami koncepcji TOD (*Transit Oriented Development*) polegającej na optymalnym wykorzystaniu istniejącej dostępności transportu zbiorowego (sieci kolejowej, tramwajowej, autobusowej) przy okazji realizacji nowej zabudowy czy uruchamianiu nowych terenów inwestycyjnych. W ramach poszczególnych ośrodków proces ten powinien też

nawiązywać do koncepcji miasta 15-minutowego, stąd szerokość poszczególnych pasm określa się na 2 km od osi linii kolejowych z uwagi na postulat dostępności całych obszarów pieszo, rowerem bądź dowozowymi liniami autobusowymi w podanym czasie. Wyjątek stanowić będzie obszar w granicach Wrocławia z uwagi na funkcjonowanie i planowany rozwój sieci tramwajowej.

OSI 3 stanowić ma „kręgosłup” układu osadniczego WrOF prowadząc do koncentracji zabudowy i funkcji towarzyszących na obszarach z dobrym dostępem do wydajnego transportu zbiorowego i do ośrodka metropolitalnego. Szczególnymi skupieniami poszczególnych funkcji będą ośrodki wskazane na mapie nr 1 jako subcentra WrOF. Subcentra mają pełnić rolę równoważącą dominację Wrocławia we WrOF i niejako „przechwytywać” część przemieszczeń związanych z realizacją potrzeb mieszkańców: codziennych ale i tych o charakterze ponadlokalnym. Przewiduje się adaptację struktury ośrodków lokalnych określonej na poziomie regionalnym (i opisanej w rozdz. 6.2) i jej uszczegółowienie na poziomie WrOF, wskazując na kształtowanie 3 stopni subcentrów, w zależności od wielkości i wyposażenia funkcjonalnego ośrodka:

- subcentra I stopnia – miasta powiatowe: Oleśnica, Oława i Trzebnica, oferujące oprócz zaspokojenia codziennych potrzeb związanych przez zróżnicowaną, szeroką ofertę zamieszkania, pracy czy zakupów także placówki zdrowotne czy edukacyjne na poziomie powiatowym. Miasta te powinny być też ponadlokalnymi ośrodkami kultury i spędzania czasu wolnego oferującymi zajęcia i wydarzenia na wysokim poziomie, oddziałującymi na teren całego obszaru funkcjonalnego.
- subcentra II stopnia – miasta Oborniki Śląskie, Siechnice, Sobótka, Kąty Wrocławskie, oferujące zarówno możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z zamieszkaniami, pracą i usługami handlu czy edukacji także specyficzną paletę usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego czy hobby, w zależności od charakteru ośrodka. Poszczególne ośrodki powinny oddziaływać na przyległe tereny WrOF (2-3 gminy).
- subcentra III stopnia – pozostałe ośrodki gminne⁶⁰, skupiające funkcje podstawowej obsługi ludności całych gmin w formie Lokalnych Centrów Usługowych⁶¹.

W ramach OSI 3. przewiduje się realizację pełnego zakresu działań, które można powiązać z terenami zurbanizowanymi, w ramach wszystkich celów strategicznych i operacyjnych.

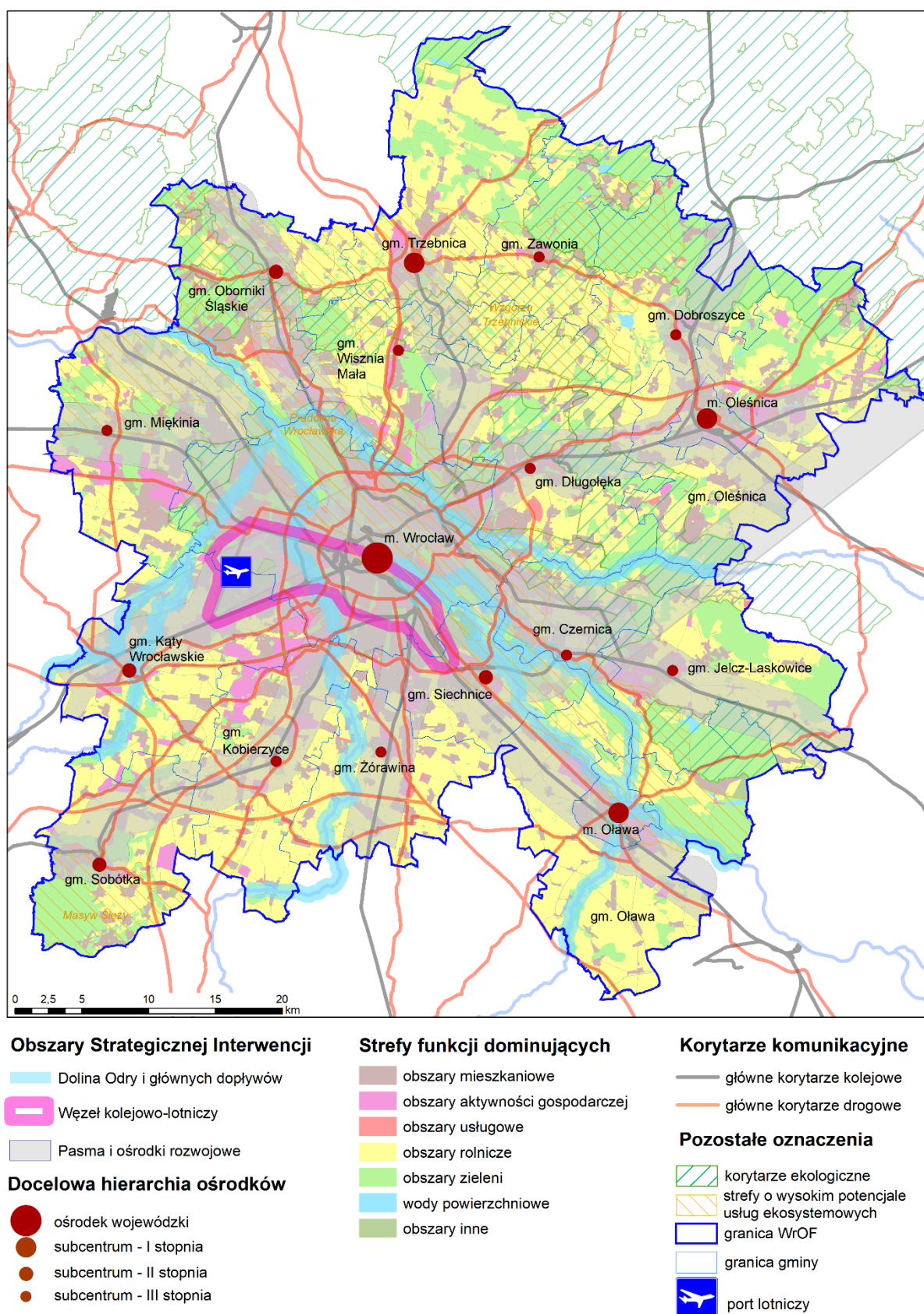
Lokalizację poszczególnych obszarów strategicznej interwencji o znaczeniu ponadlokalnym na terenie WrOF wskazano na mapie nr 10, która obrazuje także zgeneralizowane rozmieszczenie poszczególnych, zbiorczych kategorii przeznaczeń terenu⁶² oraz stref rozwoju poszczególnych funkcji o mniejszej skali przestrzennej. Dzięki generalizacji zauważyć można potencjał terenów otwartych, biologicznie czynnych na całym obszarze funkcjonalnym (wynikający z ich powierzchni, funkcji środowiskowych), a także ich rozmieszczenie względem stref zabudowy.

⁶⁰ Przy czym w gminie Długotłęka przewiduje się układ bipolarny: prócz ośrodka gminnego (Długotłęki) wskazuje się Kietczów z uwagi na skalę wielkości miejscowości i osobne powiązania z Wrocławiem.

⁶¹ Por. przypis 11.

⁶² I tak kategoria obszary zabudowy uwzględnia wszelkie funkcje związane z zabudową terenu (poza infrastrukturą liniową i specyficznymi kategoriami obiektów związanych z gospodarką rolną, leśną i wodną, które nie stanowią odrębnych kierunków przeznaczenia).

Mapa 10. Obszary strategicznej interwencji o znaczeniu ponadlokalnym we WrOF

Źródło: opracowanie własne

System zarządzania strategią

Miasto Oława

10. System zarządzania strategią

10.1. Zasady wdrażania i monitoringu

Zarządzanie realizacją Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Organizacja i system wdrażania Strategii

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 powstała z udziałem głównych interesariuszy Obszaru Funkcjonalnego. Dokument wyznacza cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki rozwoju WrOF wraz z przypisanymi do nich oczekiwanymi rezultatami planowanych działań oraz ich wskaźniki.

Władze samorządowe Gmin objętych Strategią WrOF 2050 odpowiadają za jej realizację tylko w zakresie swoich zadań i ustawowych kompetencji. W pozostałych obszarach będą pełnić rolę promotorów i zachęcać inne podmioty do zaangażowania się w realizację strategii.

WrOF stanowi obszar realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) współfinansowanych z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027 (programy FEDS 2021-2027 i FEnIKS 2021-2027). Warunkami realizacji ZIT, określonymi w art. 34 ust. 6. Ustawy z dnia 20 maja 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027⁶³ są:

- 1) powołanie związku ZIT;
- 2) opracowanie i uchwalenie strategii terytorialnej;
- 3) opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego.

Warunki 1) i 2) zostały spełnione. Związek ZIT został powołany przez zawarcie w dniu 17 grudnia 2021 r. Porozumienia gmin WrOF. Liderem porozumienia jest Gmina Wrocław. Na cele obsługi administracyjnej ZIT powołano w Urzędzie Miejskim Wrocławia Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych WrOF. Funkcję programowo-opiniotwórczą w systemie wdrażania ZIT WrOF pełni Komitet Sterujący ZIT WrOF, natomiast funkcję konsultacyjno-opiniotwórczą – Rada ZIT WrOF. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 została opracowana w 2023 r. i była zaktualizowana w kolejnych latach.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 będzie odbywać się w tej samej formie organizacyjnej, jak ma to miejsce w przypadku Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027, co nie wyklucza dalszej integracji i instytucjonalizacji współpracy samorządów współtworzących WrOF.

⁶³ Tak zwanej Ustawie wdrożeniowej (Dz. U. z 2022 r., poz. 1079 ze zm.).

Na poziomie organizacyjnym działania i przedsięwzięcia realizujące cele strategiczne i operacyjne dokumentu są prowadzone przez poszczególne jednostki samorządowe lub grupy jednostek (projekty partnerskie), które uczestniczą w Porozumieniu.

Zarządzanie strategiczne prowadzone jest przez Lidera Porozumienia Gminę Wrocław. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie projektu Strategii, jej monitoring, ewaluację oraz aktualizację jest Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, działające w strukturze Urzędu Miejskiego Wrocławia, które będzie pełniło funkcję koordynatora wdrażania Strategii.

Po przyjęciu dokumentu Strategii, na okres jej realizacji, Partnerzy Porozumienia powołają Zespół Wdrożeniowy Strategii, który będzie pełnił funkcje konsultacyjno-doradcze, nadzorcze oraz w sprawach dotyczących wszystkich Partnerów również decyzyjne.

Zarządzanie strategiczne na poziomie merytorycznym jest prowadzone poprzez monitoring wartości wskaźników przypisanych do rezultatów planowanych działań oraz poziomu ich osiągnięcia. W ramach ewaluacji efekty Strategii będą powiązane również z korzyściami społecznymi i gospodarczymi.

Dane do wyliczania wskaźników będą pozyskiwane z następujących źródeł:

- dane gromadzone w wydziałach merytorycznych i jednostkach organizacyjnych Partnerów Porozumienia,
- budżetów zadaniowych, sprawozdawczości budżetowych Partnerów Porozumienia,
- danych od innych podmiotów włączonych do realizacji Strategii,
- dostępne statystyki publiczne.

Bardzo ważna w okresie realizacji Strategii będzie komunikacja społeczna, której zadaniem jest upowszechnianie informacji na temat aktualnego stanu realizacji Strategii. W opracowaniu dokumentu Strategii uczestniczyli w różnym stopniu i zakresie reprezentanci interesariuszy i w związku z tym zakłada się, że będą oni także zapraszani do udziału w kolejnych aktualizacjach dokumentu. Aby skutecznie przeprowadzić proces upowszechniania, dokument Strategii oraz raporty monitoringu i ewaluacji będą udostępnione na stronach wszystkich Partnerów Porozumienia.

Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii

Kluczowe dla sukcesu we wdrożeniu zapisów Strategii są efektywna komunikacja i współpraca pomiędzy Partnerami Porozumienia oraz czytelne zasady współpracy wskazane poniżej:

- partnerstwa,
- suwerenności stron,
- jawności,
- pomocniczości,
- uczciwej konkurencji,
- efektywności,

- respektowania odmiennych opinii na wspólne sprawy,
- prawa do krytyki.

Cele współpracy Partnerów Porozumienia w okresie wdrażania Strategii:

- skuteczna realizacja Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050,
- wzmacnianie sieci współpracy pomiędzy Partnerami Porozumienia,
- włączenie społeczności WrOF, w szczególności podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w przedsięwzięcia na rzecz realizacji Strategii,

Bardzo ważna jest akceptacja powyższych celów przez wszystkich Partnerów Porozumienia.

Monitoring i ewaluacja Strategii

Przedmiotem monitoringu będą wynikające ze Strategii WrOF 2050 działania i przedsięwzięcia oraz ich efekty mierzone wskaźnikami, zaś ewaluacja obejmie dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Monitoring realizacji poszczególnych kierunków działań Strategii odbywać się będzie odpowiednio do przypisanych im oczekiwanych rezultatów planowanych działań wraz ze wskaźnikami. Monitoring będzie obejmował: zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu.

Sposób prowadzenia monitoringu

1. Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji

Niezbędne jest wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Część informacji będzie pozyskiwana z istniejących systemów monitoringu i wyspecjalizowanych instytucji, w tym GUS. Zasadne może być także pozyskiwanie informacji z innych instytucji, odpowiednio do potrzeb wynikających z przyjętych wskaźników.

Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Strategii będzie dokonywane corocznie.

2. Sposób gromadzenia, przetwarzania, porządkowania i przechowywania informacji

Gromadzenie, weryfikacja oraz przetwarzanie i przechowywanie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez Lidera we współpracy z Partnerami. Wykorzystywane, jako źródła informacji, będą cyklicznie przygotowywane w jednostkach Partnerów oraz jednostkach im podległych dane sprawozdawcze odpowiednio do potrzeb przyjętych wskaźników. Opracowanie raportów z monitoringu będzie realizowane przez Lidera Porozumienia, który jest głównym koordynatorem wdrożenia Strategii.

a) Raporty okresowe

Zakres raportu będzie obejmował wszystkie kierunki działań Strategii oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata. Będzie on wykorzystywany do bieżącego zarządzania wdrażaniem Strategii przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań. Raport będzie przedkładany do informacji wszystkich Partnerów Porozumienia oraz będzie udostępniany na stronach internetowych.

b) Raporty doraźne

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, technologiczno-technicznym, ekologicznym (środowiskowym) i regulacyjnym (prawnym) lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny. Decyzję o opracowaniu raportu doraźnego podejmą wszyscy Partnerzy Porozumienia. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie sfery ujęte w Strategii albo wybrany jedną (lub kilka) sfer realizowanej Strategii.

Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii. Jednostką odpowiedzialną za opracowanie raportu z przeglądu doraźnego będzie Lider Porozumienia przy współpracy z Partnerami.

3) Zasady udostępniania informacji z monitoringu

Dane zawarte w raportach okresowych z monitoringu będą udostępniane publicznie poprzez strony internetowe Partnerów.

Kryterium oceny realizacji strategii będzie osiągnięty poziom wskaźników.

Badanie ewaluacyjne

Ewaluacja będzie polegała na analizie informacji uzyskanych w ramach monitoringu.

Przewidziane są trzy rodzaje ewaluacji: ex ante, on going oraz ex post. Badanie ewaluacyjne będzie prowadzone nie rzadziej niż raz na cztery lata na podstawie raportów z monitoringu.

Raporty z ewaluacji Strategii

Na podstawie badań ewaluacyjnych, sporządzany będzie raport z ewaluacji Strategii. Raporty z ewaluacji będą opisywały stan realizacji Strategii w układzie narastającym. Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronach internetowych Partnerów.

Aktualizacja Strategii

Obecny dokument jest ma charakter długookresowy i jest wiążący do 2050 roku. To implikuje konieczność przewidywania jej aktualizacji. Decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji Strategii podejmą wszyscy Partnerzy Porozumienia.

Strategia będzie podlegała aktualizacji, jeżeli będzie tego wymagała sytuacja społeczna, gospodarcza lub środowiskowo-przestrzenna WrOF albo, gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa.

10.2. Ramy finansowe i źródła finansowania

Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii WrOF 2050:

- środki budżetów gmin,
- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego,
- inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetów powiatów – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

Analiza ram finansowania rozwoju WrOF sporządzona została w odniesieniu do zdolności finansowania inwestycji (wydatki majątkowe inwestycyjne) przez samorządy gminne.

Dla prognozowania zdolności finansowania działań rozwojowych wykorzystano dane historyczne odnoszące się do wydatków majątkowych z okresu od 2018 do 2023 r. Dla tego okresu średnioroczne wydatki majątkowe wynosiły 1,3 mld złotych, z czego ponad połowa, bo 796 mFln przypadała na Wrocław.

Tabela 3. Wydatki majątkowe inwestycyjne miast i gmin WrOF w latach 2018-2023 (w tys. zł)

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Średnio rocznie
Czernica	27 880	13 518	25 165	22 066	31 782	25 936	24 391
Długotłęka	59 534	40 055	68 128	56 191	75 889	95 944	65 957
Dobroszyce	5 960	8 668	4 639	8 923	27 104	22 312	12 934
Jelcz-Laskowice	22 521	23 112	22 101	29 526	29 833	25 430	25 421
Kąty Wrocławskie	51 710	46 955	39 472	31 484	43 241	73 668	47 755
Kobierzyce	96 276	93 906	79 626	56 164	54 647	64 784	74 234
Miękinia	42 861	21 906	20 720	23 990	24 542	33 293	27 885
Oborniki Śląskie	22 801	17 647	14 100	11 470	25 922	20 761	18 784

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Średnio rocznie
Oleśnica gmina	9 766	12 075	10 449	7 911	11 718	15 662	11 264
Oleśnica miasto	28 206	27 582	29 953	30 048	33 398	48 642	32 972
Oława gmina	33 503	29 204	11 961	11 632	21 073	27 126	22 417
Oława miasto	37 029	29 946	17 142	29 963	35 471	28 375	29 654
Siechnice	21 289	17 605	30 183	41 136	51 134	64 875	37 704
Sobótka	13 934	19 046	10 559	6 667	29 825	34 597	19 105
Trzebnica	31 130	21 209	14 430	16 285	30 807	23 771	22 939
Wisznia Mała	18 321	8 716	7 652	10 369	8 716	18 050	11 971
Wrocław	771 840	586 556	631 372	864 244	944 269	979 062	796 224
Zawonia	11 812	12 668	1 790	3 317	5 904	15 253	8 457
Żórawina	7 531	16 171	17 572	9 079	18 829	17 411	14 432
WrOF (suma)	1 313 904	1 046 545	1 057 015	1 270 464	1 504 105	1 634 953	1 304 498

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (dostęp: 28.01.2025)

Prognozuje się, iż w perspektywie 2050 roku wydatki majątkowe mogą wynieść łącznie we WrOF nie mniej niż 34 mld złotych, z czego około połowa przypadać będzie na Wrocław. Oceniając przyszłe możliwości finansowania rozwoju przez partnerów samorządowych WrOF należy mieć na uwadze wysokie i rosnące wydatki bieżące. Dla gmin doświadczających dużej dynamiki rozwoju, wyzwaniem jest rozwinięcie infrastruktury społecznej i technicznej.

Do zagrożeń dla finansowania działań rozwojowych we WrOF przez samorządy gminne należy zaliczyć m.in. inflację i starzenie się społeczeństwa, co może realnie wpłynąć na dochody własne. Istotny wpływ może mieć także polityka fiskalna państwa, która ograniczy dochody podatkowe samorządów.

10.3. Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych

Wdrożenie strategii jest procesem długookresowym, wymagającym skoordynowania w aspektach: podmiotowym, przedmiotowym oraz organizacyjnym obejmującym działania koordynacyjne, komunikacyjne i związane z podejmowaniem decyzji.

Poniżej znajdują się wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych:

- 1) Realizacja Strategii będzie dokonywana poprzez:

- a. Projekty partnerskie (zintegrowane), które wpisują się w cele rozwoju Strategii WrOF 2050,
 - b. Strategie i sektorowe programy rozwoju poszczególnych gmin WrOF,
 - c. Projekty indywidualne samorządów wynikające ze Strategii WrOF 2050.
 - d. Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego i Plany Ogólne, uwzględniające rekomendacje zawarte w Strategii WrOF 2050 w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- 2) Każdy projekt partnerski będzie miał koordynatora/lidera kierującego pracą nad przygotowaniem i realizacją tych projektów.
 - 3) Nadzór nad realizacją projektów zintegrowanych będzie w gestii Gminy Wrocław - lidera Porozumienia.
 - 4) Wszystkie dokumenty wdrożeniowe muszą być opracowane zgodnie z wytycznymi/przepisami zawartymi w dokumentach i aktach prawnych szczebla regionalnego i krajowego (w tym spełniać wymagania aplikacyjne) oraz powinny być zgodne z postanowieniami Strategii WrOF 2050.
 - 5) W celu realizacji działań Strategii WrOF 2050 z wykorzystaniem np. funduszy unijnych niezbędne jest przygotowywanie planów wdrożeniowych w cyklach jedno lub wieloletnich.

Kluczowymi dokumentami wykonawczymi dla Strategii WrOF 2050 są przede wszystkim lokalne strategie rozwoju. Zapisy Strategii WrOF 2050 powinny, co do zasady być spójne z planami rozwoju poziomu lokalnego. Strategię WrOF 2050 należy, zatem postrzegać jako dokument ramowy dla polityk rozwoju lokalnego, ulokowany pomiędzy strategią rozwoju województwa a planami rozwoju samorządów lokalnych.

10.4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Monitoring rezultatów Strategii WrOF 2050 prowadzony będzie w odniesieniu do celów strategicznych w oparciu o odpowiednie wskaźniki.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w Strategii. Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów Strategii. Odpowiedzialnym za monitorowanie Strategii będzie Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Monitoring w oparciu o wskaźniki odbywać się będzie w ujęciu rocznym.

Cel strategiczny 1:

Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Strategia WrOF 2050 kładzie nacisk na aspekty jakościowe życia. Strategia zakłada kształtowanie wysokiej jakości usług publicznych dopasowanych do potrzeb, w tym związanych z rynkiem pracy, pomocą społeczną, usług opiekuńczych, edukacyjnych, spędzania czasu wolnego (sport, rekreacja, turystyka, kultura itp.). Kluczowym zasobem kształtującym jakość życia mieszkańców WrOF będzie dostęp do mieszkań.

Cel strategiczny 2:**Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja**

Zakłada się utrzymanie wysokiego poziomu konkurencyjności gospodarki, w szczególności w oparciu o innowacyjność, zarówno przedsiębiorstw, jak też usług publicznych, systemów kształcenia. Przyjmuje się, że wzmocnieniu ulegnie współpraca pomiędzy strefą naukową a sektorami gospodarki zarówno prywatnymi jak i publicznymi, w tym również w zakresie edukacji i praktyk zawodowych. WrOF rozwijać się będzie w sposób zrównoważony, wykorzystując efektywniej posiadane zasoby. Rozwój funkcji gospodarczej wspierany będzie poprzez wielowymiarową współpracę. Wzrośnie znaczenie funkcji turystycznej. Samorządy dążyć będą do zabezpieczenia kluczowych zasobów zapewniających konkurencyjność gospodarki, w szczególności wody, energii i zasobów glebowych.

Cel strategiczny 3:**Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu**

Samorządy WrOF dążyć będą do zmiany jakościowej w środowisku naturalnym. Zakres interwencji ujęty w Strategii dotyczy przede wszystkim ochrony zasobów wody, poprawy stanu powietrza, lepszej gospodarki odpadami i rozwoju gospodarki energetycznej w oparciu o rozwiązania energooszczędne i odnawialne źródła. Ważnym aspektem rozwoju będzie ochrona przyrody i zachowanie bioróżnorodności oraz zapewnienie spójności przyrodniczej.

Cel strategiczny 4:**Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia**

Kluczowym aspektem rozwoju WrOF w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym będzie dostępność komunikacyjna. Obejmuje ona sieć dróg, kolei, transport lotniczy, technologie informacyjno-komunikacyjne. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej ma wpływ na poziom i jakość życia mieszkańców, na zróżnicowaną ofertę gospodarczą, atrakcyjność inwestycyjną, w tym również osiedleńczą. Zakłada się przede wszystkim zwiększenie atrakcyjności komunikacji publicznej.

Ważnym aspektem rozwoju WrOF będzie bezpieczeństwo. Zakłada się utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz wdrożenie rozwiązań, które pozwolą dostosować się do zagrożeń.

Tabela 4. Wskaźniki rezultatów Strategii WrOF

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2023 r.)	Oczekiwany rezultat (2050 r.)	Źródło danych
Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców					
1.	Miejsca w placówkach wsparcia dziennego	szt.	1748	wzrost	GUS
2.	Domy pomocy społecznej	szt.	18	wzrost	GUS
3.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych	58	wzrost	GUS
4.	Ćwiczący ogółem w klubach sportowych na 1000 ludności	liczba osób	31,6 (2022 r.)	wzrost	GUS
5.	Uczestnicy sportowych imprez masowych na 1000 osób	liczba osób	1240	wzrost	GUS
6.	Długość życia mieszkańców	lata	73,5 (mężczyźni), 81,3 (kobiety)	wzrost	GUS
7.	Liczba mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców	liczba mieszkań	33,3	wzrost	GUS
8.	Czytelnicy korzystający ze zbiorów bibliotek na 100 osób	liczba osób	22,6	wzrost	GUS
9.	Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności	liczba osób	37,4	wzrost	GUS
10.	Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na terenie WrOF	%	28,4%	wzrost	GUS
Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja					
11.	Dzieci przypadające na 1 oddział w placówkach wychowania przedszkolnego	liczba dzieci	21,4	nie więcej niż 25,0	GUS

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2023 r.)	Oczekiwany rezultat (2050 r.)	Źródło danych
12.	Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	liczba uczniów	20,8	nie więcej niż 25,0	GUS
13.	Wyniki egzaminu ósmoklasisty (język polski, matematyka, język angielski)	%	64,4; 60,1; 74,1	wzrost	OKE
14.	Zdawalność egzaminu maturalnego w gminach WrOF	%	91,2%	wzrost	OKE
15.	Liczba studentów wrocławskich uczelni wyższych	osoba	106 tys.	nie mniej niż 100 tys.	GUS
16.	Liczba uczelni wrocławskich w rankingu szkół wyższych na miejscach od 1 do 20	szt.	3	3	Rankingi szkół wyższych (perpektywy)
17.	Podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1000 ludności (dane dla Wrocławia)	liczba podmiotów	123,9	160,0	GUS
18.	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	liczba podmiotów	150,1	170,0	GUS
19.	Pracujący w gospodarce narodowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	liczba osób	492	500	GUS
19.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	2,0	Nie więcej niż 2,0	GUS
20.	Liczba miejsc w obiektach noclegowych	liczba miejsc	17,6 tys.	20,0 tys.	GUS
21.	Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym	liczba noclegów	741 tys.	1 mln	GUS
Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu					
22.	Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności	%	96,8	wzrost	GUS

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (2023 r.)	Oczekiwany rezultat (2050 r.)	Źródło danych
23.	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	3449,3	wzrost	GUS
24.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków komunalnych	osoba	902 tys.	wzrost	GUS
25.	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez 1 mieszkańca	kg	449	350	GUS
26.	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	42,8%	55%	GUS
27.	Powierzchnia terenów zieleni ogółem na 1 mieszkańca	ha	27,5	32,5	GUS
Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia					
28.	Długość dróg dla rowerów	km	560,4	wzrost	GUS
29.	Udział powierzchni obowiązujących planów miejscowych	%	70%	wzrost	GUS
30.	Liczba schronów na obszarze powiatów WrOF	szt.	132	wzrost	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
31.	Przestępstwa stwierdzone ogółem na 10 tys. ludności	liczba przestępstw	272,8	spadek	Policja
32.	Wypadki drogowe na 10 tys. ludności	liczba wypadków	8,5	spadek	Policja

Źródło: opracowanie własne

10.5 Spójność Strategii WrOF 2050 i Strategii ZIT WrOF na lata 2021-2027

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027, stanowi dokument „wejściowy”, zastany wobec niniejszej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”. Cele strategiczne obu dokumentów zasadniczo się pokrywają, różnice występują w rozmieszczeniu priorytetów między celami strategicznymi oraz ich rozwinięciu.

I tak celowi strategicznemu 1. Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców w największym stopniu odpowiada cel strategiczny ZIT 1. Poprawa jakości życia na terenie WrOF, w tym zwłaszcza priorytety: 1. Kultura, 2. Zdrowie i 4. Migranci, oraz priorytet 6. Cyfryzacja z celu 2. i 14. Przestrzeń publiczna z celu 4.

Celowi strategicznemu 2. WrOF Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja odpowiada zasadniczo Cel strategiczny ZIT 2. Wzmacnianie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki WrOF z priorytetami: 5. Innowacyjność, 6. Cyfryzacja, 7. Rynek pracy, 8. Turystyka oraz priorytety 10. Transformacja energetyczna i 11. Gospodarka niskoemisyjna z celu 3. ZIT. Ochrona środowiska naturalnego i adaptacja WrOF do zmian klimatu.

Do celu strategicznego 3. WrOF Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu odnosi się cel strategiczny 3. ZIT 3. Ochrona środowiska naturalnego i adaptacja WrOF do zmian klimatu, w ramach priorytetów 9. Gospodarka o obiegu zamkniętym i 12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności.

Z celem strategicznym 4. WrOF Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia można powiązać cel strategiczny 4. ZIT Integracja i rozwój terytorialny WrOF, w zakresie priorytetów: 13. Zrównoważona mobilność, 16. Planowanie przestrzenne, oraz priorytet 12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności z celu 3.

Porównania kierunków działań Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” ze Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 dokonano poniżej.

Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
1.1. Włączająca polityka społeczna	1.1.1. Stałe diagnozowanie potrzeb społecznych oraz zasobów systemu pomocy społecznej w ujęciu WrOF oraz odpowiednie dostosowanie i doskonalenie systemu, w tym w odniesieniu do zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych. 1.1.2. Wzmocnienie sieci współpracy systemu pomocy społecznej WrOF, w tym poprzez stałe konferencje, fora wymiany doświadczeń, wizyty studyjne, kontakty osobiste, platformy online do wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy instytucjami. 1.1.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz systemu pomocy społecznej i jego adaptacji do zmieniających się uwarunkowań. 1.1.4. Wsparcie i wdrażanie rozwiązań sprzyjających deinstytucjonalizacji świadczenia usług pomocy społecznej, w tym zwiększenie dostępności usług. 1.1.5. Integrowanie usług i infrastruktury pomocy społecznej na poziomie WrOF, służącej poprawie dostępu oraz efektywności wykorzystania zasobów systemu pomocy społecznej. 1.1.6. Rozwijanie komplementarnego, kompleksowego i trwałego w ujęciu terytorialnym WrOF systemu pomocy społecznej, zapewniającego dobrą dostępność do usług społecznych, w tym opiekuńczych, a także tworzenie i rozwijanie sieci ośrodków wsparcia. 1.1.7. Rozwijanie kwalifikacji kadr pomocy społecznej. 1.1.8. Wspieranie i realizacja działań z zakresu pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób	2. Zdrowie	2.2 Wspieranie poprawy jakości i dostępności usług społecznych, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	szczególnie zagrożonych wykluczeniem: osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej, osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób w kryzysie bezdomności.		
1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy	1.2.1. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz aktywności osób starszych i z niepełnosprawnościami, w tym przy zaangażowaniu partnerów społecznych. 1.2.2. Systematyczne wdrażanie standardów dostępności w odniesieniu do usług i przestrzeni publicznych. 1.2.3. Wspieranie aktywności zawodowej osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz promowanie zalet zatrudnienia osób starszych. 1.2.4. Wspieranie integracji społeczno-kulturalnej osób i grup z różnych kręgów narodowych i kulturowych, w tym budowanie społecznej akceptacji wśród środowisk lokalnych dla osób i grup wielonarodowych i wielokulturowych. 1.2.5. Wspieranie rozwoju inicjatyw społecznych, organizacji pozarządowych, liderów społecznych, centrów aktywności społecznych oraz realizowanych przez sektor społeczny działań, w tym poprzez sieci współpracy różnych poziomów i w różnych obszarach tematycznych. 1.2.6. Doskonalenie sposobów prowadzenia komunikacji i konsultacji społecznych w procesach konsultowania i podejmowania decyzji przez samorządy WrOF oraz wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w tym zakresie. 1.2.7. Wspieranie i organizowanie wydarzeń sportowych i kulturalnych, które integrują różne grupy wiekowe i kulturowe.	2. Zdrowie 4. Migranci	2.3 Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia senioralnego 4.1 Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich 4.2 Tworzenie systemu skutecznej integracji migrantów

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
1.3. Zdrowi mieszkańcy	1.3.1. Wspieranie dostępności do oferty opieki zdrowotnej oraz rozwoju infrastruktury opieki zdrowotnej. 1.3.2. Wspieranie profilaktyki zdrowotnej oraz programów i działań prozdrowotnych, w tym w zakresie zdrowia psychicznego. 1.3.3. Wspieranie i rozwój infrastruktury sportu i rekreacji na rzecz aktywnego trybu życia i zachowania zdrowia. 1.3.4. Wspieranie i rozwój oferty sportu i rekreacji, w tym przy współpracy z sektorem społecznym oraz środowiskami sportowymi i naukowymi. 1.3.5. Upowszechnianie i promowanie zdrowego stylu życia, w tym aktywności fizycznej.	2. Zdrowie	2.1 Podnoszenie jakości i dostępności systemu opieki zdrowotnej i zapewnianie równego dostępu, w tym inwestycje w infrastrukturę
1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań	1.4.1. Wspieranie i kreowanie rozwiązań w ujęciu WrOF na rzecz poprawy dostępności i jakości rynku mieszkań społecznych, w tym rozwijanie sieci mieszkań treningowych i wspomaganych. 1.4.2. Kształtowanie i wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa w zakresie potrzeb mieszkaniowych poprzez politykę ukierunkowaną na pobudzenie komercyjnego sektora mieszkaniowego. 1.4.3. Podnoszenie standardów, stanu technicznego oraz funkcjonalności społecznych i komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym na obszarach zdegradowanych, na rzecz jakości zamieszkiwania, adaptacji do zmian klimatu i transformacji energetycznej. 1.4.4. Wspieranie i kształtowanie rozwiązań, sprzyjających rozwojowi funkcjonalnych samowystarczalnych stref mieszkaniowych, posiadających dobre skomunikowanie, dostęp do komunikacji publicznej, dostęp do usług	14. Przestrzeń publiczna	14.1 Utworzenie i odnowa przestrzeni publicznych, w tym wnętrz podwórzowych, terenów zielonych, parków, skwerów i przestrzeni rekreacyjnych 14.2 Infrastruktura aktywizacji i integracji społecznej mająca na celu poprawę kondycji psychofizycznej mieszkańców 14.3 Poprawa dostępności usług publicznych

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	publicznych i bytowych oraz terenów zieleni i przestrzeni wspólnych.		
1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna	1.5.1. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz poprawy dostępności do oferty kultury. 1.5.2. Zwiększenie atrakcyjności zróżnicowanej oferty kulturalnej, w tym poprzez organizowanie wydarzeń rangi krajowej i międzynarodowej. 1.5.3. Integrowanie działań instytucji kultury WrOF oraz innych podmiotów branży rozrywkowej w zakresie tworzenia oferty programowej oraz wzmocnienie współpracy przy jej promocji. 1.5.4. Wspieranie lokalnych i regionalnych programów edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym. 1.5.5. Wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych popularyzujących dziedzictwo kulturowe. 1.5.6. Wspieranie i zachowanie materialnego i niematerialnego zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń, oraz inicjatyw społecznych wzmacniających lokalną tożsamość i międzypokoleniową transmisję wartości.	1. Kultura	1.1 Wzmacnianie i rozwój placówek kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego
1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne	1.6.1. Transformowanie miast w kierunku „<i>smart city</i>” - zwiększenie atrakcyjności, funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych oraz efektywności zarządzania infrastrukturą miast. 1.6.2. Wdrażanie koncepcji „<i>smart village</i>” (inteligentna wieś, inteligentne obszary wiejskie) – wdrażanie	6. Cyfryzacja	6.1 Rozwój e-usług publicznych 6.2 Cyfryzacja zasobów i zwiększenie dostępności danych publicznych

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	i wykorzystywanie technologii cyfrowych, sztucznej inteligencji i innowacji dla poprawy jakości życia, polepszenia standardu i dostępności usług publicznych i lepszego wykorzystania zasobów lokalnych oraz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa. 1.6.3. Nadanie nowych funkcji społecznych, gospodarczych, środowiskowych zdegradowanym lub zaniedbanym przestrzeniom publicznym, z uwzględnieniem zrównoważonego zarządzania zielenią oraz rozwoju terenów wspólnotowych. 1.6.4. Kształtowanie inkluzywnych przestrzeni publicznych, przyjaznych dzieciom, osobom starszym, ze szczególnymi potrzebami oraz innym grupom narażonym na wykluczenie, w tym rozwój infrastruktury wspierającej aktywność fizyczną, zdrowy styl życia, integrację społeczną. 1.6.5. Rozwijanie lokalnych centrów usługowych zgodnie z ideą miasta 15- minutowego (dostęp do głównych celów pieszo, rowerem lub transportem publicznym w miastach, osiedlach wrocławskich i pozamiejskich koncentracjach ludności). 1.6.6. Poprawa dostępności i jakości usług opieki nad dziećmi do lat 3.		

Cel strategiczny 2: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna	2.1.1. Kształtowanie spójnego i atrakcyjnego systemu edukacji. 2.1.2. Poprawa jakości i dostępności wychowania przedszkolnego, oraz edukacji poziomu podstawowego, średniego. 2.1.3. Wsparcie rozwoju kompetencji, umiejętności i wiedzy osób dorosłych, ukierunkowane na podnoszenie aktywności zawodowej, promocja idei kształcenia się przez całe życie. 2.1.4. Promocja i wzmocnienie prestiżu kształcenia ponadpodstawowego i wyższego. 2.1.5. Wsparcie rozwoju kreatywności i przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży, w tym w ramach edukacji formalnej i nieformalnej oraz przy wsparciu kultury.	3. Edukacja	3.1 Wsparcie równego dostępu do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia 3.2 Wsparcie podnoszenia kwalifikacji i uczenia się przez całe życie
2.2. Efektywna gospodarka	2.2.1. Wsparcie rozwoju kompetencji i wiedzy w zawodach przyszłości. 2.2.2. Wsparcie oraz tworzenie ram do inicjowania współpracy biznesu, nauki, kształcenia, pozwalających rozwijać innowacyjne i konkurencyjne rozwiązania komercyjne i publiczne. 2.2.3. Wsparcie rozwoju istniejących oraz nowych przedsiębiorstw. 2.2.4. Wsparcie procesu integracji i kooperacji przedsiębiorców – wspieranie samorządności gospodarczej, klastrów i giełd kooperacji.	5. Innowacyjność 6. Cyfryzacja	5.1 Wzmacnianie potencjału sektora B+R oraz działania na rzecz nowoczesnej reindustrializacji 5.2 Rozwój e-usług 6.1 Rozwój e-usług publicznych 6.2 Cyfryzacja zasobów i zwiększenie dostępności danych publicznych

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	2.2.5. Zastosowanie inteligentnych rozwiązań w sferze usług publicznych, sprzyjających konkurencyjności gospodarki, np. związanych z cyfryzacją i sztuczną inteligencją. 2.2.6. Wykorzystanie kapitału kreatywnego sektora usług publicznych, kultury, sektora społecznego do tworzenia i wdrażania konkurencyjnych i innowacyjnych usług. 2.2.7. Wspieranie i promocja WrOF, jako obszaru rozwoju innowacyjnej gospodarki.		
2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza	2.3.1. Wspieranie rozwoju funkcji gospodarczych na obszarze WrOF przy uwzględnieniu lokalnych i ponadlokalnych uwarunkowań, w tym dostępności transportowej i powiązań funkcjonalnych oraz lokalnych specjalizacji. 2.3.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze WrOF, przy uwzględnieniu lokalnych i ponadlokalnych atutów oraz rozwijanie współpracy pomiędzy samorządami w zakresie promocji inwestycyjnej WrOF. 2.3.3. Wspieranie i kreowanie rozwiązań sprzyjających kształceniu na potrzeby rynku pracy, w tym podnoszenie atrakcyjności kształcenia ponadpodstawowego we WrOF. 2.3.4. Rozwijanie infrastruktury technicznej, transportowej, energetycznej, telekomunikacyjnej i teleinformatycznej dedykowanej funkcji gospodarczej. 2.3.5. Wdrażanie rozwiązań z zakresu usług publicznych dedykowanych przedsiębiorcom, które poprawią konkurencyjność i efektywność prowadzenia działalności gospodarczej, np. w zakresie dostępu do publicznych baz danych, obsługi przedsiębiorców, inwestorów.	7. Rynek pracy 10. Transformacja energetyczna 11. Gospodarka niskoemisyjna	7.1 Wdrażanie różnorodnych form aktywizacji zawodowej 7.2 Adaptacja do zmian na rynku pracy 10.1 Wypracowanie modelu funkcjonowania energetyki 10.2 Rozwój inteligentnych sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E) 11.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 11.2 Wspieranie rozwoju energii odnawialnej

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	2.3.6. Dążenie do samowystarczalności energetycznej WrOF poprzez wspieranie rozwoju zdolności produkcyjnych energii w oparciu o zasoby obszaru, w tym przy wykorzystaniu OZE. 2.3.7. Zwiększenie zdolności do magazynowania energii. 2.3.8. Wspieranie tworzenia spółdzielni i klastrów energetycznych WrOF, ukierunkowane na dywersyfikację źródeł energii oraz obniżenie kosztów energii i wspieranie lokalnego rozwoju. 2.3.9. Wspieranie konkurencyjności rolnictwa, w tym: rozwoju lokalnych i regionalnych powiązań pomiędzy producentami rolnymi a konsumentami, rozwoju produktów lokalnych, regionalnych i ekologicznych, kanałów sprzedaży bezpośredniej. 2.3.10. Wspieranie rolników w zachowaniu wartości produkcyjnych, zasobności i żyzności gleb, przy współpracy z samorządem rolniczym oraz podmiotami doradczymi.		
2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna	2.4.1. Wzmocnienie i podtrzymanie współpracy uczestników branży turystycznej, w tym samorządów WrOF w zakresie rozwoju zintegrowanej oferty turystycznej oraz oferty uzupełniającej. 2.4.2. Wspieranie rozwoju nowych oraz istniejących atrakcji turystycznych, wykorzystujących bogactwo przyrodnicze oraz kulturowe. 2.4.3. Rozwój infrastruktury turystycznej, poprawiającej dostęp do miejsc atrakcyjnych turystycznie. 2.4.4. Rozwijanie sieciowych produktów i oferty turystycznej WrOF, w tym turystyki aktywnej, kulturowej, zwiększających atrakcyjność turystyczną.	8. Turystyka	8.1 Promocja obszaru i wzmacnianie roli zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	2.4.5. Wspieranie rozwoju turystyki biznesowej, przy wykorzystaniu potencjału Wrocławia oraz gmin WrOF. 2.4.6. Wykorzystanie lokalnych i regionalnych produktów i usług do rozwoju funkcji turystycznej WrOF, np. poprzez tworzenie wsi tematycznych. 2.4.7. Nadanie nowych funkcji dla obiektów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego, w tym zabytków, służących rozwojowi turystyki. 2.4.8. Promocja oferty turystycznej, zarówno do wewnątrz, jak też na zewnątrz, ukierunkowana na zwiększenie zainteresowania turystów ofertą w ujęciu całego WrOF.		

Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
3.1. Dobry stan środowiska	3.1.1. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz poprawy i utrzymania czystego powietrza, w tym poprzez wymianę źródeł ciepła, zmniejszanie emisyjności obiektów i zużycia energii w budynkach publicznych, jak i prywatnych. 3.1.2. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz zwiększania udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł. 3.1.3. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz poprawy akustyki środowiska, oraz wdrażanie rozwiązań organizacyjnych i technicznych służących ograniczeniu hałasu. 3.1.4. Wspieranie i prowadzenie działań chroniących przed zanieczyszczeniem światłem.	9. Gospodarka o obiegu zamkniętym 12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności	9.1 Transformacja obszaru w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym 12.1 Rozwijanie gospodarki wodno-ściekowej

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	3.1.5. Poprawa efektywności i skuteczności prowadzonej gospodarki odpadami, w tym wspieranie działań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego. 3.1.6. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla budowy instalacji przetwarzania odpadów. 3.1.7. Wdrażanie rozwiązań skutecznej i bezpiecznej utylizacji odpadów komunalnych i niebezpiecznych. 3.1.8. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniom i skażeniom środowiska. 3.1.9. Prowadzenie proekologicznych kampanii edukacyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym oszczędzania zasobów naturalnych i energii. 3.1.10. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej, w tym budowa nowych ujęć wodnych, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków. 3.1.11. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych, w tym wód III i V rzędu, poprzez wdrażanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków oraz edukację społeczną. 3.1.12. Promowanie i realizacja działań sprzyjających oszczędzaniu zasobów wody i obiegu zamkniętego wody.		
3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność	3.2.1. Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, w tym terenów zieleni, zachowanie istniejących naturalnych i półnaturalnych terenów zieleni, w tym łąk,	12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności	12.2 Ochrona różnorodności biologicznej oraz adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	charakteryzujących się wysokim poziomem bioróżnorodności, preferując gatunki rodzime. 3.2.2. Zachowanie, tworzenie, wzmocnienie potencjału ekologicznego korytarzy ekologicznych, w tym dążenie do utworzenia zielonego ringu wokół Wrocławia. 3.2.3. Utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz powoływanie nowych, służących utrzymaniu różnorodności biologicznej oraz renaturyzacji ekosystemów zdegradowanych. 3.2.4. Projektowanie i wdrażanie rozwiązań, które ukierunkowane są na zachowanie różnorodności biologicznej, w tym w oparciu o współpracę pomiędzy samorządami, instytucjami ochrony przyrody, nadleśnictwami i organizacjami ekologicznymi, przy zaangażowaniu mieszkańców. 3.2.5. Budowanie społecznej akceptacji i wrażliwości na kwestie ochrony przyrody i bioróżnorodności, organizowanie lokalnych akcji angażujących mieszkańców w działania na rzecz ochrony środowiska i przyrody. 3.2.6. Wspieranie zachowania potencjału ekologicznego lasów, systemów rolno-leśnych i obszarów rolniczych, zachowanie naturalnych zbiorników wody oraz terenów podmokłych, przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni lasów oraz fragmentacji siedlisk leśnych na obszarze WrOF.		i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe
3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu	3.3.1. Wspieranie i projektowanie kompleksowych i komplementarnych rozwiązań technicznych i opartych na naturze (NBS), służących adaptacji do zmian klimatu, np. w odniesieniu do infrastruktury technicznej, zarządzania wodą, zarządzania terenami miejskimi, prowadzeniem	12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności	12.2 Ochrona różnorodności biologicznej oraz adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	gospodarki rolnej, w tym w oparciu o miejskie plany adaptacji do zmian klimatu. 3.3.2. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa oraz instytucjonalna przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć i rozwiązań służących zwiększaniu odporności na zmiany klimatu. 3.3.3. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla działań związanych z mitygacją, dekarbonizacją i adaptacją do zmian klimatu. 3.3.4. Wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze WrOF oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, poprzez ochronę terenów zieleni, terenów podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradł, zwiększanie potencjału retencyjnego, rozwój małej retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, właściwą gospodarkę rolną.		i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe

Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
4.1. Funkcjonalny system transportowy	4.1.1. Poprawa standardu i jakości komunikacji publicznej, w tym między innymi poprzez zakup nowoczesnych, nisko i zeroemisyjnych środków transportu, wykorzystywanie innowacyjnych technologii i rozwiązań w systemach transportowych. 4.1.2. Wzmocnienie potencjału i atrakcyjności komunikacji publicznej poprzez rozbudowę infrastruktury transportu publicznego, takiej jak np.: zintegrowane węzły	13. Zrównoważona mobilność	13.1 Zwiększenie konkurencyjności transportu zbiorowego i niskoemisyjnych form przemieszczania się 13.1 Zwiększenie konkurencyjności transportu zbiorowego i niskoemisyjnych form przemieszczania się

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	przesiadkowe, parkingi Park & Ride, Bike & Ride, wysepki, przystani, pętle i zatoki. 4.1.3. Wspieranie modernizacji i przebudowy wrocławskiego węzła kolejowego, który stanie się osią mobilności wewnętrznej WrOF oraz rozwój kolei aglomeracyjnej, w szczególności poprzez dostosowanie przepustowości poszczególnych linii kolejowych do pełnej obsługi planowanych przewozów aglomeracyjnych i wewnątrz miejskich. 4.1.4. Wspieranie działań podmiotów transportowych na rzecz rozwoju kolei aglomeracyjnej oraz wspólnej taryfy biletowej. 4.1.5. Wykorzystanie potencjału Portu Lotniczego we Wrocławiu oraz wspieranie działań na rzecz skomunikowania lotniska z transportem kolejowym, efektywniejszą komunikacją publiczną w celu rozwoju funkcji transportowych i logistycznych WrOF. 4.1.6. Wspieranie multimodalnych rozwiązań transportowych w oparciu o potencjał WrOF, przy uwzględnieniu potrzeb społecznych i gospodarczych. 4.1.7. Poszerzenie możliwości i poprawa warunków transportu i komunikacji, w tym pomiędzy poszczególnymi gminami WrOF oraz z otoczeniem zewnętrznym, z uwzględnieniem rozwoju funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. 4.1.8. Wspieranie i prowadzenie działań na rzecz efektywniejszego zarządzania transportem, z dążeniem do zrównoważenia samochodowego ruchu.		13.2 Rozwój infrastruktury i działań wspierających osiągnięcie zrównoważonej mobilności 13.3 Promowanie oraz rozwój nowych form i usług z zakresu mobilności 13.4 Rozwój i wsparcie infrastruktury w ramach TEN-T 13.5 Rozwój i udoskonalanie infrastruktury transportu drogowego, kolejowego oraz wodnego śródlądowego na rzecz poprawy dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	4.1.9. Rozwijanie zintegrowanego systemu tras rowerowych na obszarze WrOF oraz zielonej sieci dróg rowerowych i pieszych, np. wzdłuż rzek, linii kolejowych, biegnących przez tereny zieleni. 4.1.10. Prowadzenie i wspieranie działań na rzecz uzupełnienia układu drogowego na obszarze WrOF, w tym dotyczących budowy obwodnic oraz dokończenia ringu Wrocławia. 4.1.11. Poprawa standardu i stanu technicznego układu drogowego, w tym również dróg lokalnych, dróg dla rowerów, ciągów pieszych itp. 4.1.12. Planowanie systemu transportowego w sposób niepowodujący utrudnień w korzystaniu z pozostałych środków systemu transportowego, m.in. tworzenie bezkolizyjnych skrzyżowań transportu kolejowego z systemem drogowym.		
4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne	4.2.1. Rozwijanie współpracy i wymiany informacji jednostek samorządu terytorialnego tworzących WrOF, w zakresie zagospodarowania przestrzennego, z dążeniem do prowadzenia wspólnej polityki przestrzennej. 4.2.2. Uwzględnienie w politykach przestrzennych samorządów potencjałów, potrzeb i wspólnych celów rozwojowych WrOF.	16. Planowanie przestrzenne	16.1 Koordynacja planowania przestrzennego
4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna	4.3.1. Prowadzenie wspólnych działań promocyjnych, edukacyjnych i integracyjnych dotyczący wiedzy i umiejętności zachowania się w sytuacji zagrożeń i kryzysów.	12. Ochrona zasobów środowiska i jego bioróżnorodności	12.2 Ochrona różnorodności biologicznej oraz adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem

Cele operacyjne	Kierunki działań	Priorytety strategii ZIT	Kierunki działań strategii ZIT
	4.3.2. Doskonalenie komunikacji społecznej i instytucjonalnej w sytuacjach zagrożeń i kryzysów, celem szybkiego i skutecznego reagowania na sytuacje kryzysowe. 4.3.3 Prowadzenie wspólnych działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym w obszarze porządku publicznego, ochrony mienia publicznego, bezpieczeństwa w ruchu drogowym. 4.3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców korzystających z przestrzeni i miejsc publicznych poprzez działania inwestycyjne, prewencyjne i organizacyjne. 4.3.5. Zwiększenie odporności WrOF na kryzysy np. klęski żywiołowe, pandemie, czy inne zagrożenia, przy współpracy między różnymi instytucjami, organizacjami i służbami, które działają na rzecz bezpieczeństwa, w tym w zakresie infrastruktury krytycznej, czy rozwoju i funkcjonowania systemów informacyjno-ostrzegawczych oraz zapewnienia transportu odpornego na sytuacje kryzysowe. 4.3.6. Wspieranie bezpieczeństwa energetycznego, zapewniającego bieżące i przyszłe zapotrzebowania na energię przez gospodarkę, sektor publiczny i mieszkańców. 4.3.7. Zapewnienie dostępu do wody pitnej oraz wspieranie i promowanie bezpieczeństwa żywnościowego, w tym dostępności fizycznej i ekonomicznej oraz zdrowej żywności. 4.3.8. Wzmocnienie odporności na cyberataki, podnoszenie świadomości i kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa.		i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe

Spójność Strategii WrOF 2050 ze strategią rozwoju województwa

11. Spójność Strategii WrOF 2050 ze strategią rozwoju województwa

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD), stanowi główny dokument polityki rozwoju regionalnego na tym obszarze. W wizji tej strategii określono województwo dolnośląskie Dolny Śląsk 2030 „regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym”. Perspektywa roku 2030 jest bliska, jest to czas, kiedy Strategia WrOF 2050 będzie dopiero na pierwszym etapie realizacji. Można jednak powiedzieć, że zarówno na poziomie misji, jak i celów strategicznych są to dokumenty zasadniczo zgodne. Wziąć też pod uwagę należy odmienną skalę przestrzenną obu dokumentów, w związku z czym Strategia WrOF 2050 nie odnosi się do dużego wewnętrznego zróżnicowania rozwoju w układzie podregionów Dolnego Śląska, z czym wiążą się na przykład problemy na rynku pracy w niektórych miejscach. Zauważa się natomiast, że w zakresie celów operacyjnych nastąpiło przesunięcie akcentów. Siedmioletni okres, jaki upłynął od przyjęcia SRWD przyniósł znaczący wzrost znaczenia bezpieczeństwa w różnych aspektach – nie tylko obronności czy ochrony ludności, ale także bezpieczeństwa energetycznego czy żywnościowego. Pandemia COVID czy agresja Rosji na Ukrainę i nagły, masowy napływ uchodźców spowodowały, że o wiele większy akcent kładzie się na wewnętrzną komplementarność gospodarki, a nawet na pewien aspekt samowystarczalności, a także na potrzebę zmniejszenia skali niektórych rodzajów działalności (na przykład produkcji energii, z czym wiąże się dywersyfikacja źródeł i brak konieczności przesyłu) czy skrócenia łańcuchów dostaw i poszukiwanie powiązań kooperacyjnych na rynku lokalnym. Zestawienie obu dokumentów przedstawiono w tabeli nr 5.

Tabela 5. Zgodność celów operacyjnych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD).

Cel operacyjny SRWD	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów	2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna
1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna
1.3. Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka

Cel operacyjny SRWD	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna 1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne
2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej	3.1. Dobry stan środowiska 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu 4.1. Funkcjonalny system transportowy 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna
2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań
2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna 2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna
3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich	1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy
3.2. Wzrost społecznej integracji	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna

Cel operacyjny SRWD	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
	1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne
3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza
3.4. Poprawa efektywności kształcenia	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna
3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami	1.1. Włączająca polityka społeczna
3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych	1.3. Zdrowi mieszkańcy 3.1. Dobry stan środowiska 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu
4.1. Poprawa stanu środowiska	3.1. Dobry stan środowiska
4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska	3.1. Dobry stan środowiska 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu
4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi	3.1. Dobry stan środowiska 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna
4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego	2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 3.1. Dobry stan środowiska
4.5 Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego	1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna

Cel operacyjny SRWD	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
	1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne
4.6. Rozwój gospodarki cyrkularnej	3.1. Dobry stan środowiska
5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej	4.1. Funkcjonalny system transportowy
5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych	2.2. Efektywna gospodarka
5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej	4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne

Źródło: opracowanie własne

Spójność Strategii WrOF 2050 z planem zagospodarowania przestrzennego województwa

12. Spójność Strategii WrOF 2050 z planem zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego⁶⁴ określa politykę zagospodarowania przestrzennego samorządu województwa opartą o wizję: **Dolny Śląsk 2030: różne obszary - jeden region, różne potencjały - spójny rozwój**. Dokument ten obejmuje poziom regionalny, zawiera przy tym odniesienie do spójności jako motywu rozwoju. Stanowi to wspólną płaszczyznę ze strategią ponadlokalną WrOF, która w wymiarze przestrzennym konkretyzuje pojęcie spójności do obszaru stanowiącego funkcjonalny rdzeń regionu.

Tabela 6. Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZP WD).

Cel PZP WD	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
D.1. Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna 1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne 2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna
D.2. Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu	3.1. Dobry stan środowiska 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu
D.3. Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka	3.1. Dobry stan środowiska 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu 4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna

⁶⁴ Przyjęty Uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. w sprawie uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

D.4. Cel 4. Dobra dostępność transportowa i sprawne systemy infrastruktury transportowej	4.1. Funkcjonalny system transportowy
--	---------------------------------------

Źródło: opracowanie własne

Spójność Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

13. Spójność Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw.

Założenia Strategii WrOF 2050 są spójne z założeniami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030

Cel Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	-
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna 1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna
Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	-
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.	2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna

Cel Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	Cel operacyjny Strategii WrOF 2050
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.	2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 2.2. Efektywna gospodarka 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna
Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	-
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.	4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.	1.1. Włączająca polityka społeczna 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy 1.3. Zdrowi mieszkańcy 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna 2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna 4.1. Funkcjonalny system transportowy

Źródło: opracowanie własne

Gospodarka wodno-ściekowa, zagrożenie powodzią oraz suszą

14. Gospodarka wodno-ściekowa, zagrożenie powodzią oraz suszą

14.1 Spójność Strategii WrOF 2050 z ustawą prawo wodne

Wrocławski Obszar Funkcjonalny stanowi hydrologiczny węzeł Dolnego Śląska, który zlokalizowany jest w dorzeczu Odry. Sieć wodna stanowi złożony system, w którym mieszczą się m.in. rzeki: Odra, Widawa, Ślęza, Bystrzyca i Oława. Obecność ich tworzy znaczną mozaikę ekosystemów wodnych. W krajobraz WrOF łącznie wpisują się 82 zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 5 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd – nr 79, 95, 96, 108, 109), tworzą one różnorodną strukturę hydrologiczną terenu. Duża dostępność siatki wód powierzchniowych i podziemnych, stanowi znaczny walor naturalny WrOF.

W ramach państwowego monitoringu środowiska (PMŚ) dokonywana jest bieżąca analiza stanu wód. Jakość wód powierzchniowych we WrOF została oceniona jako zła. Jest to jeden z podstawowych problemów środowiskowych WrOF. Należy dążyć do osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, określonych w Planie gospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Odry. Dominującymi powodami pogarszającego się stanu wód powierzchniowych jest odprowadzanie ścieków z gospodarstw domowych, działalność turystyczna, zakłady przemysłowe i rolnictwo.

Przeprowadzone badania w 2023 roku dotyczące jakości wód podziemnych we WrOF (JCWPd – nr 79, 95, 96, 108, 109) wskazują na ich dobry stan chemiczny. Wyjątek stanowią wody podziemne w gminie Wisznia Mała, których stan został określony jako niezadowolający.

W nawiązaniu do aktualnie obowiązujących map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP), podanych do publicznej wiadomości zgodnie z art. 171 ust. 5 ustawy Prawo wodne, obszar szczególnego zagrożenia powodzią związany jest z obecnością na terenie WrOF rzek m.in. takich jak: Odra, Oława, Bystrzyca, Strzegomka, Barycz, Czarna Woda, Ślęza, Brochówka, Zielona oraz Widawa. W szczególności na ryzyko powodzi narażone są gminy położone w południowej, centralnej i zachodniej części WrOF: Oława (gmina), Oława (miasto), Jelcz-Laskowice, Siechnice, Czernica, Żórawina, Wrocław, Długoleś, Sobótka, Kąty Wrocławskie, Wisznia Mała, Oborniki Śląskie oraz niewielka część gminy Oleśnica oraz Kobierzyce.

Tereny znajdujące się na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne, planowane zagospodarowanie nie może naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

Na terenach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art. 77 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne, obejmujące: gromadzenie ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowanie oraz lokalizowanie nowych cmentarzy.

W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią: nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko; nowych obiektów budowlanych; gromadzenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią ścieków: środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie na tych obszarach przetwarzania odpadów niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

Według Mapy Zagrożenia Powodziowego udostępnianej przez Wody Polskie obszar WrOF jest również narażony na wystąpienie powodzi w przypadku zniszczenia budowli piętrzących – najbardziej zagrożonymi gminami w tym przypadku są:

- Oława (miasto) i Oława (gmina) – w gminach tych może dojść do powodzi na skutek awarii zbiorników retencyjnych, takich jak Zbiornik Topola, Zbiornik Kozielno, Zbiornik Otmuchów, Zbiornik Nysa, Zbiornik Turawa,
- Kąty Wrocławskie – zagrożenie powodziowe dotyczy obszarów wzdłuż rzek Bystrzycy i Strzegomki, a jego przyczyną może być uszkodzenie Zbiornika Mietków lub Zbiornika Dobromierz,
- Miękinia – istnieje ryzyko zalania terenów wzdłuż rzeki Bystrzycy w wyniku awarii Zbiornika Mietków,
- Wrocław – w zachodnich rejonach miasta powódź może być spowodowana wylaniem rzeki Bystrzycy w przypadku uszkodzenia Zbiornika Mietków.

Zgodnie z „Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry”

(Dz.U. 2022 poz. 2714) na terenie WrOF znajdują się następujące obszary problemowe (OP):

- Odra-Wrocław - ryzyko związane z awarią obwałowań rzeki Odry na odcinku od Opola do Malczyc. OP został wytypowany na podstawie analizy hipotetycznej awarii istniejącego obwałowania przeciwpowodziowego. Zidentyfikowane wysokie wartości potencjalnych strat powodziowych w momencie wystąpienia takiej sytuacji (tj. awarii istniejących zabezpieczeń) wynikają m.in. z koncentracji majątku w postaci infrastruktury i zabudowań na terenach chronionych obwałowaniami.
- Bystrzyca Marszowice - Zagrożenie powodziowe zidentyfikowano od rzeki Bystrzycy. OP obejmuje obszar osiedli Wrocławia – Marszowice i Stabłowice. OP usytuowany jest w odcinku ujściowym Bystrzycy będącej już pod wpływem oddziaływania wód powodziowych z Odry. W Marszowicach największe obszary zagrożenia występują w okolicy ujścia lewostronnego dopływu Łękawicy, natomiast w Stabłowicach w obrębie terenów zabudowanych przy ulicy Głównej i Stabłowickiej. Najdotkliwsze straty związane są z zalaniem fragmentu linii kolejowej Wrocław-Legnica i znacznego odcinka drogi wojewódzkiej 363 Wrocław - Pisarzowice. Ryzyko potęguje występujące przy Q1% przełanie wału lewego na wysokości ul. Marszowickiej. Strefa wody Q10% nie powoduje istotnego zagrożenia powodziowego. W aMZP pojawiła się strefa zalewu na zawalu lewobrzeżnego wału wzdłuż ul. Marszowickiej.
- Odra/Oława-Jelcz Laskowice – zidentyfikowany OP związany jest z dużym ryzykiem powodziowym w mieście Oława. Zagrożone są tu obszary przemysłowe i zabudowa mieszkalna w okolicy ujścia Kanału Młyńskiego. Z kolei w gm. wiejskiej Oława zagrożenie dotyczy m. Stary Otok i Stary Górnik, zlokalizowanych na terenie polderu Lipki-Oława. Nieuregulowany status prawny polderu oraz znajdujące się w tym obszarze zabudowania stanowią istotną przeszkodę w uwzględnieniu funkcjonalności tego obiektu w systemie

zarządzania ryzykiem powodziowym. Strefa wody 10% nie powoduje istotnego zagrożenia powodziowego dla terenów zurbanizowanych.

- Bystrzyca Stradów – zagrożenie powodziowe zidentyfikowano od rzeki Bystrzyca. OP obejmuje teren lewobrzeżne w obrębie m. Kamionna oraz tereny prawobrzeżne w obrębie m. Stradów. Na terenie OP dominuje rozproszona zabudowa mieszkalna i gospodarcza. Rzeką Bystrzyca płynie tu meandrując szeroką doliną z licznie występującymi zadrzewieniami - na tym odcinku ustanowiony jest Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy oraz obszar NATURA 2000, chroniony obszar występowania grądów. Powyżej OP usytuowany jest w m. Mietków zbiornik energetyczny, posiadający rezerwę powodziową (Jezioro Mietkowskie). Na brzegu lewym zlokalizowane są odcinki wałów przeciwpowodziowych, jednak wg aMZP wały te są miejscami przelewane oraz opływane. W strefie zalewu wodami Q1% znajduje się luźna zabudowa mieszkalna, do 2,0m głębokości zalania. Strefa wody 10% nie powoduje zagrożenia.
- Czarna Woda Gniechowice – zagrożenie powodziowe zidentyfikowano od rzeki Czarna Woda. OP usytuowany jest na odcinku ujściowym Czarnej Wody do Bystrzycy w obrębie m. Gniechowice. Na terenie OP rzeka o charakterze nizinny, koryto rzeki jest uregulowane, brak wałów przeciwpowodziowych. Na OP występuje zabudowa mieszkaniowa, głównie jednorodzinna oraz usługowa. W obszarze zasięgu zalania wodą Q1% występują pojedyncze zabudowania mieszkalne i gospodarcze. W strefie dominuje głębokość wody zalewowej 2m, przy czym budynki zalane są warstwą ok. 1m. Strefa wody 10% nie powoduje istotnego zagrożenia powodziowego.⁶⁵

W dokumencie Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry zawarto katalog działań ogólnych, które mają pomóc w ograniczeniu negatywnych, potencjalnych skutków powodzi:

- rozwój systemów monitorowania i prognozowania powodzi,
- współpraca z instytucjami naukowymi i badawczymi w celu poprawy dokładności prognoz meteorologicznych i hydrologicznych,
- ograniczenie zabudowy na terenach zalewowych,
- budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych,
- tworzenie polderów i zbiorników retencyjnych,
- renaturyzacja rzek i przywracanie naturalnych terenów zalewowych,
- kampanie informacyjne dotyczące zagrożeń powodziowych,
- szkolenia dla mieszkańców i samorządów lokalnych,
- wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych.

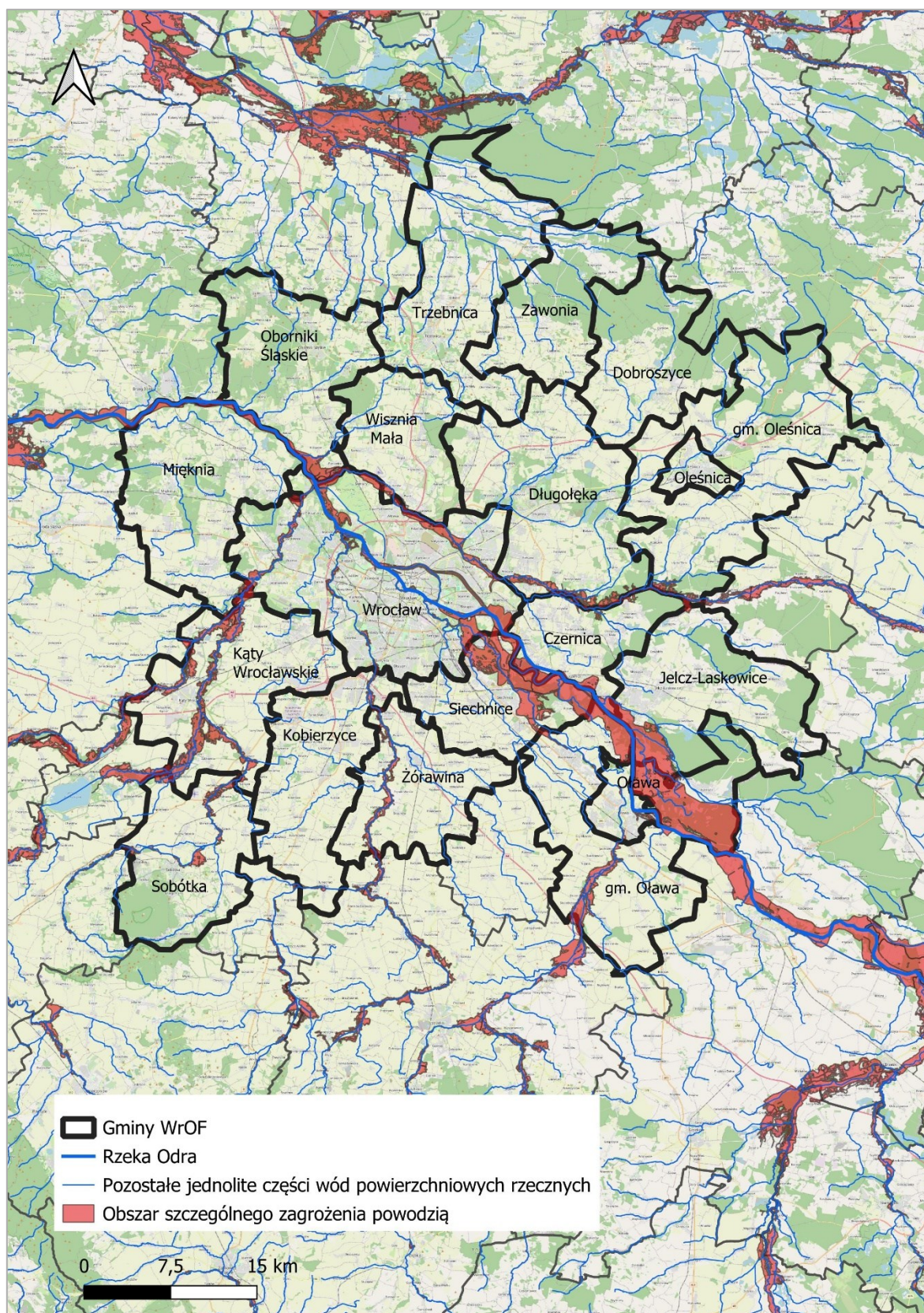
W Strategii WrOF 2050 przewidziano realizację działań, które są spójne z założeniami Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Ulokowane one zostały w następujących celach operacyjnych oraz kierunkach działań:

- Cel operacyjny 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu:
 - 3.3.1. Wspieranie i projektowanie kompleksowych i komplementarnych rozwiązań technicznych i opartych na naturze (NBS), służących adaptacji do zmian klimatu, np. w odniesieniu do infrastruktury technicznej, zarządzania wodą, zarządzania

⁶⁵ Źródło: Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

- terenami miejskimi, prowadzeniem gospodarki rolnej, w tym w oparciu o miejskie plany adaptacji do zmian klimatu,
- 3.3.2. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa oraz instytucjonalna przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć i rozwiązań służących zwiększaniu odporności na zmiany klimatu,
 - 3.3.3. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla działań związanych z mitygacją, dekarbonizacją i adaptacją do zmian klimatu,
 - 3.3.4. Wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze WrOF oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, poprzez ochronę terenów zieleni, terenów podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradł, zwiększanie potencjału retencyjnego, rozwój małej retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, właściwą gospodarkę rolną.
- Cel operacyjny 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna:
 - 4.3.1. Prowadzenie wspólnych działań promocyjnych, edukacyjnych i integracyjnych dotyczący wiedzy i umiejętności zachowania się w sytuacji zagrożeń i kryzysów,
 - 4.3.2. Doskonalenie komunikacji społecznej i instytucjonalnej w sytuacjach zagrożeń i kryzysów, celem szybkiego i skutecznego reagowania na sytuacje kryzysowe.
 - 4.3.5. Zwiększenie odporności WrOF na kryzysy np. klęski żywiołowe, pandemie, czy inne zagrożenia, przy współpracy między różnymi instytucjami, organizacjami i służbami, które działają na rzecz bezpieczeństwa, w tym w zakresie infrastruktury krytycznej, czy rozwoju i funkcjonowania systemów informacyjno-ostrzegawczych oraz zapewnienia transportu odpornego na sytuacje kryzysowe.

Mapa 11. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią na tle WrOF

Źródło: opracowanie własne

14.2 Spójność Strategii WrOF 2050 z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków

Obszar WrOF posiada dobrze rozwinięty system zaopatrzenia w wodę, jednak wymaga działań modernizacyjnych i rozwojowych. Główne źródła zaopatrzenia w wodę na terenie WrOF, to ujęcia wód podziemnych, dominujące w większości gmin i wykorzystujące studnie głębinowe o różnych poziomach eksploatacji oraz zakłady uzdatniania wody. W niektórych gminach, takich jak przykładowo: Dobroszyce, Trzebnica czy Oleśnica, funkcjonują sieci wodociągowe grupowe, zapewniające zaopatrzenie dla kilku miejscowości z jednego ujęcia.

Jednym z głównych problemów systemu zaopatrzenia w wodę jest nierównomierny dostęp do zasobów wodnych. Niektóre jednostki terytorialne, przykładowo gmina Zawonia, bazują na ujęciach znajdujących się poza terenem gminy. Dodatkowo, w niektórych gminach, np. w Kątach Wrocławskich, w celu zabezpieczenia ciągłości dostaw wody zawierane są umowy z operatorami w gminach sąsiednich, co stanowi potencjalne zagrożenie w przypadku awarii.

Kolejnym istotnym problemem jest stan infrastruktury wodociągowej, który ze względu na wiek oraz zwiększającą się eksploatację, powodowaną przede wszystkim przez proces urbanizacji, wymaga stałych prac modernizacyjnych oraz rozwoju. W związku z tym istnieje potrzeba szukania nowych ujęć wody. Ważnym aspektem jest także ochrona terenów wodonośnych, które są źródłem zaopatrzenia w wodę pitną oraz nawadniania.

Na terenie WrOF utworzonych zostało 15 aglomeracji ściekowych. Celem ich tworzenia jest efektywne zarządzanie gospodarką wodno-ściekową obszarów, a także ochrona środowiska naturalnego, poprawa warunków sanitarnych oraz dostosowanie do wymogów unijnych (Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych), krajowych (Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)).

Głównymi celami KPOŚK są:

- Modernizacja infrastruktury: Rozbudowa i modernizacja istniejących systemów kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków, aby spełniały współczesne standardy.
- Poprawa jakości wód: Zapewnienie, aby ścieki komunalne były odpowiednio zbierane, oczyszczane i odprowadzane, co ma zapobiegać zanieczyszczaniu rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.
- Ochrona środowiska: Zmniejszenie negatywnego wpływu ścieków komunalnych na środowisko naturalne, w szczególności na wody powierzchniowe i podziemne.
- Dostosowanie do wymogów unijnych: Wdrożenie przepisów Dyrektywy Ściekowej, która wymaga, aby aglomeracje powyżej określonej liczby mieszkańców posiadały skuteczne systemy oczyszczania ścieków.

Za koordynację wdrażania KPOŚK i monitorowanie postępów odpowiada Ministerstwo Infrastruktury. Na poziomie krajowym realizację programu nadzorują Wody Polskie. Natomiast gminy i miasta są odpowiedzialne za budowę, modernizację i utrzymanie systemów kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków na swoim terenie.

Kluczowymi elementami KPOŚK są:

- Aglomeracje: KPOŚK identyfikuje tzw. aglomeracje, czyli obszary, na których gęstość zaludnienia lub działalność gospodarcza wymagają zorganizowanego systemu zbierania i oczyszczania ścieków. Każda z gmin WrOF należy do aglomeracji ściekowej.
- Wymagania techniczne: Określa standardy techniczne dla systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, w tym wymagania dotyczące efektywności usuwania zanieczyszczeń.
- Harmonogram działań: KPOŚK zawiera harmonogram inwestycji, które muszą zostać zrealizowane, aby osiągnąć cele programu.
- Finansowanie: Program wskazuje źródła finansowania inwestycji, w tym fundusze unijne, krajowe środki publiczne oraz prywatne inwestycje.

Tabela 8. Aglomeracje ściekowe na obszarze WrOF

Nazwa aglomeracji i ściekowej	Nazwy gmin w aglomeracji	Uchwała	Równoważna liczba mieszkańców zgodnie z uchwałą
Wrocław	Wrocław, Czernica, Kobierzyce, Miękinia, Siechnice, Wisznia Mała	Uchwała nr LXXX/2097/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 kwietnia 2024 r. zmieniająca uchwałę nr XXXI/794/20 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Wrocław na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	1 077 849
Długotęka	Długotęka	Uchwała nr XIII/140/19 Rady Gminy Długotęka z dnia 30 października 2019 r. w sprawie wyznaczenia Aglomeracji Długotęka	33 701
Dobroszyce	Dobroszyce	Uchwała nr LVIII-479/2023 Rady Gminy Dobroszyce z dnia 28 grudnia 2023 r. (DZ. URZ. WOJ. 2024.161) RLM5016	4 786
Jelcz-Laskowice	Jelcz-Laskowice	Uchwała nr XXIX.252.2020 Rady Miejskiej w Jelczu - Laskowicach z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic Aglomeracji Jelcz - Laskowice	30 364
Kąty Wrocławskie	Kąty Wrocławskie	Uchwała nr XXX/445/20 Rady Miejskiej w Kątach Wrocławskich z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Kąty Wrocławskie	20 461
Kobierzyce	Kobierzyce	Uchwała nr XXV/498/2020 Rady Gminy Kobierzyce z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Kobierzyce	5 406

Nazwa aglomeracji i ściekowej	Nazwy gmin w aglomeracji	Uchwała	Równoważna liczba mieszkańców zgodnie z uchwałą
Oborniki Śląskie	Oborniki Śląskie	Uchwała nr XXXI/259/21 Rady Miejskiej w Obornikach Śląskich z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Oborniki Śląskie	10 030
Oleśnica	Oleśnica Miasto	Uchwała nr XXIV/271/2020 Rady Miasta Oleśnicy z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Oleśnica	39 728
Oława	Gmina Miasto Oława, Gmina Oława	Uchwała nr XXXI/194/20 Rady Miejskiej w Oławie z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Oława	36 136
Siechnice	Siechnice	Uchwała Rady Miejskiej w Siechnicach nr XXXVI/307/20 z dnia 30.12.2020 r.	14 689
Sobótka	Sobótka	Uchwała nr XXV/265/20 Rady Miejskiej w Sobótce z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic Aglomeracji Sobótka	10 489
Trzebnica	Trzebnica	Uchwała nr XXII/249/20 Rady Miejskiej w Trzebnicy z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Trzebnica	15 694
Wisznia Mała	Wisznia Mała	Uchwała nr VIII/XXVI/278/20 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Wisznia Mała na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	3 300
Zawonia	Zawonia	Uchwała nr XXIV/153/2020 Rady Gminy Zawonia z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Zawonia	2 022
Żórawina	Żórawina	Uchwała nr XXII/187/20 Rady Gminy Żórawina z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Żórawina	7 392

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (stan na dzień 05.02.2025)

Rozwój i modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie WrOF jest jednym z problemów, który mieszkańcy tego obszaru wskazują jako priorytetowy do rozwiązania.⁶⁶ Zmieniająca się struktura demograficzna wymaga rozbudowy i modernizacji zarówno sieci wodociągowych, jak i kanalizacyjnych, a także oczyszczalni ścieków. Gospodarka wodno-ściekowa powinna współpracować z systemem zarządzania odpadami, aby zminimalizować wpływ na środowisko, np. poprzez odpowiednie oczyszczanie wód deszczowych i minimalizowanie ich zanieczyszczeń.

W Strategii WrOF 2050 przewidziano realizację działań, które są spójne z założeniami ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Ulokowane one zostały w następujących celach operacyjnych oraz kierunkach działań:

- Cel operacyjny 3.1. Dobry stan środowiska:
 - 3.1.8. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa w zakresie przeciwdziałania zanieczyszczeniom i skażeniom środowiska.
 - 3.1.9. Prowadzenie proekologicznych kampanii edukacyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym oszczędzania zasobów naturalnych i energii.
 - 3.1.10. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej, w tym budowa nowych ujęć wodnych, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków.
 - 3.1.11. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych, w tym wód III i IV rzędu, poprzez wdrażanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków oraz edukację społeczną.
 - 3.1.12. Promowanie i realizacja działań sprzyjających oszczędzaniu zasobów wody i obiegu zamkniętego wody.

14.3 Spójność Strategii WrOF 2050 z Planem przeciwdziałania skutkom suszy

Do innych, ekstremalnych zjawisk pogodowych należy zaliczyć suszę. Cechuje ją długotrwały deficyt opadów atmosferycznych. W konsekwencji dochodzi do przesuszenia gleby, zmniejszenia lub całkowitego zniszczenia upraw roślinnych, a także może prowadzić do wystąpienia pożarów. Wyróżniamy cztery rodzaje suszy: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną oraz hydrogeologiczną. Susza atmosferyczna ma miejsce wtedy, gdy opady występują poniżej średniej wieloletniej lub nie występują wcale. Sytuacja taka prowadzi do naruszenia zasobów wód glebowych i powierzchniowych. Następstwem suszy atmosferycznej jest susza rolnicza, zwaną także suszą glebową. Wówczas wzrost roślin jest ograniczony, co skutkuje stratami w produkcji rolnej i leśnej. Pogłębianie się suszy atmosferycznej i rolniczej prowadzi do pojawienia się suszy hydrologicznej, związanej ze spadkiem ilości wody w rzekach i jeziorach. Zaś obniżenie zasobów podziemnych (m.in. wysychanie studni) charakteryzuje suszę hydrogeologiczną.

Podstawowym dokumentem planistycznym z zakresu suszy w Polsce jest „Plan przeciwdziałania skutkom suszy” (PPSS). Obecnie trwają prace nad pierwszą aktualizacją PPSS opracowanego na lata 2021-2027, który powinien podlegać przeglądowi i aktualizacji co sześć lat. Dokument ten

⁶⁶ Raport z badań ilościowych przeprowadzonych w ramach diagnozy WrOF, IB IPC 2025

powstał na podstawie wytycznych Ramowej Dyrektywy Wodnej UE oraz przepisów prawa krajowego (ustawy Prawo wodne)⁶⁷.

Według mapy zagrożenia suszą (https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmap=gpPPSS) większość terenów WrOF zaliczono do obszarów ekstremalnie i silnie zagrożonych suszą. Do terenów ekstremalnie zagrożonych suszą należą obszary w gminach: Długotęka, Wisznia Mała, Zawonia, Oława (gmina), Kobierzyce, Siechnice, Czernica. Z kolei Wrocław, Miękinia, Jelcz-Laskowice, Oleśnica (miasto), Oleśnica (gmina), Katy Wrocławskie, Oborniki Śląskie, Trzebnica, Sobótka, Żórawina, Dobroszyce, stanowią obszary silnie i w części ekstremalnie zagrożone suszą. A zatem problem ten stanowi kluczowe wyzwanie dla gmin WrOF.

Rekomenduje się podejmowanie działań przeciwdziałających skutkom suszy: podjęcie działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej na terenach zurbanizowanych, poprzez: tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, małych urządzeń piętrzących (zastawki, małe progi, przetamowania), retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.

W Strategii WrOF 2050 przewidziano realizację działań, które są spójne z założeniami Planu przeciwdziałania skutkom suszy. Ulokowane one zostały w następujących celach operacyjnych oraz kierunkach działań:

- Cel operacyjny 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu:
 - 3.3.1. Wspieranie i projektowanie kompleksowych i komplementarnych rozwiązań technicznych i opartych na naturze (NBS), służących adaptacji do zmian klimatu, np. w odniesieniu do infrastruktury technicznej, zarządzania wodą, zarządzania terenami miejskimi, prowadzeniem gospodarki rolnej, w tym w oparciu o miejskie plany adaptacji do zmian klimatu,
 - 3.3.2. Współpraca ponadlokalna i wielosektorowa oraz instytucjonalna przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć i rozwiązań służących zwiększaniu odporności na zmiany klimatu,
 - 3.3.3. Budowanie społecznej świadomości i akceptacji dla działań związanych z mitygacją, dekarbonizacją i adaptacją do zmian klimatu,
 - 3.3.4. Wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze WrOF oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, poprzez ochronę terenów zieleni, terenów podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradł, zwiększanie potencjału retencyjnego, rozwój małej retencji, błękitno-zielonej infrastruktury, właściwą gospodarkę rolną.

⁶⁷ <https://stopsuszy.pl/prace-nad-pierwsza-aktualizacja-planu-przeciwdzialania-skutkom-suszy-nabieraja-tempa/> (dostęp: 18.02.2025)

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

15. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112), zwanej dalej OOS, przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga projekt strategii rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektowanej Strategii rozwoju WrOF nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza oddziaływania na środowisko stanowi osobny dokument.

W przypadku aktualizacji Strategii rozwoju WrOF przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynikać będzie z analizy zmian zakresu interwencji. Zgodnie z ustawą OOS przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest też wymagane w przypadku projektu zmiany dokumentu, w przypadku, gdy wprowadzone zmiany wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Scenariusze rozwoju WrOF

Gmina Zawonia

16. Scenariusze rozwoju WrOF - streszczenie

Prezentowane poniżej streszczenie scenariuszy zostało dokonane na podstawie odrębnego, szerszego opracowania pt.: „Scenariusze przyszłości Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF)”, które powstało w ramach prowadzonych prac nad Strategią WrOF 2050 (autorzy: Jacek Sołtys, Jacek Dębczyński, Jacek Lendzion, Piotr Smolnicki).

Scenariusze rozwoju WrOF są narzędziem, które pozwoliło zdefiniować cele rozwoju WrOF, w tym określić wizję, misję oraz cele strategiczne i operacyjne rozwoju. Do ich opracowania dokonano wyboru scenariusza 1 Najbardziej optymistyczny – rozwoju zrównoważonego i trwałego.

Istotą każdego planu jest podejmowanie decyzji, których skutki odnoszą się do przyszłości.

W planowaniu strategicznym przyszłość ta jest odległa, co zwiększa potrzebę, a zarazem trudność jej rozpoznawania. Służy temu prognozowanie. Jedną z jego metod jest metoda scenariuszy.

Scenariusz to uporządkowany i spójny opis możliwej lub pożądaney przyszłości badanego obiektu skonstruowany przy pomocy logicznego ciągu zdarzeń i procesów powiązanych zależnościami przyczynowo-skutkowymi. Scenariusze są alternatywnymi opisami możliwych dróg rozwoju. Koncentrują się one na ujawnianiu czynników wpływających na rozwój i szkicują procesy zmian w zależności od tego, które czynniki zaistnieją i w jaki sposób zmienią bieg historii.

Utworzono 4 scenariusze rozwoju WrOF, które można najkrócej scharakteryzować następująco:

Scenariusz 1. Najbardziej optymistyczny – rozwoju zrównoważonego i trwałego – zakłada rozwój dynamiczny, równowagę wartości i celów społecznych, ekologicznych i ekonomicznych oraz współpracę wielopodmiotową na wszystkich poziomach.

Scenariusz 2. Rozwoju dynamicznego niezrównoważonego – zakłada rozwój dynamiczny, niezrównoważony, gdyż oparty na silnej konkurencji ekonomicznej i politycznej (rywalizacja).

Scenariusz 3. Pośredni – zakłada rozwój ograniczony (umiarkowany), selektywny i reaktywny względem różnego typu kryzysów, choć nie tak silnych jak w scenariuszu 4.

Scenariusz 4. Pesymistyczny – zakłada rozwój bardzo ograniczony w wyniku konieczności przeciwdziałania przyczynom i skutkom wielu zagrożeń – małe środki, przeznaczone głównie na „gaszenie pożarów” będących ich skutkiem.

Scenariusz 1.

Najbardziej optymistyczny - rozwoju zrównoważonego i trwałego

Przeważająco korzystne zewnętrzne warunki makroekonomiczne przełożą się na wysoki poziom rozwoju gospodarczego całego WrOF. Do rozwoju przyczyniać się będzie wysoka jakość przywództwa regionalnego i współpracy międzygminnej z udziałem różnych grup interesariuszy – sprzyjające rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego dzięki konsekwentnym działaniom włączającym w nie także wiele instytucji i organizacji. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego pobudzany będzie poprzez system edukacji, dostosowujący się do potrzeb obszaru.

Motorem rozwoju gospodarczego będą: dolnośląskie inteligentne specjalizacje, we Wrocławiu: funkcje metropolitalne, gospodarka oparta na wiedzy (GOW – w tym innowacyjny przemysł, ICT) i turystyka, poza Wrocławiem – nowoczesny przemysł, TSL (transport, spedycja, logistyka).

Dla rozwoju innowacyjności i GOW istotny będzie rozwój instytucji transferu i komercjalizacji

wiedzy oraz kapitału ryzyka, także współpracy sieciowej – wspierane przez politykę regionalną. Rosnąca siła nabywcza ludności i potrzeby rosnącej gospodarki skutkować będą rozwojem działalności na rzecz ludności i biznesu, w których działa większość lokalnych firm, także poza Wrocławiem. Rozwijać będą się społeczne formy działalności gospodarczej: spółdzielnie, kooperatywy, grupy pomocy sąsiedzkiej. Wspierany będzie biznes prośrodowiskowy i prospołeczny i faktycznie nastąpi rozwój gospodarki o takich cechach.

Rozwój gospodarczy pociągnie wzrost zatrudnienia i duży przyrost ludności Wrocławia, a umiarkowany – poza nim. Uda się bowiem zahamować proces żywiołowej suburbanizacji. Nastąpi krystalizacja struktur przestrzennych w formie zwartych osiedli, których wielkość uzasadni rozwój usług (w tym szkół, lokalnych centrów usługowych – LCU). W dużym stopniu będzie to zabudowa realizująca zasady *Transit Oriented Development* (TOD) – zorientowana na wysokosprawny transport zbiorowy (kolej, szybki autobus). Wraz z tworzeniem węzłów przesiadkowych i parkingów (P&R, B&R) sprzyjać to będzie rosnącemu udziałowi kolei w transporcie wewnątrz WrOF. Realizowana będzie idea miasta 15-minutowego (15 minut do głównych celów pieszo, rowerem lub transportem publicznym) dotycząca we Wrocławiu osiedli, poza nim – także pozamiejskich dużych koncentracji osadnictwa.

Istotne będzie rozwijanie transportu zbiorowego w całym WrOF, w tym jego uatrakcyjnianie i integracja. Wspieranie transportu zbiorowego realizowanego przez podmioty prywatne zapobiegać będzie wykluczeniu transportowemu. Po dopuszczeniu pojazdów autonomicznych (bez kierowcy) zostanie dostrzeżone zagrożenie dla transportu publicznego, któremu władze będą przeciwdziałać. Preferowane będą pojazdy autonomiczne współdzielone, zwłaszcza minibusy bezzałogowe ostatniej mili⁶⁸.

Upowszechni się we WrOF model gospodarki cyrkularnej (obiegu zamkniętego – GOZ).

Wysoki poziom rozwoju sieci elektroenergetycznych umożliwi funkcjonowanie rozproszonych źródeł, w tym dwukierunkowych, prosumenckich i dostarczanie większej mocy (m. in. na potrzeby pomp ciepła, klimatyzacji, samochodów elektrycznych, komputerów dla przetwarzania danych i obsługi AI). Znacznie wzrośnie potencjał magazynowania energii niezbędny dla maksymalnego wykorzystania generowanej energii.

Podstawą zmian technologii ogrzewania i podgrzewania wody będzie dokonana w 100% modernizacja proekologiczna (renowacja) budynków, wraz z głęboką termomodernizacją.

Nastąpi rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych, przy poprawie efektywności i pełnej dekarbonizacji źródeł ciepła. Poza rejonami centralnymi miast powszechne będzie wykorzystanie energii solarnej i pomp ciepła zasilanych w energię elektryczną z OZE – nie tylko w budynkach, lecz także w ich zespołach.

Koniecznej adaptacji do zmian klimatu (łagodzenia ich skutków) służyć będą proekologiczne struktury funkcjonalno-przestrzenne budynków i ich zespołów, także w układach urbanistycznych i w przebudowie istniejących struktur. Dużą rolę w łagodzeniu skutków zmian klimatu przejmą odpowiednio ukształtowane tereny zielone, jako elementy zielono-niebieskiej infrastruktury.

⁶⁸ Smolnicki P., *Relacje pomiędzy nowoczesnymi rozwiązaniami w mobilności a strukturami przestrzennymi metropolii*. Rozprawa doktorska, Politechnika Gdańska, promotor Jacek Soltys, Gdańsk, 2022.

Wysoka rezyliencja społeczna i instytucjonalna WrOF opiera się na synergii działań samorządów, mieszkańców i organizacji społecznych, w duchu otwartości, współpracy i solidarności międzyludzkiej.

Scenariusz 2.

Rozwoju dynamicznego nie zrównoważonego

Przeważają korzystne zewnętrzne warunki przełożą się na wysoki poziom rozwoju gospodarczego WrOF. Motorem rozwoju będą m. in. funkcje metropolitalne Wrocławia i turystyka, TSL oraz przemysł, głównie średniozaawansowany technologicznie. Gospodarka oparta na wiedzy i kreatywności stanowić będzie część tego segmentu, lecz mniejszą niż w scenariuszu 1, ponieważ instytucje transferu i komercjalizacji wiedzy oraz kapitału ryzyka mimo wsparcia w ramach polityki regionalnej rozwijać się będą zbyt wolno. Współpraca sieciowa będzie rosła, ale nie będzie jej sprzyjał niski kapitał społeczny.

Przyrost ludności będzie duży. Przyrost substancji mieszkaniowej będzie o wiele większy w otoczeniu niż we Wrocławiu. Napływająca ludność będzie wynajmowała małe mieszkania nowo budowane i pozyskane z obecnych zasobów. Warunki zamieszkiwania będą bardzo zróżnicowane. Zamożniejsi mieszkańcy Wrocławia, których liczba będzie rosła, chętnie będą przenosić się poza miasto. Przyrastająca zabudowa podmiejska będzie rozproszona i chaotyczna.

Rosnąć będzie popularność nowych rozwiązań w mobilności codziennej: przewozów na żądanie i współdzielonych. Zastępować one będą w pewnym stopniu używanie samochodów indywidualnych, ale i transportu publicznego, zwłaszcza po dopuszczeniu samochodów autonomicznych. Malejący popyt na transport publiczny powodował będzie zmniejszanie liczby kursów, to zaś zwiększać będzie liczbę użytkowników transportu na żądanie, uruchamiając tym samym mechanizm „błędnego koła” i regresu transportu publicznego⁶⁹.

Regres transportu publicznego szczególnie dotkliwy będzie na obszarach wiejskich, na których i obecnie jego poziom jest na wielu obszarach niezadowalający. Rozproszona suburbanizacja będzie utrzymywała korzystanie z samochodu indywidualnego, a w przyszłości z autonomicznych samochodów „na żądanie”. Znacznie wzrośnie udział samochodów osobowych w ruchu, bowiem każdy samochód współdzielony lub dostępny na żądanie będzie użytkowany wielokrotnie w ciągu doby. To doprowadzi do poszerzania jezdni i zwiększania przestrzeni parkingowych, co utrudni przeznaczanie przestrzeni na poprawę jakości życia i dla niechronionych uczestników ruchu.

Maleć będzie udział rodzin w opiece nad osobami starszymi i z niepełnosprawnościami, a rosła – opieki odpłatnej. W zbyt małym stopniu poprawi się opieka sektora publicznego. Część osób będzie zaopiekowanych w stopniu niedostatecznym.

Wdrażanie modelu gospodarki cyrkularnej (GOZ) będzie przebiegało w Polsce z problemami wynikającymi z opornego wdrażania różnych mechanizmów i regulacji. Skala redukcji odpadów będzie przez długi czas niewielka, zatem ilość odpadów będzie rosła. Z trudem i później niż wg rozporządzeń UE osiągnięte zostaną wskaźniki w gospodarce odpadami.

⁶⁹ Smolnicki P., 2002, jw.

Mitygacja zmian klimatu i adaptacja do nich będzie ograniczona ze względu na niewysoki poziom inicjatywności społeczeństwa obywatelskiego.

Sukcesywnie następowała będzie proekologiczna modernizacja systemów wytwórczych ogrzewania budynków i podgrzewania wody. Niemal powszechne będzie wykorzystanie drewna jako paliwa w licznych kotłach przydomowych. Rozwój instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła spowolni ze względu na mniej korzystne warunki finansowe. Ograniczony będzie rozwój scentralizowanych systemów ciepłowniczych, a ich konwersja z paliw węglowych następować będzie wolno, ostatecznie dopiero w połowie lat 40-tych.

W dziedzinie ochrony przyrody utrzymanie i rozwój rozległego układu terenów chronionych, jako rozwiązania systemowego, napotykać będzie trudności ze względu na presję inwestorów i deweloperów. Będzie też słabo bronione przez lokalne samorządy ze względu na konflikty interesów. Pojawiać się propozycje tworzenia substytutów dla naturalnych terenów biologicznie aktywnych, np. w postaci zielonych dachów i elewacji i różnych sztucznych obiektów „wzorowanych na naturze”. Dość niska świadomość i bierność przeciętnego obywatela i wysoka – niszowej części społeczeństwa prowadzić będą do konfliktów społecznych.

Scenariusz 3.

Pośredni

W długim okresie (średnio) umiarkowanie korzystne zewnętrzne warunki makroekonomiczne przełożą się na umiarkowany poziom rozwoju gospodarczego. Motorem rozwoju WrOF będą m. in. funkcje metropolitalne Wrocławia, usługi biurowe (w dalszej perspektywie redukowane wraz z rozwojem AI), przemysł oraz TSL. Innowacyjność i GOW rozwijać się będzie wolno z powodu słabości instytucji transferu i komercjalizacji wiedzy oraz kapitału ryzyka. Niższa niż w scenariuszu 1 będzie skłonność do współpracy sieciowej. Nie będzie jej sprzyjać niski kapitał społeczny, bardzo wolno rosnący. Działalności w ramach inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska rozwijać się będą wolniej i w mniejszym zakresie niż w scenariuszu 1 i 2.

Rozwojowi gospodarczemu nie będzie sprzyjała edukacja szkolna, w małym stopniu budująca ogólne i kluczowe kompetencje. W powiązaniu z mało elastycznym zarządzaniem szkolnictwem zawodowym i słabo rozwiniętym systemem szkolenia dorosłych oraz emigracją osób wykształconych, skutkowało to będzie niedostatkiem wykwalifikowanych kadr, mimo sporej imigracji.

Przyrost ludności będzie umiarkowany we Wrocławiu i nieco większy w pozostałej części WrOF, a przyrost zabudowy mieszkaniowej – umiarkowany we Wrocławiu i dość duży poza nim. Wciąż występowały będą migracje z Wrocławia do jego strefy podmiejskiej. Tylko częściowo uda się poprawić ład przestrzenny i ustrukturyzować zabudowę podmiejską w formie zwartych osiedli, których wielkość uzasadni rozwój usług. Częściowo realizowana będzie koncepcja lokalizacji zabudowy nawiązującej do stacji i przystanków kolejowych albo przystanków szybkiego autobusu. Rozwojowi LCU nie będzie sprzyjało zbyt rozproszone rozmieszczenie ludności.

Poprawiał się będzie transport zbiorowy. Powstawały będą węzły przesiadkowe i parkingi (P&R, B&R), ale będzie ich za mało, podobnie, jak nowych przystanków kolejowych i kursów autobusowych, mimo dotowania niektórych nierentownych linii.

Następować będzie wolne, stopniowe wdrażanie modelu GOZ. Z trudem (i nie wszędzie) osiągnęte będą graniczne wskaźniki UE dotyczące GOZ.

Stopniowo następować będzie modernizacja systemów ciepłowniczych, częściowo jako proekologiczna, w większym stopniu proefektywnościowa. Niemal powszechne będzie wykorzystanie biomasy w licznych kotłach przydomowych. Powstawanie instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła spowolni ze względu na mniej korzystne warunki finansowe. W indywidualnych źródłach ciepła, masowa konwersja z paliw węglowych nastąpi w latach 2035-40.

Termomodernizacja budynków będzie prowadzona w dość umiarkowanym tempie i skali.

Wolno poprawiać się będzie stan środowiska, chociaż nie we wszystkich aspektach i miejscach.

Scenariusz 4.

Pesymistyczny

Przeważająco niekorzystne zewnętrzne uwarunkowania makroekonomiczne wpłyną na niski poziom rozwoju gospodarczego Wrocławia, a znikomy - pozostałej części WrOF. Rozwój gospodarczy będzie też silnie ograniczany przez liczne i długotrwałe zewnętrzne sytuacje kryzysowe i pogarszającą się sytuację społeczno-polityczną, obniżającą (i tak niski) kapitał społeczny oraz wizerunek zewnętrzny Polski – dodatkowo obniżając inwestycje zagraniczne.

Rozwojowi gospodarczemu nie będzie sprzyjała edukacja szkolna, niebudująca kluczowych kompetencji. W powiązaniu z emigracją, zwłaszcza osób młodych i wykształconych, skutkowało to będzie niedostatkami wykwalifikowanych kadr, mimo sporej imigracji. Niski i w dalszej fazie jeszcze malejący kapitał społeczny ograniczy współpracę sieciową. Przy spadkach koniunktury i zaprzestania wsparcia inteligentnych specjalizacji, przyczyni się to do rozpadu większości zaistniałych powiązań i zaniechanie ich idei.

Duży napływ ludności z kraju i zza granicy (jako skutek siły procesów migracyjnych z „globalnego południa” przy nieskutecznej polityce migracyjnej) spowoduje dość duży przyrost ludności Wrocławia, mimo odpływu części ludności. Relatywnie mały będzie przyrost zabudowy mieszkaniowej we Wrocławiu ze względu na niską siłę nabywczą ludności kupującej, a w coraz większym stopniu wynajmującej mieszkania. Budżety gmin nie pozwolą na budowę mieszkań komunalnych. Warunki mieszkaniowe będą się pogarszać, m. in. wskutek sporego napływu uboższej ludności wynajmującej małe mieszkania, częściowo uzyskane z podziału większych.

Nadal postępować będzie suburbanizacja (choć proces ten spowolni ze względu na barierę finansową), w tym żywiołowe rozpraszanie zabudowy.

Małe będą dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego ze względu na niekorzystne uwarunkowania gospodarcze, wzrost centralizacji państwa oraz przeznaczanie dużej części jego budżetu na cele związane z bezpieczeństwem. Skutkowało to będzie znaczącym osłabianiem usług publicznych, dekapitalizacją zasobów komunalnych, wyhamowaniem rozbudowy infrastruktury oraz programów wspomagających rozwój i przekształcenia. Zmniejszana będzie pomoc społeczna, co będzie bardzo niekorzystnym zjawiskiem wobec rosnących potrzeb w tej dziedzinie.

Wraz z pogarszaniem się sytuacji gospodarczej będzie spadała jakość usług w ochronie zdrowia. Pogarszał się będzie ogólny stan zdrowia mieszkańców. Niska odporność na wirusy i inne patogeny

oraz słabość instytucji publicznych nie pozwolą uchronić przed skutkami pandemii, wg WHO pewnej do 2050 r. (o niewiadomym czasie wystąpienia, skali rozprzestrzeniania i skutków).

Świadomość tych i innych zagrożeń, powszechna w społeczeństwie, będzie je raczej paraliżować niż skłaniać do współdziałania. Ofiarą rozchwiania systemów społecznych i koncentracji na doraźnych akcjach obrony będzie ład przestrzenny, w tym tereny zielone, choć przewidywać można akcje na rzecz ochrony ich fragmentów.

Niski będzie poziom wdrażania modelu gospodarki cyrkularnej (GOZ). W efekcie rosnąć będzie ilość odpadów, a także koszt postępowania z nimi ponoszony przez ogół społeczeństwa.

System zaopatrzenia w energię ciepłą narażony będzie na ryzyko. Niemal powszechne będzie wykorzystanie biomasy w kotłach przydomowych. Spowolni powstawanie instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła ze względu na mniej korzystne warunki finansowe. W indywidualnych źródłach ciepła, masowa konwersja z paliw węglowych nastąpi dopiero w latach 2040.

Spis map i tabel

17. Spis map i tabel

Mapa 1. Powiązania zewnętrzne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	57
Mapa 2. System osadniczy WrOF na tle dominujących funkcji przeznaczenia terenu.	62
Mapa 3. System powiązań przyrodniczych WrOF.	68
Mapa 4. Główne korytarze sieci transportowych.	76
Mapa 5. Główne elementy sieci transportowych.	77
Mapa 6. Główne elementy infrastruktury technicznej WrOF	83
Mapa 7. Główne elementy infrastruktury społecznej WrOF	84
Mapa 8. Zasięg WrOF na tle województwa dolnośląskiego.....	102
Mapa 9. WrOF na tle powiązań przyrodniczych województwa dolnośląskiego	103
Mapa 10. Obszary strategicznej interwencji o znaczeniu ponadlokalnym we WrOF	108
Mapa 11. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią na tle WrOF	153
 Tabela 1. Wykorzystane narzędzia uspołecznienia opracowania Strategii WrOF 2050.....	13
Tabela 2. Cele strategiczne i operacyjne	40
Tabela 3. Wydatki majątkowe inwestycyjne miast i gmin WrOF w latach 2018-2023 (w tys. zł)	114
Tabela 4. Wskaźniki rezultatów Strategii WrOF	118
Tabela 5. Zgodność celów operacyjnych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD).....	138
Tabela 6. Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZP WD).	143
Tabela 7. Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 (Strategii WrOF 2050) z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.....	146
Tabela 8. Aglomeracje ściekowe na obszarze WrOF	155

